

THE SPANISH ROAD

Thesis

ABSTRACT

The stories of the eighty years' war are threatened to be forgotten. This study explores the opportunity to apply immersive storytelling to the international historic Spanish road and the cities nearby, to transform it into an attractive touristic cultural route.

Nick Nieboer

Student number: 420189

Case company: Gemeente Oost Gelre

Student:

Name: Nick Nieboer

Student number: 420189

University: Saxion University of Applied Sciences

School: Hospitality Business School

Program: Tourism Management

Module: Thesis semester

External client:

Organization: Municipality Oost Gelre

Representative: Mrs. Wagenaar, Tourism policy maker

First examiner:

Drs. T.M.C. Dona

Second examiner:

Dr. M.W.J. Flooren

Research teacher:

Dhs. R.S.F. Marle

Date hand-in: 15-06-2020

Place: Deventer, Netherlands

Declaration of own work statement

I, Nick Nieboer, hereby declare that the thesis project conducted for the organization of Saxion dealing with writing this thesis had been completed by my own without the use of other external resources than those allowed and I have not been assisted by any other person, except the coaching offered within the HBS guidelines. Moreover, I am fully informed of the Thesis C assessment criteria and possible scores which my thesis might get in accordance with Saxion rules.

Name: Nick Nieboer

Date: 15/06/2020

Signature:

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'N. Nieboer', written in a cursive style.

Preface

Within this report, you may find my thesis assignment on the development of an experienceable cultural route which connects the cities of Groenlo, Lingen, Oldenzaal and Den Bosch through their stories of the eighty years' war. The route is a part of the Spanish road, a historic road leading from Italy to the Netherlands. This thesis assignment is the first step towards the development of this route. Within the report, it is described how with the use of immersive storytelling, the history of these cities can be made entertaining and educational for a target group typically not interested in culture and history. I started this assignment in February 2020 and the municipality of Oost Gelre has assigned me this thesis project.

The project started with the writing of the initial thesis proposal in which the core concepts of the thesis were described. Next, the thesis proposal was created, which elaborated more on the plan of approach of the thesis. After a valuable feedback session with my two examiners, I improved my thesis proposal and defended it successfully.

I would like to thank Bernou Wagenaar and Peter Ballast for trusting me in the execution of this project. Furthermore, I would like to thank my first examiner, Therese Dona, for her continuous support throughout the thesis semester and for inspiring me. Next, I would like to thank my second examiner, Michiel Flooren, for his eagerness to assist me and his valuable feedback given in the first feedback session. Additionally, I would like to thank research teacher Rienk van Marle for his advice on the execution of the interviews. Lastly, thanks to anyone who agreed to have an interview with me, it was truly touching to see how many people were eager to help with the project.

I hope you will enjoy reading this thesis.

Nick Nieboer

Deventer, 15th June 2020

Table of Contents

PREFACE.....	3
1. INTRODUCTION	6
1.1 INFORMATION ABOUT THE CLIENT	6
1.2 REASON FOR WRITING THE PROJECT	6
1.3 THE MANAGEMENT PROBLEM.....	7
1.4 RESEARCH	7
1.5 READING GUIDE	8
2. LITERATURE REVIEW	9
2.1 THEORETICAL FRAMEWORK.....	9
2.1.1 STORYTELLING	9
2.1.2 IMMERSIVE STORYTELLING.....	10
2.1.3 HERITAGE EXPERIENCE	11
2.1.4 HARMONY SEEKERS.....	12
2.1.5 APPLIED METHODOLOGY.....	13
3. RESEARCH METHODOLOGY	14
3.1 RESEARCH STRATEGY	14
3.2 CHOSEN METHODS OF DATA COLLECTION.....	14
3.3 SELECTION OF RESEARCH UNITS.....	17
3.4 METHODS OF DATA ANALYSIS.....	17
4. RESULTS OF THE RESEARCH.....	18
4.1 RESEARCH QUESTION 1	18
4.1.1 WHAT TYPE OF STORYTELLING IS SUITABLE FOR THE HARMONY SEEKER?	18
4.1.2 WHAT STORIES OF THE EIGHTY YEARS' WAR SHOULD BE USED?.....	18
4.1.3 DAILY LIFE DURING THE EIGHTY YEARS' WAR.....	18
4.1.4 SETUP.....	19
4.1.5 – 4.1.8 THE STORIES OF THE CITIES.....	20
4.1.9 WHAT HERITAGE COMMEMORATES THE EVENTS OF THE EIGHTY YEARS WAR?.....	20
4.2 RESEARCH QUESTION 2:.....	21
<i>HOW CAN AN EXPERIENCEABLE CULTURAL ROUTE BE IMPLEMENTED WITH IMMERSIVE STORYTELLING TO ATTRACT HARMONY SEEKERS?</i>	21
4.2.1 EXPERIENCE.....	21
4.2.2 INFRASTRUCTURE.....	22
4.2.3 TECHNOLOGY.....	23
4.2.4 TARGET AUDIENCE	23
4.3 CONCLUSION.....	24
4.4 VALIDITY AND RELIABILITY	25
4.4.1 RELIABILITY.....	25
4.4.2 VALIDITY	26
5. ADVICE.....	27
5.1 EVALUATION OF SOLUTIONS.....	27
5.1.1 METHODOLOGY.....	27
5.1.2 POSSIBLE SOLUTIONS.....	28
5.3 MULTI-CRITERIA DECISION ANALYSIS	29
5.2 ADVICE.....	30

5.3 IMPLEMENTATION PLAN	31
5.4 FINANCIAL CONSEQUENCES	34
5.5 VISUALIZATION OF THE SPANISH ROAD ROUTES AND APP	36
5.5.1: THE MAIN CHARACTERS	36
5.5.2 ADD-ON FUNCTIONALITIES	37
5.5.3 LINGEN ROUTE AND ITS STORYTELLING	38
5.5.4 OLDENZAAL ROUTE AND ITS STORYTELLING	39
5.5.5 GROENLO ROUTE AND ITS STORYTELLING	40
5.5.6 DEN BOSCH ROUTE AND ITS STORYTELLING	41
5.5.7 INTERACTIVE POLL QUESTIONS	42
6. AFTERWORD	43
6.1 REFLECTION ON THE THESIS	43
6.2 POTENTIAL OF THE THESIS	44
WORKS CITED	45
APPENDIX I: THE SPANISH ROAD	48
APPENDIX II: SEARCH METHODS	49
APPENDIX III: BRAND EXPERIENCE MODEL	50
APPENDIX IV: COMPONENTS OF STORYTELLING	51
APPENDIX V: SAMR LEEFSTIJLZOEKER	52
APPENDIX VI: OPERATIONALIZATION THEORETICAL FRAMEWORK	53
APPENDIX VII: TOPIC LISTS RESEARCH QUESTION 1	56
APPENDIX VIII: CODE TREE STORIES EIGHTY YEARS' WAR	60
APPENDIX IX: CODE TREE CULTURAL ROUTES & EXPERIENCE	61
APPENDIX X: RESULTS ON THE STORIES OF THE CITIES	62
4.1.5 LINGEN	62
4.1.6 OLDENZAAL	63
4.1.7 GROENLO	64
4.1.8 S'HERTOGENBOSCH	66
APPENDIX XI: TRANSCRIPT INTERVIEW DEN BOSCH (R1)	68
APPENDIX XII: TRANSCRIPT INTERVIEW OLDENZAAL (R2)	78
APPENDIX XIII: INTERVIEW LINGEN (R3)	84
APPENDIX XIV: TRANSCRIPT INTERVIEW GROENLO (R4)	90
APPENDIX XV TRANSCRIPT INTERVIEW LIBERATION ROUTE (R5)	98
APPENDIX XVI TRANSCRIPT LEBUÏNUSROUTE (R6)	107
APPENDIX XVII TRANSCRIPT VIKING ROUTE (R7)	114

1. Introduction

1.1 information about the client

This thesis is written on behalf of the municipality of Oost Gelre. The municipality of Oost Gelre is situated in the east of the Netherlands and consists of the village Lichtenvoorde and the city of Groenlo.

The ambition of the municipality is to make the municipality into an experienceable city for tourists by bringing the cultural historical heritage to life. The area of the municipality was involved in the Eighty Years' War, and still has many heritage sites to commemorate the events. For example, the circumvallation line which is nominated to become UNESCO heritage in 2020 (Oost Gelre, n.d.) Every two years, an event is held to commemorate the siege of Grolle of 1627. The event is a historical reenactment of the siege of Grolle. During the event, the city is transformed into the way it was nearly 400 years ago. The event offers the visitors of Groenlo an immersive experience.

The vision of Oost Gelre is for Groenlo to be a city in which its history can be experienced. Their vision is achieving this goal by 2027, with the commemoration of the Siege of Grolle of 400 years. The history of Groenlo as a fortified city should be experienceable and noticeable when a visitor walks through the city. Oost Gelre would like to see Groenlo on the map of European tourism and cultural history. The slogan of Oost Gelre is 'People make the city' and thus, Oost Gelre is open to supporting any citizen on projects that can help in creating the image of Groenlo as the immersive historic fortified city.

Moreover, Oost Gelre is looking to expand the story of Groenlo and connect it to other historic cities of the Eighty Years' War. As such, Oost Gelre would like to develop a European cultural route, the Spanish road. An image of the Spanish road can be found in appendix I. As such, Oost Gelre aims to initiate advancements in the policy fields of cultural history and heritage, tourism, recreation, education and livability (Oost Gelre, 2019).

1.2 Reason for writing the project

Although the event of the siege of Grolle is successful, it only takes place once in two years. The event is very important for the touristic and economic development of Groenlo because it can attract up to 50.000 visitors (Slag om Grolle, 2019). Therefore, Oost Gelre is looking for a solution to attract tourists with experienceable historic tourism products year round. In order to do that, Oost Gelre is looking to collaborate with cities which Groenlo shares its history with and expand on the siege of Grolle by implementing an international route. The reason for this is a potential increase in tourism, potential for education and renewed interest for heritage and culture (Oost Gelre, 2019).

Oost Gelre held a conference in 2019 with potential stakeholders for the implementation of the international route. The international route is based on the Spanish road as seen in Appendix I. As of now, the route is only a concept. The international route is based on the Spanish road as seen in Appendix I. Even though the Spanish road includes many locations, this thesis only focuses on a limited part of the route: Groenlo, Oldenzaal, Lingen and S'Hertogenbosch.

The reason these four cities are chosen is because of their common history. In 1605, Spanish chief in command Ambrogio Spinola led a campaign to conquer Oldenzaal, Groenlo and Lingen (de Graaf, 2004). Currently, archeological research is conducted in Oldenzaal about the events. However, most of the heritage sites of Oldenzaal are still underground. Lingen had been in hands of the royal Dutch family for centuries which, along with the events of the eighty years' war, connect to Dutch history to German history. The Dutch influence of Lingen can still be seen in the city, such as in the buildings. The events of the eighty years' war can also be seen in a walking route within Lingen. In 1626, the Dutch prince Frederik Hendrik freed Oldenzaal from the Spaniards and he freed Groenlo in 1627. This event of 1627

is what the siege of Grolle event is based on. Frederik Hendrik used the circumvallation line technique for the first time to besiege Grolle in 1627, this line is part of Groenlo's historical heritage. In 1629 Frederik Hendrik used this technique again to besiege S'Hertogenbosch successfully, which connects Groenlo to S'Hertogenbosch. This is how Oost Gelre connects the four cities to the event of the siege of Grolle in 1627.

Despite the rich history, there is a lack of experienceable historic products in the four cities. Oost Gelre would like visitors to be able to experience historic events such as the siege of Grolle and the other cities every day. This way, Oost Gelre is looking to attract visitors all year around (Oost Gelre, n.d.).

Oost Gelre expects that the thesis project will apply immersive storytelling techniques to create an experienceable Spanish road that includes Groenlo. Oost Gelre envisions the history of the cities should be experienceable to every visitor. The visitor should be absorbed in the history and its stories of the rule of the Spanish and the sieges led by Frederik Hendrik. Immersive storytelling is a technique of storytelling in which the user feels as if they immerse into a story of a different world. Immersive storytelling typically makes use of technologies. For example, virtual reality and augmented reality (Burnette Stogner, 2011). Immersive storytelling is used because, unlike the reenactment of the Siege of Grolle, this technique could be used all year around to attract tourists.

The target group which is the focus of the thesis is the 'harmony seeker'. This target group typically is social, cares about being with others and is part of a family. A nice atmosphere for whomever travelled with is the most important aspect for the target group (Leefstijlvinder, n.d.). Currently, the historic content within the four cities are not suitable for this target group.

The advice of this thesis consists of an implementation plan of the tourism product: an international cultural route which connects the cities Groenlo, Oldenzaal, Lingen and S'Hertogenbosch. Specifically, the stories of the historic events that are used as content for immersive storytelling which will be used to create experienceable tourism products for each city which connect the cities in their history. The tourism product should be appealing towards harmony seekers.

1.3 The management problem

The management problem for the municipality of Oost Gelre is the lack of experienceable historic content within the four cities, with the addition that the content should be appealing for the 'harmony seeker' (Oost Gelre, n.d.).

Concretely, the objective is as follows: To make the Spanish road into an attractive tourism product that can be used all year-round, by connecting the relevant cities Oldenzaal, Groenlo, Lingen and S'Hertogenbosch with the use of immersive storytelling and making it appealing to harmony seekers. This objective includes the dealing with the aforementioned problems: Lack of visitors all year-round, making the content experienceable and more appealing for a broader target group. In order to meet this objective, the following management question is used:

Management question:

How can the four cities Groenlo, Oldenzaal, Lingen and S'Hertogenbosch, which are part of the Spanish road, make use of their stories of the eighty years' war and immersive storytelling techniques to become an attractive experienceable tourism product for harmony seeker tourists?

1.4 Research

Research is needed on the subject of immersive storytelling to understand how it can be best implemented, which is essential for the advisory part. Furthermore, research is required on the target group to ensure the Spanish road meets their needs.

To be able to meet the objective, the following information is required:

- Research on the stories of the history of the cities of Oldenzaal, Groenlo, Lingen and S'Hertogenbosch
- Research on the concepts and implementation of immersive storytelling
- Research of the wants and need of the target group 'harmony seekers'
- Research on the implementation of experienceable heritage and cultural routes

To acquire the information, the following central questions are used:

Central research question 1: Which of the cities' stories should be used as input for the experienceable products?

- What type of stories are suitable for the harmony seeker?
- Which elements of heritage of the four cities should be included in the cultural route?
- What stories of the eighty years' war of Oldenzaal should be used?
- What stories of the eighty years' war of Groenlo should be used?
- What stories of the eighty years' war of Lingen should be used?
- What stories of the eighty years' war of S'Hertogenbosch should be used?

Central research question 2: How can an experienceable cultural route be implemented with use of immersive storytelling to attract harmony seekers?

- What are the best practices of cultural routes that are attractive to harmony seekers in Europe?
- What techniques and technologies should be used to implement touristic heritage experiences targeted towards harmony seekers?
- What are the needs and demands of the harmony seeker for heritage experience?
- What are the needs and demands of the harmony seeker towards immersive storytelling?

1.5 Reading guide

The research is divided into several parts. Firstly, the theoretical framework is reviewed including an elaboration on the search engines used and the search criteria. Secondly, the research section elaborates on the approach on the research. In this part, the research strategy, research methods and the sampling methods are discussed. Thirdly, the research results are discussed, as well as the reliability and validity. Lastly, an advice is offered to the client based on the research results and recommendations are made. The advice part also includes an implementation plan and a financial plan.

2. Literature review

Within this chapter, elaboration will be done on the search engines used, the literature review and an operationalization of the core concepts of the field research. As for the literature review, three core concepts are elaborated upon: immersive storytelling, heritage experience and harmony seekers. A detailed description on the search methods used within the theoretical framework can be found in appendix II.

Within the literature review the core concepts, 'immersive storytelling', 'heritage experience' and 'harmony seekers' are elaborated upon. Due to limited information on the concept 'immersive storytelling' itself, research is conducted on storytelling, immersion and immersive storytelling. Heritage experience covers the subject of 'heritage tourism', 'heritage experience' and cultural routes. The core concepts define on which concepts research is conducted and clarify the boundaries of the research (Verhoeven N. , 2016, p. 87).

2.1 Theoretical framework

Within the theoretical framework, the operationalization of the core concepts of the research may be found.

2.1.1 Storytelling

Defining storytelling

'Storytelling' simply defines 'the telling of stories'. However, this definition does not cover the whole concept. Storytelling is about the development, writing and sharing of a story. Storytelling stands for the 'narrative' manner in which coherence and meaning is attached to the course of human actions and events. By organizing and structuring the random courts of events, separate facts can be transformed into a coherent story (Bouma, 2011). Bouma (2011) argues that storytelling is a tool to give meaning, a story can evoke emotions and memories and can help build on our collective knowledge. According to Calvi & Hover (2015), storytelling entails a process of expressing and extracting meaning. It can turn an experience into something meaningful and educational. Apart from generating meaning, it can trigger emotions. The story, whether fictive or true, is a specific type of narrative with "plots and characters, generating emotion in narrator and audience. According to Anderson (2010), the simplified explanation of storytelling, is the act of communicating an event (or sequence of events) to an audience, using words and/or physical movement.

The definition of storytelling as stated by Bouma (2011) is the most suitable for the thesis project. The thesis focuses on sharing knowledge about the events of the past and bringing 'narrative' to a course of actions and events of history.

Defining Storytelling characteristics

To capture the interactive, cultural and living essence of storytelling, storytelling should contain the following five elements: interactive, uses words, uses actions, presents a story and encourages the active imagination of listeners (Anderson, 2010, p. 2). The story is **interactive** as it involves a two way interaction with and one or more listeners, the responses of the listeners can influence the telling of the story. The use of **words** is what distinguishes storytelling from acts such as dance and mime. **Actions** are used in the story such as vocalization, physical movement and/or gesture. Storytelling **encourages**

active imagination; the listener creates a story in their own mind, based on their own perceptions and past experiences, as well as the performance of the storyteller.

According to the storytelling components model (appendix III) of Lugmayr (2017), storytelling should contain these four components:

Perspective contains the subjective view of the teller of the story. This can be seen in how the teller presents events within the story, the emotions linked to them and the underlying meaning.

Narrative entails the content of the story, consisting of the content of the story: what is being shown and what is being told, the time and space, cause and effect and the sequence and plot.

Interactivity deals with the engagement and interaction with the audience. The following paragraph elaborates on the different types of immersion in which the participant immerses into the story.

Medium deals with the tool used to share the story with the audience, such as the channel and technology.

The model as presented by Lugmayr (2017) is the more suitable option for this thesis to analyze storytelling characteristics because it clearly summarizes four important elements of storytelling within a model, while also considering new aspects such as technology, which may be of importance for the implementation of immersive storytelling.

Defining immersion

Pine and Gilmore's model (Hosany & Witham, 2010), as seen in appendix IV, elaborates on the different levels on how one can be immersed into an experience. The model acknowledges two dimensions to which extent a participant experiences a brand. The first dimension measures to what extent participants are drawn into the experience, absorption vs. immersion. Absorption means the participants only absorb the information. Immersion means that the participant feels like a part of the experience. The second dimension measures to which extent the user participates in the experience, passive participation vs. active participation.

By combining these dimensions, four domains to how a brand can be experienced occur: entertainment, educational, esthetic and escapist. The most attractive brand experiences contain elements of each of the domains.

Entertainment implicates the passive engagement of the participant; the participant does not merge into the experience. For example, a musical or a play.

Education: to learn something new. The participant actively participates in absorbing new information but is not merged into the experience.

Esthetic: The participant merges into a new environment but does not actively participate. For example, in a museum (Hosany & Witham, 2010, p. 4).

Escapism: The participant merges into a new environment and actively participates within it. Such as in a VR experience. (Hosany & Witham, 2010, p. 4)

This model of Pine and Gilmore is used because it is a widely accepted model to measure experience and immersion (Hosany & Witham, 2010). For the use of this project, it is of importance for two core concepts, immersive storytelling and heritage experience.

2.1.2 Immersive storytelling

As stated by Anderson (2010), the function of storytelling has not changed, but the means how storytelling takes place has. New approaches and new technologies have brought renewed interest in storytelling. One such new approach is immersive storytelling. Immersive storytelling makes use of both the elements of storytelling and immersion.

The definition of immersive storytelling is defined as several characteristics coming together. These characteristics are a combination of perspectives on participation, space and the senses combined with

a story (Gröppel-Wegener & Kid, 2019). Furthermore, immersive storytelling is audience and typically participation centered. Secondly, immersive storytelling is most impactful when it is experienced users participate within it and every effort is done by the creators to make this effect occur to the audience, Thirdly, immersive storytelling is attuned to its context and lastly, it is story-led.

Immersive storytelling aims to lure the audience into a different world in which the real world is forgotten. According to Burnette Stogner (2010) immersive storytelling depends on the same concept of suspension and disbelief as in a good movie. It lures the audience into the narrative of another time and place, where we forget about the worries and distractions of our daily lives.

The **interactivity** used with immersive storytelling can be categorized into five sub-categories: Experiential immersion, Narrative immersion, Theater immersion, Interactive immersion and Virtual immersion (Burnette Stogner, 2011).

Experiential immersion is sensory in nature without a narrative thread to guide visitors. If the immersion truly shuts out the present, it can stimulate an emotional connection with the area.

Narrative immersion brings history to life by using a story and characters to contextualize objects and to guide visitors through a narrative experience.

Theater immersion works through 3D or 4D movies with environmental elements such as wind and snow, as well as touch and smell.

Interactive immersion work with mobile devices and GPS locators and actively engages visitors. Interactive computer generated media immerses the visitor in a different world.

Virtual immersion allows visitors to explore a place with the use of either Virtual Reality (VR) or Augmented reality (AR).

Burnette Stogner (2010) does well in clarifying the definition of immersive storytelling, she describes the 'narrative' aspect of immersive storytelling in addition to the immersive aspect which sets it apart. Additionally, Burnette Stogner (2011) elaborates on sub-categories of immersive storytelling. The definition as described by Gröppel-Wegener & kid (2019) is less specific and therefore more difficult to apply. Although the definition is described well, the elaboration is not measurable. As an example, it is described how every effort must be done to make the effect of immersive storytelling to occur, which is not specific enough to apply. Therefore, the definition as describe by Burnette Stogner (2010) and Burnette Stogner (2011) are more suitable for the project.

2.1.3 Heritage experience

Defining heritage tourism

Richards (2000) defines heritage tourism as a type of tourism which is largely concerned with the 'hard' cultural resources such as old buildings, museums and landscapes or, the cultural legacy of the past. As such, heritage tourism could also cover stories about the history of a destination as a tourism product.

Defining heritage experience

Heritage experience defines the experience the visitor of heritage has. The visiting of a heritage site on itself, can be an experience. According to Pine and Gilmore (in Richards, 2011), companies no longer charge for raw products, but for the experience. Furthermore, tourists are motivated to travel for experience (Richards G. , 2011). Arguably, the experience offered is either equally, or more important than the physical product of heritage itself. As mentioned in 2.1.2, experiences should include the four elements of entertainment, education, esthetic and escapism. The essence of heritage experience is the added value to the heritage.

Defining cultural route

Richards (2010) defines cultural routes as follows: “A cultural route is a land, water, mixed or other type of route, which is physically determined and characterized by having its specific historic dynamics and functionality; showing interactive movements of people as well as multi-dimensional, continuous, and reciprocal exchanges of goods, ideas, knowledge and values within or between countries and regions over significant periods of time; and thereby generating a cross-fertilization of the cultures in space and time, which is reflected both in its tangible and intangible heritage”.

International routes are a part of cultural tourism. Cultural routes demonstrate, by means of a journey through space and time, how the heritage of different countries and cultures of Europe (Richards G. , 2007) Cultural routes contributes to a shared and living cultural heritage (Interreg, 2019). Cultural routes are important because they are in themselves a narrative. Routes tell stories about the places they pass through and link, and also about the people who travel them. For example, the cultural routes related to the pilgrims, can tell a lot about their history (Richards G. , 2011).

The council of Europe (2018) has reported the following requirements for a cultural route of Europe:

- The route defines a theme common to several countries in Europe
- Identification of heritage elements, tangible and intangible elements
- Part of a European network with at least three European countries
- Coordination of common activities in the main field of activities
- Common visibility to ensure recognizability and coherence of the route

These rules as set by the council of Europe make for the definition of a cultural route in Europe. So long as these requirements are met, one can speak of a European cultural route.

An example of a cultural route is the Viking route. The Viking route is a network that connects intangible heritage elements by storytelling and tangible elements by the physical heritage that is shared among many countries within Europe. The Viking route is part of a European network consisting of museums and heritage sites, named the Destination Viking Association (DVA). The DVA organizes many Viking related activities among the related destinations such as reenactments and Viking markets. The Viking Route uses a recognizable brand name called “Follow the Vikings”, social media pages as well as a website are connected to the brand (Follow The Vikings, n.d.).

Heritage experience and immersive storytelling

A strong link can be made between both heritage experience and immersive storytelling. Immersive storytelling can be used as a tool to create an experience which includes immersion to the heritage. Therefore, immersive storytelling can be used as a tool to make heritage experienceable.

2.1.4 Harmony seekers

Defining harmony seekers

Harmony seekers are the target group of this project. Within the thesis, it is important to understand how immersive storytelling can be made appealing towards this target group. Therefore, understanding of the harmony seekers is crucial. ‘Harmony seeker’ is the rough translation of the Dutch word ‘harmoniezoeker’. This target group is taken from the scientific lifestyle model called the ‘BSR model’ introduced by MarketResponse market researchers (Leefstijlvinder, n.d.). The model can be found in appendix V.

Harmony seekers are warm and sociable people with a lot of interest in other people. They describe themselves as friendly, jolly and kind. In life they value security, hospitality and friendship. They typically spend their time with the family, like to take trips together with family, friends or acquaintances and find

a strong relationship with their neighbors very important. Harmony seekers like comfort and are not fond of anything extraordinary (Leefstijlvinder, n.d.).

Harmony seekers and culture

The target group harmony seeker, could be further categorized into the cultural tourist segmentation theory from Richards (1996). The segmentation covers two types of cultural tourists, characterized by behavior: the specific cultural tourist, who has the main ambition to travel for culture, and the general cultural tourist, with the secondary motivation to travel for culture.

Wil Munsters (2007) further segmented the cultural tourists in the following segments: the 'cultuurzoeker', 'cultuurganger' and 'cultuurkijker' (taken from Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland, n.d.). The harmony seeker is distinguished as a cultuurkijker. A cultuurkijker does not travel specifically for culture or heritage. The cultuurganger participates in culture if it is also related to active ways of entertainment. The cultuurkijker considers heritage tourism to be suitable for just a day trip (Bureau voor ruimte & vrije tijd, 2020)

For this thesis, the segmentation as presented by Wil Munsters is more relevant to the project than the segmentation done by Leefstijlvinder (n.d.). The segmentation of Wil Munsters (2007) is focused on cultural and heritage tourism and reveals more about the needs and demands of harmony seekers towards heritage tourism. Furthermore, Leefstijlvinder (n.d.) solely focuses on the Dutch market, whereas the segmentation of Wil Munsters is internationally oriented. In the context of this project, the segmentation as presented by Wil Munsters is more suitable for two reasons. First, the segmentation is focused on cultural tourism, of which heritage tourism and cultural routes are a part. Second, the segmentation of Wil Munsters can be applied in an international context.

Harmony seeker and heritage experience

The interest of the harmony seeker can be triggered in heritage by adding an active experience to it. It should be a fun and cozy experience and is part of a day-trip. Harmony seekers prefer ways in which their senses are stimulated through interaction. Entertainment is a high priority in a day-trip. The experience should be with low threshold, but it should also be enjoyable for the children (Bureau voor ruimte & vrije tijd, 2020).

2.1.5 Applied methodology

The operationalization on the theoretical framework can be found in appendix VI

3. Research methodology

3.1 Research strategy

The chosen research strategy for this thesis project is qualitative. In quantitative research the emphasis is on gathering as much data as possible which can be categorized to test hypotheses. However, the emphasis on this research is to gain insight in theories or to elaborate on these theories (Verhoeven N. , 2016, p. 31) When qualitative methods are used, the researcher is mainly interested in the meaning a person attaches to a situation or experience. Main topics of this thesis include immersive storytelling, heritage experience and cultural routes. The data necessary for such topics cannot be retrieved from numerical data. They instead rely on already existing insights and theories in addition to knowledge of experts.

3.2 Chosen methods of data collection

To understand what the need of information is for the research, the management question is analyzed: *How can the four cities Groenlo, Oldenzaal, Lingen and S'Hertogenbosch, which are part of the Spanish road, make use of their stories of the eighty years' war and immersive storytelling techniques to become an attractive experienceable tourism product for harmony seeker tourists?*

Firstly, research is needed on stories of the four cities mentioned in the management question, which serves as the input for immersive storytelling.

Secondly, information is needed on how an experienceable cultural route can be implemented. Therefore, research on the topic of cultural routes and experienceable heritage tourism is required as input for the product described in the advice.

Thirdly, research is required on the topic of immersive storytelling and its techniques so it can be applied to the product.

Lastly, research is required on the topic of the needs and demands of the target group.

Table 1 describes the data collection methods used within the research.

Central research questions	Sub-research questions	Data collection method
I. Which of the cities' stories should be used as input for the experienceable touristic route?	1. What type of stories are suitable to the harmony seeker?	Desk research on types of storytelling <i>Use serious storytelling</i> (Lugmayr, 2017)
	2. Which elements of heritage of the four cities should be used as input for the experienceable products?	Desk research on best practices of heritage experience products <i>Use Culture and the world of Heritage</i> (Richards G. , 2000)
	3. What stories of the eighty years' war of Oldenzaal should be used?	• Desk research on the history of Oldenzaal • Semi-structured Interview with Archivist Niels Bakker (R2) of Oldenzaal's archive

	4. What stories of the eighty years' war of Groenlo should be used?	• Desk research on the history of Groenlo • Interview with Gerard van Huet (R4), expert on the history of Groenlo
	5. What stories of the eighty years war of Lingen should be used?	• Desk research on the history of Lingen • Semi-structured Interview with Dr. Mirko Crabus (R3), city archive of Lingen through video call
	6. What stories of the eighty years' war' of S'Hertogenbosch should be used?	• Desk research on the history of S'Hertogenbosch • Semi-structured interview with historian Jac Biemans (R1)
II. How can an experienceable cultural route be implemented with immersive storytelling to attract harmony seekers?	7. What are the best practices of cultural routes that are attractive to harmony seekers?	Desk research on best practices of cultural routes <i>Use culture and the world of heritage Richards G. , 2000</i>
	8. What immersive storytelling techniques and technologies should be used to implement tourism heritage experience products targeted towards harmony seekers?	• Desk research about immersive storytelling technologies <i>Use Communicating culture in the 21st century</i> (Burnette Stogner, 2011) • Semi structured interviews with project managers of cultural routes: • Peter Kruk from the Liberation Route (R5) • Eibert de Ruiter from the Lebuinusroute (R6) • Ea Stevns Matzon from the Viking route (R7)
	9. What are the needs and demands of the harmony seeker for heritage experience?	• Desk research about harmony seekers and heritage experience <i>Use 'Culuurtoerisme' (Munsters, 2008).</i>
	10. What are the needs and demands of the harmony seeker towards immersive storytelling	• Desk research about harmony seekers <i>Use 'Culuurtoerisme' (Munsters, 2008).</i> • Semi structured interviews with project managers of cultural routes:

		• Peter Kruk from the Liberation Route (R5) • Eibert de Ruiter from the Lebuinusroute (R6) • Ea Stevns Matzon from the Viking route (R7)
--	--	--

Table 1: Research methods of the thesis project

Desk research

- Link to research strategy

Desk research stays in line with the research strategy, qualitative analysis. It is used to gain knowledge on the perceptions of the main topics of cultural routes, immersive storytelling and heritage experience. The reason desk research is used is that immersive storytelling is still a relatively new concept and therefore theories and framework are necessary for the conduction of its techniques.

- Link to sub-research questions

Desk research is used for every sub-research question because to output of the research should serve as theoretical support for the research project (Verhoeven N. , 2016, p. 145). Furthermore, in research questions 3, 4, 5, 6, 8 & 10 (table 1), desk research is used in combination with interviews. The desk research serves as the theoretical framework which can help in finding a comprehensive answer to the sub-question. For example, for sub-question 7 desk research is conducted on the technologies of immersive storytelling, this in combination with the interview about storytelling techniques helps in answering the question as a whole. Additionally, sub-question 1 helps in defining the types of topics of storytelling which help concretize the interviews with the history experts.

- Research Population

Population defines all the “elements that are made statements about in the research” (Verhoeven N. , 2016, p. 179). Therefore, the desk research conducted also deals with a population. In sub-research question 1 & 6, the population which is researched upon are the best-practice organizations regarding cultural routes and heritage. The most important research population is the harmony seeker, which are the topic of desk research in sub-questions 1 and 10. The needs and demands and preferences with regards to storytelling are partially researched through desk research. The reason desk research is chosen over interviews in case of the harmony seeker, is that there is already sufficient data available to answer sub-questions 9 & 10.

Interviews

- Link to research strategy

The data collection method ‘interviews’ is related to the research strategy because interviews are a type of qualitative research. As is typical with qualitative research, the emphasis is on the perceptions and motives, as is the case with interviews.

- Link to sub-research questions

Sub-research questions 3 to 10 (table 1) include interviews. The topics of the interviews include topics in which in-depth knowledge is very important. For example, the stories related to the cities which are used as content for storytelling. Furthermore, in-depth knowledge is required about the use of storytelling together with cultural routes and about the target group. The interviews conducted are semi structured interviews. For each interview an interview guide is prepared.

- Research population

The research population include experts on local history and representatives of cultural routes. The requirements of the experts on local history are specific,

3.3 Selection of research units

The sampling technique applied for this research is non-probability sampling. This means that the research units are not randomly chosen. Specifically, purposive sampling is applied. Purposive sampling is used to select samples based of given characteristics (Verhoeven N. , 2016, p. 186). This is often used to set up criteria to find experts in certain fields. The reason purposive sampling is used is because all of the research topics require a certain type of expertise.

With purposive sampling, the selection of samples is based of given characteristics (Verhoeven N. , 2016, p. 186). For central question 1, sub-questions 3 to 6, specific information is required on the content of stories of the cities Oldenzaal, Groenlo, Lingen and S'Hertogenbosch. The interviewee selection requirements set-up below are based on both the knowledge required and feasibility in terms of the research e.g., possibility to video call.

Interviewee selection

- Has expertise on the topic of history of the particular city
- Speaks either English or Dutch fluently
- Has the ability to video call

Central question II aims to answer how an experienceable cultural route with immersive can be implemented targeted towards harmony seekers.

Interviewee selection

- Has expertise in the topic of cultural routes
- Has experience in combining storytelling with cultural tourism
- Speaks either English or Dutch fluently
- Has the ability to video call

3.4 Methods of data analysis

For desk research, a logbook is kept with all sources related to the topics, the most suitable sources will be chosen according to AAOCC standards.

The interview data is analyzed through the 8-steps analysis (Verhoeven N. , 2016)

- Step 1: Deconstruction, manuscript is divided into relevant pieces
- Step 2: Evaluation. Interpret meanings of found concepts
- Step 3: Open coding, summarize concepts into keywords
- Step 4: Axial coding: breaking down of core themes
- Step 5: Group sort: breaking down themes into groups
- Step 6: Evaluate keywords into a hierarchy
- Step 7: Casual ordering
- Step 8: Order keywords according to causal relationship

4. Results of the research

4.1 Research question 1

Which of the cities' stories should be used as input for the experienceable touristic route?

4.1.1 What type of storytelling is suitable for the harmony seeker?

Desk research

According to Richards (2006) the general cultural tourist does not travel for cultural purposes, although they might decide to participate in cultural activities for the sake of entertainment. A visit to cultural heritage is usually seen as a day out by the general cultural tourist. The most important factor of a cultural heritage experience for the harmony seeker is entertainment. Furthermore, the experience should be enjoyable to children and the activity should not be too complicated or exhausting (Bureau voor ruimte & vrije tijd, 2020).

However, the needs and demands are not demographically bound, the needs and demands are very situational, as they are based on the travel company of the target group (Flooren, 2015, p. 67).

As for the storyline, empathy with a character is very important and it is advised that the story focuses on only a few main characters so visitors can form a bond with the main character. Including multiple main characters can be confusing. Furthermore, it is important that the main character is someone that people can identify with. This can be challenging with regards to a character as Frederik Hendrik. However, it is possible to focus on Frederik Hendrik if focus is applied to the humane aspects of the character (Rupert, 2020). Additionally, aspects of the daily life of people during the eighty years' war is of interest to the target group (Rupert, 2020). Therefore, desk research is conducted on this topic and the information is to be added to the story.

As such, the type of storytelling that is used is based on the heroes' journey and consist of five steps (Hover, 2019). The heroes' journey is chosen because it focuses on a person which whom the target group can identify with. Furthermore, it is important for the target group that the story is approachable, as such the story is based on the five steps as described by Hover (2019): The set-up, the call to action, turning points, climax and the resolution. Additionally, the story starts with a prologue and ends with an epilogue.

4.1.2 What stories of the eighty years' war should be used?

Firstly, desk research is conducted on the topic: daily life during the eighty years' war within the relevant cities. The four cities share several main characters, mainly Frederik Hendrik on the Dutch side and Spinola on the Spanish side. Firstly, the results of the characteristics of these main characters, based on the interviews with local experts. The axial coding results of the interviews can be found in appendix VIII Next, the stories as told by the experts are summarized per city.

4.1.3 Daily life during the eighty years' war

Results desk research

The 17th century was also known as the golden age for the Netherlands. However, the eastern parts of the Netherlands noticed little about the welfare. The people of east Gelderland were mainly farmers

and they had to suffer the payment of taxes, raids and fires. Although most of the people suffered, some inhabitants could profit from the soldiers passing by, such as breweries and taverns (MijnGelderland, 2019). Farmers, clergy and the magistrate shaped the national type of the republic (Huizinga, 1941, p. 54). The eating habits of the people mainly consisted of rye bread and beer as this was the cheapest (ONH, 2011). Furthermore, due to the war there was less supply of grain (MijnGelderland, 2019). The farmers mostly lived off of what they had harvested from their own lands. Therefore, products such as milk and cheese were common. Products such as meat were rarely eaten. As a result, most people had a lack of protein (MijnGelderland, 2019).

Results interviews

The inhabitants of Den Bosch, Oldenzaal and Groenlo all valued the catholic religion, as stated by R1, R2 and R4. Even though the cities were forced to become part of the Calvinist rulers, most of the people have stayed true to their catholic religion. The inhabitants of the cities suffered during the war due to the many raids that were done by the soldiers and the high taxes they had to pay. Therefore, the eighty years' war was known as a time of poverty for the inhabitants. During the war, Den Bosch's economy revolved around it, as such many taxes had to be paid to Spain and the people lived in anticipation for an attack (R1).

4.1.4 Setup

Within the setup, the main characters of the stories are described.

Frederik Hendrik

Frederik Hendrik is described by R1 as an excellent strategist. Before Frederik Hendrik's time as a stadtholder, his brother Maurice was the stadtholder of the states. In the early days of the eighty years war, armies were not well structured or disciplined. Maurice introduced trainings in which the soldiers were disciplined. Maurice was a strict Calvinist and he was known to be punishing for anyone who disagreed with his methods, such as the Spanish and Catholic. Through this approach he made many enemies. Until 1625, Frederik Hendrik was known to be a womanizer and did not seem ready for marriage. However, his brother Maurice strongly urged him to get married and secure offspring, as Maurice was not able to do so. The same year, Frederik Hendrik married to Amalia of Solms, maid of honour of Frederik V of Bohemia. After Maurice's death, Frederik Hendrik became stadtholder. Frederik Hendrik has learnt how to maintain discipline in his armies from his brother. However, he also learnt from Maurice's mistakes. Frederik Hendrik was known to be less strict in his religious beliefs and more accepting towards dissenters. He was an irenist, meaning that he focused on what different religions had in common and tried to mediate between religions. Nevertheless, Frederik Hendrik was a determined warmonger. He applied techniques such as the contravallation and circumvallation to siege cities with much success. Through the many cities he conquered, he gained the nickname the 'stedendwinger' (conqueror of cities). Furthermore, Frederik Hendrik liked to construct palaces and gardens similar to the one of Versailles and he was an art collector. Like his brother, Frederik Hendrik focused on drawing more and power to himself, which is a trait that does not suit the role of a stadtholder as a servant of the republic, but more of a trait for a king.

R4 states that through the campaigns Frederik Hendrik attended of his brother Maurice, he became more and more experienced in leading armies. He was requested to marry by his brother in 1625, as Maurice never married and offspring was very important for the family. Therefore, he married Amalia of Solms. R4 elaborates on the behavior of Frederik Hendrik that suggested him to act more like a king. Frederik Hendrik welcomed guests in his palaces and the guests greeted him with 'your highness', a salutation only used for kings. F4 states Amalia of Solms was the one responsible for the constructed palaces and outstanding interiors, as F4 states "What is better than a wife who puts you

on the throne?”. R1 and R4 both agree that the discipline within the army was introduced by Maurice and continued by Frederik Hendrik, this discipline avoided soldiers to misbehave after they conquered cities, the soldiers mainly followed the others of the stadtholder. R4 also sees Frederik Hendrik was milder than his strict brother. This was a strategy of Frederik Hendrik, he believed by treating the citizens of he conquered cities well, they would be more likely to support him when needed. Frederik Hendrik even allowed catholic soldiers to join his army, so long as they did not practice the religion.

R4 also sheds light on another side of Frederik Hendrik. Before his time as the stadtholder, Frederik Hendrik liked to ride his horse covered in glitter and glamour. At the time he did not accomplish anything yet, and the citizens would nickname him ‘mooi Heintje’, which roughly translates to ‘pretty Heintje’.

Spinola

R2 describes Spinola as a gentleman. In his conquers he was milder than his predecessor Alva, who was known to be punishing to the ones who opposed his beliefs. Nevertheless, R2 describes Spinola as a great strategist. This is also backed up by a quote of Maurice, acknowledged by R2 and R3: “Spinola is the number two”, implying that after Maurice, Spinola is the greatest commander. Desk research sheds light on the background of Spinola. The tale goes that his ancestor took part in the first crusade and was the one who found the thorn crown of Jesus. Hence the name Spinola, Spinola is Italian for thorn (Staats-Spaanse Linies, n.d.).

4.1.5 – 4.1.8 the stories of the cities

The results on the stories on the eighty years war of Lingen, Groenlo, Den Bosch and Oldenzaal can be found in appendix XI.

4.1.9 What heritage commemorates the events of the eighty years war?

Through the interviews with the experts the most important heritage has been determined per city:

Lingen

- Pulverturm: This tower was used to store gunpowder during the eighty years war. In 1609, the tower exploded and caused a massive fire which caused the fortification of Lingen to be burnt down. The tower was reconstructed and still remains as a commemoration of the events of the eighty years war.
- Old university: During the rule of the Oranges over Lingen, Stadtholder Willem III established a university in 1697. This university is still in use, and remains as a reminder of when the Oranges ruled over Lingen, as a result of the eighty years war.
- Emslandmuseum: The Emslandmuseum contains a lot of information about the happenings during the eighty years war. The museum contains portraits of both Maurits and Spinola.

Oldenzaal

- Patrician houses: these houses were built by the protestants whom decided to live in Oldenzaal after the siege of Oldenzaal in 1626. These are some of the rare protestant influences that still remain within the city, as the majority of Oldenzaal remained catholic after the siege.
- Palthehuis: The Palthehuis is a museum in Oldenzaal which used to be a city farm during the 17th century and was refurnished into a patrician house after the siege of Oldenzaal. During

the 18th century it was inhabited by the Palthe family. The family was one of the rare families to have lived in the catholic town of Oldenzaal.

- Singelparkroute: This route surrounds Oldenzaal and is located where the old fortification of Oldenzaal used to be. After the siege of Oldenzaal, the fortification of Oldenzaal was demolished. This route still commemorates the old location of the walls. Currently, the municipality is keen in making the history of the city more prominent within the route.

Groenlo

- The circumvallation line is still in-tact and lies beneath the surface. Some differences in the shape of the land indicate where the line is located and farmers are not allowed to grow crops near it to protect the heritage. Parts of the circumvallation line have been reconstructed, such as the English scone.
- Old canals: The old canals among Groenlo still commemorate where the fortification of Groenlo was built during its time as a fortified city.
- Old city wall: parts of the old city wall still commemorate Groenlo's time as a fortified city.
- City museum of Groenlo: The city museum of Groenlo revolves around the eighty years of Groenlo. Archeological finds from the time can be seen here. Furthermore, there is a maquette of what Groenlo used to look like during the eighty years war, portraits of the people of importance and a visual presentation of the siege.

Den Bosch

- The circumvallation line is still part of the heritage of the eighty years war. However, it cannot easily be spotted. It can be seen by the different colorations of grain on a crop field and alterations on the land. The line can be made visible by different techniques.
- The heritage organization of Den Bosch has developed an app which includes all the interesting heritage sites of the siege of 1629 which gives additional information of now invisible points of interest.

4.2 Research question 2:

How can an experienceable cultural route be implemented with immersive storytelling to attract harmony seekers?

Firstly, interviews were conducted with representatives of historical or cultural routes and their approach to the experience model of Pine and Gilmore as mentioned in the theoretical framework. The interview guide can be found in appendix VIII. Afterwards, open coding was conducted on the results. Finally, axial coding lead to the results mentioned below, which serve as the main topics to structure the results. The detailed axial coding findings can be found in appendix IX.

Results axial coding

- **Experience:** approachable, immersion, experiential immersion and infotainment
- **Infrastructure:** online infrastructure, offline infrastructure and stakeholders
- **Technology:** Virtual reality, Augmented reality and apps
- **Target audience:** day trippers, the history savvy and elderly

4.2.1 Experience

R7 emphasizes on how the experience of a cultural route should be approachable for the target audience. The experience should be light-hearted and easy to understand. Most people are not interested in long stories about complicated maneuvers and techniques used during the second world

war. Rather, the focus with the Liberation route lies on entertaining personal stories. Personal stories have proven to be entertaining to the audience. However, apart from the level of entertainment of the stories, the transmitting of educational, historical correct information is also very important to the route. This information cannot always be told through personal stories. Therefore, the storytelling aims to the attract the audience with an interesting story, while also giving out educational information without the realization of the visitor. This is what R7 defines as 'infotainment', the activity of entertaining the audience, while also teaching the audience about the topic. Furthermore, R7 emphasizes the importance of 'learning by doing' and asking the audience questions to engage them in the topic.

The approach to experience of the liberation route is to combine heritage of the second world war with stories related to it with the most important tool being an app. The experience in which the visitor emerges themselves is defined as 'interactive immersion' (Burnette Stogner, 2011), as mentioned in the theoretical framework. With the help of online information provided by a website-based app, the visitor can access stories about the area in which they find themselves. R7 states that the route can be enjoyable without the use of the app. However, the app enhances the route and makes it much more experienceable due to the added storytelling within the app. R5 mentions the app can give context to areas and heritage and reveal stories that you would never have known about without it.

R5 understands the value of making a cultural route experienceable. The Lebuīnusroute has several ways to be experienced. The route is mainly considered as 'experiential immersion' (Burnette Stogner, 2011). The route consists of pieces of art and heritage that commemorate the era of Missionary Lebuīnus. R5 states that it is mostly through the art and heritage and the green landscape the people can immerse into the time of Lebuīnus. However, an app has also been developed to add storytelling to the route to make it experienceable. Many parts of the route contain stories accessible through an app that can give context to the heritage in an entertaining way. R5 views the app as an added value of the route, but not an essential. The route can be experienced through both experiential and interactive immersion.

R6 believes the best approach to experience is immersion. The best way of educating is through doing it yourself. For example, by dressing up as a Viking, sitting by the bonfire while listening to the sagas as told by professional storytellers. This is a Viking's route approach to infotainment; entertaining visitors, while educating them about the way the Vikings used to live. With regards to storytelling, the Viking route also focuses on infotainment and historical accuracy is very important.

The Viking route is not a physical route, but more of an association of Viking museums and heritage among within Europe. Nevertheless, the Viking Route still offers many routes that can be experienced through the app. The Viking route app offers routes which emerge visitors into treasure trails, in which the visitor is guided through a treasure trail including storytelling about the Vikings.

4.2.2 Infrastructure

R5 mentions the Liberation Route's foundation is the website-based app. The app includes all the navigation and storytelling within the route. As well as references to tourism within the area. The route consists of already existing paths and heritage to which online information is added. At some points of interest artworks called 'vectors of memory' are added to indicate the importance of the locations offline. However, R5 describes the website-based app as the foundation of the route. R4 states that this is effective because the liberation route still has a lot of visible heritage. In case of themed routes with less visible heritage more offline signage might be necessary. The liberation route cooperates with many museums and tour operators which promote and sell package deals including the routes. R5 believes online advertising is the way to reach the audience with the app.

R6 mentions the Lebuīnusroute can be started by either downloading the app or purchasing the map at a local tourism information center. The infrastructure consists of a walking route from Wilp to Deventer, with heritage, nature, art, and benches among the road.

The Viking route is known as a non-linear thematic network according to R7. It is not one flowing route but more of an association of museums and heritage sites. The Viking Route does not have any offline infrastructure for physical routes. However, the network shares a brand with each other to indicate their cooperation. The brand conducts promotion online and mainly through social media and through associated museums and heritage sites.

4.2.3 Technology

Both R5 and R7 agree that VR can make for an entertaining experience. However, R5 argues the amount of visitor's VR attracts does not compensate for its high costs. From his experience, it is interesting to visitors but too costly to efficiently execute at the moment. R7 argues that VR can be entertaining, however, due to it being an experience for individuals, it takes away from the discussion that groups can have with each other. This discussion can add to the experience. R7 argues heritage should be the foundation and technology should only be used to enhance the experience. The audience will feel like they are missing out if there is no heritage associated. R5 agrees with this statement.

R5 praises the use of an app for its flexibility over a physical map. Since you can update an app and always add more information to it and adapt it, and a map can become obsolete. Additionally, an app can use a geolocator system. Also, it can be promoted online and it can make recommendations on touristic information on-spot. R7 agrees with the use of the and adds that the flexibility makes it possible for students to add stories to the app, creating the possibilities for co-creation.

R5 believes you do not reach the broader audience with technologies such as QR and AR. R5 criticizes the difficulty of using an AR system and thinks it is not approachable for the broader audience. R7 mentions about AR systems to organize engaging virtual treasure trails. R7 mentions about the use of QR in places where a high number of signs is not desirable, so people that want to learn more can still read about the place through scanning the QR code.

R5 mentions that audio is an attractive tool for visitors but it can be difficult to execute because people would have to download files and not everyone trusts this. R7 approached podcasts with a project in which people could visit the heritage sites and they would have the ability to listen to podcasts about the Viking times on spot.

4.2.4 Target audience

The target audience of this project is the harmony seeker, though the experience of the traveler is also dependent on their travel company (Rupert, 2020). Therefore, each mentioned target group is analyzed.

The family with children likes activities which are low-threshold and entertaining. R5 caters to this audience by ensuring ease of use for the route and the storytelling contains light-hearted stories mixed with educational information. R5 also realizes this group is a day tripper and does not want to spend the day with only history and believes the route should just be approached as a part of the day for this group. As such, the route can be started from any point and stopped from any point. Additionally, the app can make recommendations about places where to visit next to support other local businesses.

R7 also values a low-threshold light-hearted approach in the telling of stories. Activities are also kept simple so that even children can understand and be engaged.

The history savvy is another group which is mentioned by R7. This group wants to gain more insight in the history and wants more depth. To cater their needs the app of the Viking route contains different type of routes targeted towards both history savvy and to families. The Staats-Spaanse linies route also focuses on this group and invites this group to explore the history and heritage themselves. Taverne & Mommaas (2003, p.195) fear that the implementation of information panels near heritage can take away from the mystery and magic. To still understand the story behind the route, Mommaas & Knol (2003, p.196) the construction of a nearby museum which can be used as a starting point for visiting the route.

R6 mostly caters towards the elderly group which prefer the use of a physical map and a walk through the nature with benches, art and heritage among it. Though the use of the app can make it attractive to younger target groups.

4.3 Conclusion

Research question 1: *Which of the cities' stories should be used as input for the experienceable touristic route?*

In order to answer this question, the researched formulated sub-research questions which can be found in table 1. Then by both desk research and interviews of four local experts on the history of the cities were conducted to answer the question. The target audience values entertainment and the stories should not be complicated to meet their needs.

From the interviews with the local experts the following core values can be identified which are shared among the cities. The core concepts have been found through analysis of the codes which can be found in Appendix VIII. These can be seen as the core of the stories:

- Main characters: the main characters, Frederik Hendrik, Maurits, Spinola share their journey with the history of the cities used within the cultural route.
- Religious war for independence: the war between Spain and the Netherlands and the Catholics and Calvinists which resulted in the independence of the Netherlands.
- Liberation or conquering: The question whether the cities were liberated or conquered is an important discussion in the stories. The sieges of the cities meant there is no religious freedom for the inhabitants anymore. Multi-perspective is important, stories of both the Spanish and Dutch side are emphasized and a black and white view is avoided.
- The golden age of poverty and starvation: The 17th century is also known as the golden age because of the wealth of the republic. This was not the case for the relevant cities. Only the regions near the sea benefited from the increase of wealth. Inhabitants in the relevant cities were poor during the golden age and suffered raids from passing soldiers, increase in taxes and funding of the war. The golden age even funded the sieges from which the cities have suffered.
- Military strategies: use of the contravallation and circumvallation line, use of water to flood the land and honorable surrenders

Research question 2: *How can an experienceable cultural route be implemented with immersive storytelling to attract harmony seekers?*

In order to answer this question, the researched formulated sub-research questions which can be found in table 1. Then by both desk research and interviews of three managers within a cultural route

program on their take on experience, storytelling and the target group were conducted to answer the research question. on the history of the cities were conducted to answer the question. The target audience values entertainment and the stories should not be complicated to meet their needs. The core concepts were defined through axial coding which can be found in appendix IX

- Experience: The experiences are be light-hearted and easy to understand for everyone. Content should be a mix of both educational history and an entertaining story. Immersion is important for the experience and 'learning by doing' is emphasized.
- Infrastructure: The infrastructure should be a mix of both online and offline infrastructure. The online infrastructure consists of the website, app and social media and the offline infrastructure consists of information panels, the existing heritage, existing routes, maps and stakeholders such as museums.
- Technology: technology is used to enhance the experience and is supportive to the heritage and cultural route. The app is seen as a flexible and easy-going technology to enhance the experience. Virtual reality is viewed as interesting but suffers from high costs, difficulty in use and neglects the factor of group discussion. AR is also viewed as a more difficult feature to use but can be effective towards families. Podcasts are popular because people prefer listening over reading but can come with difficulties such as downloading processes. The use of QR-codes can be beneficial in places where many information panels are undesirable, so additional information can be accessed through a QR-code instead.
- Target audience: multiple target groups are considered in the cultural routes and segmentation is applied. Multiple target groups should be considered because the target audience is also influenced by their travel companions. For families with children, entertaining light-hearted stories are used and the experience focuses on entertainment by engaging this audience in activities such as treasure trails. For the history savvy historical accuracy is very important and they like the ability to go more in-depth about the topic, different activities are implemented in an app for them. Elderly prefer an experiential experience with nature and art and prefer the feeling of a physical map. The target groups discussed can also be categorized by the model of Munsters (2006). The families with children are part of the cultuursjokers, the history savvy are part of the culture seekers and the mentioned elderly are also part of the cultuursjokers.

4.4 Validity and reliability

4.4.1 Reliability

Reliability defines the indication of the degree to which the research is free of random errors which will lead to similar results if the research is replicated using other subjects (Verhoeven N. , 2016, p. 188).

The research of this thesis has both strengths and weaknesses regarding reliability. For the first research question, both desk research and interviews were used to strengthen the reliability. For the second research question, the initial plan was to only conduct desk research. However, because of the limited knowledge currently available on the specific topic, it was also decided to conduct interview to increase the reliability. Within the research, the data entire process of data methodology is included which allows other researchers to analyze the research, this is known as intersubjectivity and increases the reliability (Verhoeven N. , 2016, p. 190). Additionally, the reliability can also be measured by the consistency in the approach to interviews. However, the interviewees to answer the first research question all had different questions based on the difference of events which happened in the relevant cities. Therefore, it cannot be replicated by other researchers. However, the interviewees to answer the second research question all received the same topic list with the same questions. Furthermore, the interviewees were all interviewed in a comfortable setting and were offered the room

to express their opinions. The research did suffer several random errors. Due to most interviews being conducted online, sometimes internet connection issues interrupted the train of thought of the interviewee. This was solved by waiting for the connection issues to be solved and then repeating the question. Another error is that a few words of the recorded interviews were difficult to understand. Fortunately, the context of the conversation still made it possible to understand what the interviewee expressed.

4.4.2 Validity

The validity of the research defines to what extent the research is free from systemic errors. In other words: whether it is a true reflection of reality (Verhoeven N. , 2016, p. 190). To measure this, three types of validity are discussed: construct validity, internal validity and external validity

Construct validity

Construct validity is about the degree “you measure what you want to measure” (Verhoeven N. , 2016, p. 194). For construct validity it is important that the right concepts are used as a topic for the research. To ensure that the right data was collected during this research, models of the theoretical framework have been used to clarify the necessary data to the interviewees. For example, for the first research question the ‘journey of the hero’ is used to clarify to the interviewees what kind of examples the researcher is looking for. If such measures were not used, the interviewees might tell historical stories which are not relevant to the research topic. This approach is clarified within the topic list (appendix IX). The approach to the topic lists was discussed with the research consultant prior to sending it to the interviewees. However, the name of the model used, ‘journey of the hero’ was controversial to the experts because it is subjective. Therefore, it would have been a better approach to call the ‘hero’ a ‘main character’ to avoid this confusion with the interviewees. Initially, it was planned to conduct research on experience within cultural routes through the main use of literature research. However, the researcher found that the articles regarding cultural routes are dated and do not touch on the use of technologies as a result. Therefore, it was decided to conduct interviews with representatives of cultural routes to increase the validity. For the interviews of the second research question, the Pine and Gilmore customer experience model was used to measure the approach of experience in cultural routes. This model touches on both the core concepts ‘immersive storytelling’ and ‘heritage experience’. This approach is clarified within the topic list (appendix X).

Internal validity

Internal validity defines the extent to where there is confidence that the researchers explains what they were set out to explain (Boeije, 2010, p. 170)The researcher dealt with this by ensuring the right participants were selected for each specific topic, the interviewees were selected based on their knowledge and experience on the topics. Furthermore, it is important that the interviewees provide information that is accurate. This was insured because the interviews took place in a comfortable situation. Additionally, since the interviews did not include controversial topics, the interviewees felt free to share their honest opinion about the topics. However, in some cases the interviewees shared their personal opinion on the topics. The interviewee then asked to elaborate or provide examples to ensure the personal opinion is relevant to the research. Moreover, during the analysis stages, the researcher was careful that the correct relations were made during the progress. The coding progress was used to categorize the topics in the related categories and define their value.

External events can also affect the results of the research (Verhoeven N. , 2016, p. 191). At the time of conducting the research, the global pandemic COVID-19 caused it to be more difficult to reach the right interviewees and data. However, this did not impact the internal validity because most interviews were conducted online.

External validity

External validity defines the extent to which the conclusion can be generalized to bigger populations and similar situations (Verhoeven N. , 2016, p. 192). The external validity is low because topics on the stories of the specific cities are only applicable to this specific research. However, the research on cultural routes and the perception of the target audience can be generalized to larger groups. As it defines the preferences of a big group about an experience. Furthermore, the research touches on how the needs and demands are dependent on the travel companions of the target audience. Therefore, it can also be used for institutions focusing on other target groups.

5. Advice

Within the advice, the management question is answered:

How can the four cities Groenlo, Oldenzaal, Lingen and S'Hertogenbosch, which are part of the Spanish road, make use of their stories of the eighty years' war and immersive storytelling techniques to become an attractive experienceable tourism product for harmony seeker tourists?

The objective is to advice about the experienceable cultural route which connects Groenlo, Oldenzaal, Lingen and S'Hertogenbosch through their stories of the eighty years' war, in which immersive storytelling is applied.

5.1 Evaluation of solutions

5.1.1 Methodology

The objective of this research is to develop an experienceable cultural route which connects Groenlo with the cities Oldenzaal, S'Hertogenbosch and Lingen through their stories of the eighty years war, by using immersive storytelling to attract harmony seekers.

Firstly, a theoretical framework was set-up including the main topics of the research: immersive storytelling, heritage experience and harmony seekers. To find the most suitable stories for the project, desk research was conducted on the needs and demands on storytelling. Based on this, it was chosen to use the "Heroes Journey" (Hover, 2019) storytelling steps to gather information interesting to the audience. Then, desk research was conducted on cultural routes and cultural tourism and their approach on heritage experience, immersive storytelling and target groups. Interviews were conducted with representatives of three cultural routes. The Pine and Gilmore experience model (appendix III) was used to understand the value of each interviewee on the topics of entertainment, education, esthetic and escapism. The results were then coded to summarize the most important findings.

The interviewees had different points of views on the use of infrastructure, immersive storytelling and technologies within the cultural route. The interviewees all agreed on the following: the heritage is the main product; the technologies are only to be used for the enhancement of the heritage. The app was praised as a tool to provide additional information on-site and its ease of use. While AR and VR technologies were praised for its high sense of entertainment, though it is more difficult and costly to use. Based on these findings, the two advices as mentioned in the next paragraph were formulated.

5.1.2 Possible solutions

Link to the theoretical framework

Within the advice, the definitions and models as found in the theoretical framework are considered. First, the definition of storytelling and its characteristics is used to shape the final storytelling product. Second, the different categories of immersive storytelling are elaborated upon to clarify the various types of 'immersion'. Third, the experience model of Pine and Gilmore, based on heritage experience. This model is used in measuring both heritage experience and immersive storytelling. The model helps to understand the different dimensions of entertainment, education, esthetic and escapism and was used to help structure the desk research. As such, the model will also help in defining the different alternatives offered within the advice. As part of heritage experience, the definition of the cultural route is defined. The definition of a cultural route helps in shaping the final product, based on the criteria set by the European council.

Link to the research results

The results from the field research emphasize the importance of entertainment and education within cultural routes. Information is brought to the audience through entertaining, light-hearted stories. Additionally, the stories include educational information. The focus is on an enjoyable experience, mixed with factual information to educate the visitor. The visitor is also challenged to question the stories and make up their own perspective on the matter, the multi-perspective of the stories is important. Furthermore, "learning by doing" is emphasized. The examples from the literature research also emphasize the importance of self-exploration.

Additionally, the topics of esthetic and escapism are mentioned within the field research. These aspects focus on the 'immersion', the feeling as if one immerses themselves into another world. Esthetic and escapism help the visitor understand what it was like to live within a certain era, by dressing up as they did in the time and the engagement of different activities of that time. Alternatively, with the use of immersive technologies such as Virtual Reality. Lastly, the travel companions of the main target group, the harmony seeker, is also considered.

Based on the findings, two alternative advices have been set up. One focusing on the dimensions of entertainment and education, the other on esthetic and escapism.

- I. Implementation of cultural walking routes among the cities which uses approachable technologies to contextualize the heritage through immersive storytelling. Entertainment and education are prioritized. The type of immersive storytelling used is defined as 'interactive immersion'.
 - **Infrastructure** The route makes use of signs and panels as aid to navigate the route easily and as part of its brand identification. The route also makes use of an app which can be used to navigate the route easily, the route can be downloaded offline beforehand.
 - **Immersive storytelling technologies:** for this option, an interactive storytelling app is advised. The app helps in navigating the visitor through the route and will notify the visitors when near a point of interest. The app will play audio in which a fraction of the story is told related to the nearby heritage, stories are light-hearted to increase the sense of entertainment. The stories are told from the different perspectives of either the main characters or the inhabitants. The whole route with its heritage combined will create the coherent story. To increase the sense of education, interaction is used throughout the routes to engage the audience. Participants will be asked their opinions on the matters after each story, to give

them a chance to form their own opinion on the matters. Additionally, add-on functionalities are used within the app to give more of a sense of the time. For example, the ability to take pictures with the main characters and integrated music from the 17th century.

- II. Implementation of cultural walking routes among the cities which uses advanced technologies to contextualize the heritage through immersive storytelling. Esthetic and escapism are prioritized. The type of immersive storytelling used is defined as ‘virtual immersion’.
- **Infrastructure:** The route makes use of signs and panels as aid to navigate the route easily and as part of its brand identification. The route also makes use of an app which can be used to navigate the route easily, the route can be downloaded offline beforehand. Additionally, QR-codes are presented on-spot at the storytelling location of the routes.
 - **Immersive storytelling technologies:** An interactive storytelling app with AR functionalities is used. The app helps in navigating the visitor through the route and will notify the visitors when near a point of interest. The app will use Augmented Reality technologies which will make one of the main characters appear to tell a fraction of the story related to the nearby heritage the story from their perspective, to increase the sense of escapism. Participants can share their opinion on the matter with the AR generated character, prompting a response based on the character. The whole route with its heritage combined will create the coherent story. Furthermore, Virtual reality technologies are used. Some locations will offer Virtual Reality experiences on-spot, such as museums. Within the VR experience, the visitor can immerse themselves in the events of the sieges of the past and be part of the audience watching the battles. The VR experience is esthetic in that the participants is emerged and does not practice influence on the outcome. Additionally, QR-codes are used on important locations so that the participant can retrieve more information about the location, including visuals and audio such as music.

5.3 Multi-criteria decision analysis

To determine which advice is the most suitable, the multi-criteria decision analysis is used. The criteria are based on the findings within the results.

Table 3.1: Criteria

Criteria	Points of assessment
Experience	To what extent is the route experienceable? Based on the criterion of the Pine and Gilmore model
Ease of use	Is the route approachable? Are the technologies easy to use? based on the findings of interviews
Cost efficiency	To what extent can the experience make up for the costs made through the implementation of the route? Based on the findings of interviews
Target group	To what extent does the route meet the needs and demands of the target group? Based on the details about the harmony seeker
Efficiency	Is the option a reliable solution for the long term? Based on interview findings
Potential interest of travel companions	To what extent could travel companions of the harmony seeker enjoy this activity? Based on

	the research on the cultuurganger and the cultuurzoeker
--	---

Table 4.2: criteria scale

Criteria	Scale
Experience	1 (not experienceable) – 5 (very experienceable)
Ease of use	1 (very difficult) – 5 (very easy)
Cost efficiency	1 (very inefficient) – 5 (very efficient)
Target group	1 (not effective) – 5 (very effective)
Efficiency	1 (not efficient) – 5 (very efficient)
Potential interest of travel accompanies	1 (not interesting) – 5 (very interesting)

Table 4.3 Weighing of the alternate advices

	Option I	Option II
Experience	4	5
Ease of use	3	2
Cost efficiency	4	1
Target group	4	2
Efficiency	5	3
Interest travel accompanies	3	4
Total	23	17

Based on the outcome of the multi-criteria decision analysis, Option I is chosen as the advice.

5.2 Advice

The experienceable route

The first central question is: *how can an experienceable cultural route be implemented with immersive storytelling to attract harmony seekers?*

The conducted research gives a clear overview of the needs and demands of the harmony seeker: the harmony seeker prioritizes entertainment; the experience should be easy to understand and it is important that the travel accompanies are satisfied. Furthermore, the target group is usually a day tripper and activities should not be exhausting.

The route consists of the four cities with each their individual walking route. The destinations are connected to one another through the coherent storyline, the online infrastructure and the brand they share: The Spanish road. Each destination can be visited and enjoyed individually. The walking routes guide the visitors along the heritage of the eighty years' war. The walking routes each take from one to two hours including the storytelling.

The technology regards an interactive storytelling app with GPS functionalities. From the results it became evident that technology should be used as support to the heritage experience. Through the use of the app, the visitor is guided through cultural walking routes through each city. The app guides the visitor past the points of interests of the eighty years' war. When passing a point of interest, the app will notify the visitor and the visitor is presented a story about the past of the city presented by a main character on an inhabitant. Additionally, the visitor will be asked questions about the situation, to create interaction with the audience. The app only presents audio storytelling on the spots, the focus is on the heritage or location and its background story. This way, the visitor will focus on the

surroundings instead of the app. The storytelling app is a tool to guide the visitor through the route and adds context to it. However, the app includes add-on functionalities such as the ability to take pictures with the main characters, as well as the ability to listen to the music of the 17th century. As a result, the sense of immersion is increased. Additionally, the app recommends locations to visit during the tour, such as museums. This way, in-depth information can still be discovered by travel companions with other needs and demands than the harmony seeker.

Although the walking routes rely mostly on technologies, informative information panels are placed on the start to inform about the route and signs for direction are placed throughout the route.

Storytelling

The second central question is: *Which of the cities' stories should be used as input for the experienceable touristic route?*

The focus of storytelling lies on light-hearted stories, with a mix of educational information. The stories mostly focus on the emotion of the stories and the listener is asked questions about the situation. This is done for both educational purposes, as well as the emphasis on the multi-perspective of the story: there is not a wrong answer. In the mean-time, the listener is also provided with the educational information. Based on the information gathered on the topic, the storytelling will consist of the following categories which will be used within the stories:

- Prologue: introduction to the characters and the city
- Chaos and revolt: the chaos, revolt and daily life
- War and exhaustion: War tactics and its effect on society
- Victory: Victory and its meaning

From the findings, topics which are the core of the stories and should be brought to the audience are the following:

- Religious war for independence
- Liberation or imprisonment
- The golden age of poverty
- Military strategies

The app is introduced and its functionalities are shown in chapter 5.5

5.3 Implementation plan

Within this chapter, the concrete plan of action for the project is shown with aid of the PCDA cycle:

- Plan: within this phase it is mentioned which change has to be processed and several objectives are described. Based on these objectives, the plan of approach is decided upon.
- Do: The projects described as in the plan of approach are executed. The progress of the ongoing projects is measured.
- Check: The results of the outcome of the projects are analyzed and it is checked whether the objectives have been achieved.
- Act: The points of improvements gathered are analyzed and changes are made to the implementation plan. The PCDA-cycle will be repeated with the use of the improved changes to the plan.

Plan

Table 4.4 PDCA: Plan phase

Activity	Description	Stakeholder	Time
First orientation	During the initial phase, it is discussed how the project should be executed. It is discussed what should be implemented, who is responsible for what, what resources are needed and the time it is expected to take	Members of the tourism department of the municipalities of the four cities	3 hours
Development plan of approach	A plan of approach is created in which is mentioned what the objectives are and how they can be met	Members of the tourism department of the municipalities of the four cities, 1 project leader	2 hours, once per two weeks
Development of the interactive storytelling app	The development of the app will be executed by external parties. Terms are set on the expectations on functionalities and time with the project managers	Members of the tourism department of the municipalities of the four cities, external app development company	2 months @ 8 hours a week (Geletska, 2020)

Do

Table 4.5 PDCA: Do Phase

Activity	Description	Stakeholder	Time
Evaluation on project	The development of the route is now in progress and meetings are set up to measure the progress of the cultural route.	Members of the tourism department of the municipalities of the four cities, 1 project leader	2 hours, once per two weeks
Evaluation development of the app	-Discussion of the progress of the app -Evaluation on the app	Project leader and external app development team	1 hour per week
Adjustment on the plan of approach	Based on the discussions, the plan of approach might need to be adjusted	Members of the tourism department of	2 hours

	according to the new findings	the municipalities of the four cities, external app development company	
--	-------------------------------	---	--

Check

Table 4.6 PDCA: Check phase

Activity	Description	Stakeholder	Time
Evaluation on the objectives	An evaluation will be done on the objectives which were discussed during the orientation phase. Where the objectives met? Are there still points of improvements?	Members of the tourism department of the municipalities of the four cities, 1 project leader	2 hours
Evaluation on the storytelling app	-Tests group are asked to participate in the walking tours and are asked their opinions afterwards by means of a survey	Project leader and external app development team	4 x 2 hours per city

Act

Table 4.7 PDCA: Act phase

Activity	Description	Stakeholder	Time
Analysis of the objectives	The points of improvements from the 'Check' phase are analyzed, and action is taken to improve upon them.	Members of the tourism department of the municipalities of the four cities, 1 project leader	Dependent on the points of improvement
Analysis of the app	Based on the opinions of the participants, the points of improvements are analyzed	Project leader and external app development team	Dependent on the points of improvement
Repetition of the PDCA-cycle	A new PDCA-cycle is set up to act upon the points of improvements which were	Members of the tourism department of the	2 months @ 8 hours a week

	found during the 'Check' phase.	municipalities of the four cities, 1 project leader	
--	---------------------------------	---	--

5.4 Financial consequences

Grants

Table 4.8: Grants

Grants	Remarks	Grants in euro
Cultural history department of Oost Gelre*	The budget is based on the funding of the entire Spanish road project (Oost Gelre, 2019)	10.000
Tourism and recreation department of Oost Gelre*	The budget is based on the funding of the entire Spanish road project (Oost Gelre, 2019)	16.750
Funds from province Gelderland for app*	The budget is based on the funding of the entire Spanish road project (Oost Gelre, 2019)	26.750
Funds from EFFORTS Europe	EFFORTS helps in the funding of projects related to fortified heritage, sums are not specified (EFFORTS, n.d.)	unknown
Funds from Council of Europe	The council of Europe helps cultural routes in funding if the requirements are met (Council of Europe, n.d.)	unknown

Costs

The costs in table 4.9 based on the development costs of the app considering its functionalities, based on the average findings of a senior IT analyst (Geletska, 2020).

Table 4.9: costs

Costs	Explanation	Total costs in euro	Recurring cost?
App	Basic costs of app development	8.801	no

Media content functionality	Functionality for playing audio files on the app	880	no
Geolocation functionality	Built-in functionality for navigation within the app	660	no
Offline functionality	Functionality so the app can be used offline when downloading files beforehand	1.760	no
App maintenance	Averages on 20% of the app costs per year (Geletska, 2020)	2.420	Yearly
App store & Apple store costs	Costs to offer the app on the apple and google play store.	109	Yearly
Delineation of the route: signs	5 signs are placed per route. The average costs per sign is 46	920	no
Delineation of the route: information panels	1 information panel is placed at the start of each route. The average cost per panel is 608	2.432	no
Total fixed costs		15.453	
Total recurring costs		2.529	

5.5 visualization of the Spanish Road routes and app

5.5.1: The main characters

Prior to starting the walking tour in any of the destinations, the main characters will introduce themselves to the visitor and share their personality and motives.

Meet and greet with the main characters

Frederik Hendrik
van Oranje

Maurits van
Oranje

Ambrogio
Spinola

Figure 4.1: app visualization meet & greet main characters

- Story of Frederik Hendrik:
“I am Frederik Hendrik, son of William of orange, the main leader of the Dutch revolt against the Spanish. I want independence for the republic. I join my brother Maurice, the stadtholder, in many campaigns of sieges. He taught me how to lead armies and how to think strategically. I learn a lot from him, though he is fierce and avenges anyone who opposes him. Personally, I believe in a milder approach, to avoid having many enemies. People mockingly nickname me ‘mooi heintje’ or ‘pretty Henry’ to mock my fashion style of glitter and glamour. Someday I will be known as a great conqueror and people will forget about that mocking nickname.”
- Story of Maurits
‘I believe I am the greatest strategist alive, Spinola is the number two. I show my half-brother Frederik Hendrik the ropes in how to lead our armies properly. I introduced discipline into my armies. Before my time, the army of the States was chaotic, now, they only listen to one leader. I do not mind speaking out even if it has political consequences. My goal is to free the republic of the catholic influences and I will avenge anyone who stands in my way.
- Story of Spinola
“My name is Ambrosio Spinola, I came from Italy in aid of the Spanish King against the Dutch revolt. I come from a rich banker family and my family helps the Spanish crown in finances. My ancestor is believed to be the one who found the thorn crone of Christ during the first crusade. Hence I bear the name Spinola, meaning thorn, with pride.

5.5.2 add-on functionalities

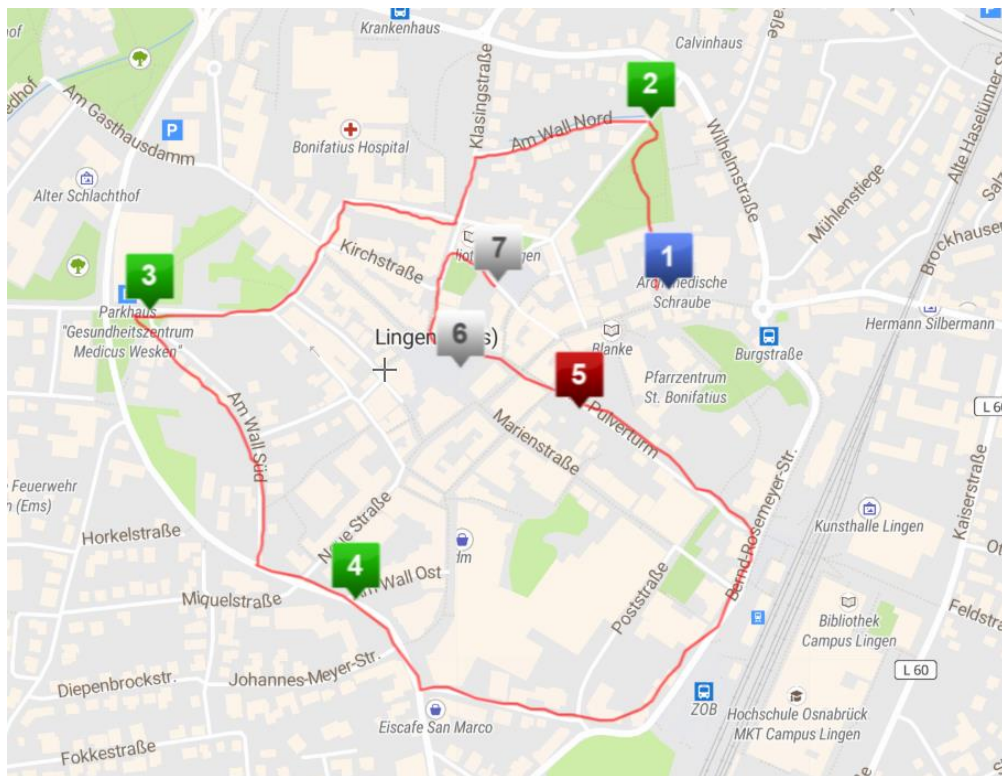

Figure 4.2: app visualization music

Figure 4.3: app visualization selfie with characters

5.5.3 Lingen route and its storytelling

1. Emsland Museum.

Perspective from inhabitant: In the medieval times, Lingen belonged to the country Mecklenburg and was Lutheran, it was later removed from the county and added to the Spanish kingdom and became catholic. When the eighty years war started, the effect of the war were at first not noticeable for us. However, much has changed for us since then. Within the Emsland Museum, you can find the portraits of the important events of the history of Lingen

2. Am wall Nord

Perspective of inhabitant: This route follows the old locations of the city wall of Lingen. Lingen was a fortified city During the eighty years war Lingen was in a favourable position because it was a border town and people travelling from Germany to the republic would pass the city. Lingen profited from the travelers and was known for having many taverns and inns, which were an important source of income for us.

3: Am wall Süd

Perspective of Maurits: 1597. I came to Lingen, I already conquered Groenlo and Oldenzaal the same year. My goal was to 'close the garden'. With the garden I mean to close the borders of the republic and to chase away the Spanish troops to the south. My cousin, Frederik van den Bergh fought for the Spaniards and defended the city. He stood no chance, I caused heavy damage to the fortification of Lingen by shooting with cannons and muskets. After two weeks Frederik van den Bergh surrendered, as he had promised the city should remain undamaged to the archbishop. After I conquered Lingen, I claimed Lingen as my own, and I claim it as a gift for my family. By conquering Lingen, I achieved my goal of closing the garden and this was the end of my successful campaign

4: Am Wall Ost

Perspective of Spinola: In 1605, I came to siege the city as a counterattack to Maurits' campaign in 1597. I planned to take the cities which Maurits conquered in 1597. I came with an army of around 17.000 men. Lingen only had around 500 to 1000 men. Still Lingen did not fear me since they expected help from Maurits. Captain Maerten Cobben ordered his army to fight for around a week, awaiting Maurits arrival. Maurits never came and the power difference was too big. I conquered the city peacefully, none of my army were wounded in the fight.
Perspective of inhabitant: Actually, quite some soldiers suffered the fight through death or injury, Spinola does not cover the whole truth. After the fight Cobben surrendered and Spinola conquered the city. Cobben was summoned to Deventer since the republic believed he surrendered too easily.

5: Pulverturm

Perspective of Inhabitant: Under Spanish rule, we lead a miserable life because we had to pay high taxes to Spain. A fortification was built by the Spanish after Spinola came, as a counterattack by the Dutch was expected. This fortification did not last long, in 1607, a fire burnt in the fortification and it also reached the pulverturm, causing a massive explosion, many of us died. The fortification was heavily damaged. We begged the Spanish to get rid of all the taxes, and to our surprise, Spain agreed. In 1630 the Spanish left and in 1632 was again taken over by the Dutch. Fortunately for us, the Dutch were neutral in the 30 years war and we did not suffer as much from this war as other cities in Germany.

6: Market with Dutch influences

Q: Do you think Lingen profited from the Dutch golden age?

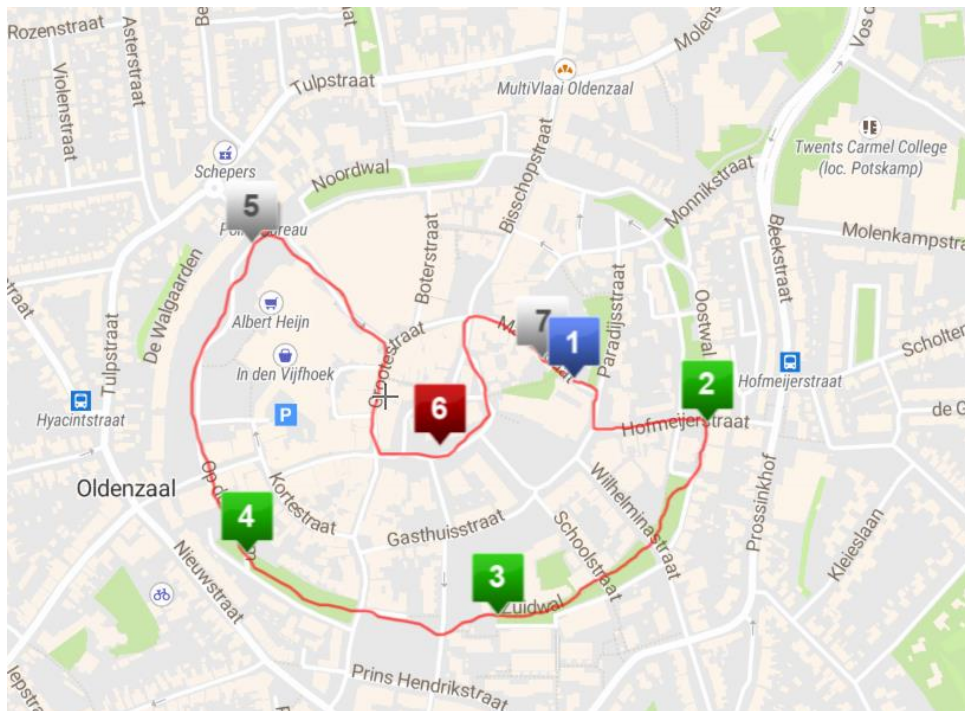
Perspective of inhabitant: The Dutch brought a lot of welfare to Lingen. They would stay in our inns and taverns and this was quite a nice bit of income for us. The Dutch influence can still be seen when looking at the old city hall.

7.: Old University

Perspective of inhabitant: In 1697, William III of Orange, who later became the king of England, built a Latin university here. The building is now used for an art school. The Dutch used some of their welfare from the golden age in the development of Lingen. This was the first university built in Lingen and we were able to have education henceforth.

Figure 4.5: Storytelling map Lingen

5.5.4 Oldenzaal route and its storytelling

1. Palthehuis Museum

Perspective of inhabitant: During the medieval ages, Oldenzaal was the financial centre of Twente. Oldenzaal was part of the Hanze group, a cooperation between cities and traders, mostly from the east and north sea. In the 16th century, the trade on the east sea was still the most successful market. We had a favourable location here as it was on the border between the republic and Germany. We used to have a market which was very important for the trade of the region of Twente and to us, this is how we could earn money.. We were under Spanish rule, in 1568 the eighty years war started. The Spanish rulers persecuted the people of a different religion than the catholic. A war for independence began. Most folks here are highly catholic so the religious conflict did not influence us much at first.

2. Singelpark: Oostwal

Perspective local farmer: On this location, Oldenzaal once had a part of its wall of the fortification. The route you are walking right now was once a part of the wall. Oldenzaal was a fortified city and this was favourable in the eighty years war. After the start of the eighty years war, rebellions entered Oldenzaal. The city and the surrounding farmers, such as I suffered from raids from the rebellions, this made the time of the eighty years war difficult for us as inhabitants. Because of the raids, we suffered from poverty. Our position as a bordertown made it strategically interesting for the armies as well, resulting in many sieges to come. After the rebellions left, we were happy. But the soldiers that came to siege the city later also raided us.

3. Singelpark: Zuidwal

Perspective of Maurits: In 1597, I sieged Oldenzaal. Oldenzaal was a fortified city, but they only had one cannon! One cannon stands no chance against my strong, large and well disciplined army.. I ordered my' army to attack the city with both cannons and muskets, to damage the city walls.. Oldenzaal surrendered in only three days! I conquered the city with ease. I brought the new religion of calvinism with me. I no longer allowed the inhabitants to practice their religion. I made sure that anyone in the city who cooperated with the Spanish would be prosecuted.

4. Singelpark: Westwal

perspective of Spinola: In 1605, I came to siege the city. After a fight of only a day, Oldenzaal was once again Spanish. This was part of my campaign to conquer the cities taken by the Dutch. The same day Oldenzaal was conquered, I already had troops sent to Lingen. after I conquered the city the inhabitants were only allowed to practice the catholic religion.

5. Singelpark: Noordwal

Perspective of Frederik Hendrik: In the 1620s, the Spanish were low on money and changed their tactics in the war, they targeted the trade of our republic by cutting the supply. Attacks like these were done through border cities such as Oldenzaal. my brother Maurits died in 1625 and I succeeded him as stadtholder of Holland. The golden age made it possible for me to be well prepared for sieges. To stop the attacks on the trade of the Dutch, I ordered my cousin, Ernst Casimir to siege the city. The canals of Oldenzaal were controlled by two dams, Ernst Casimir ordered his men to soot on the dams with their cannons, causing the water to flow out of the canals. Oldenzaal was once again in our hands, I liberated the city.

6. Pechelmusbasiliek

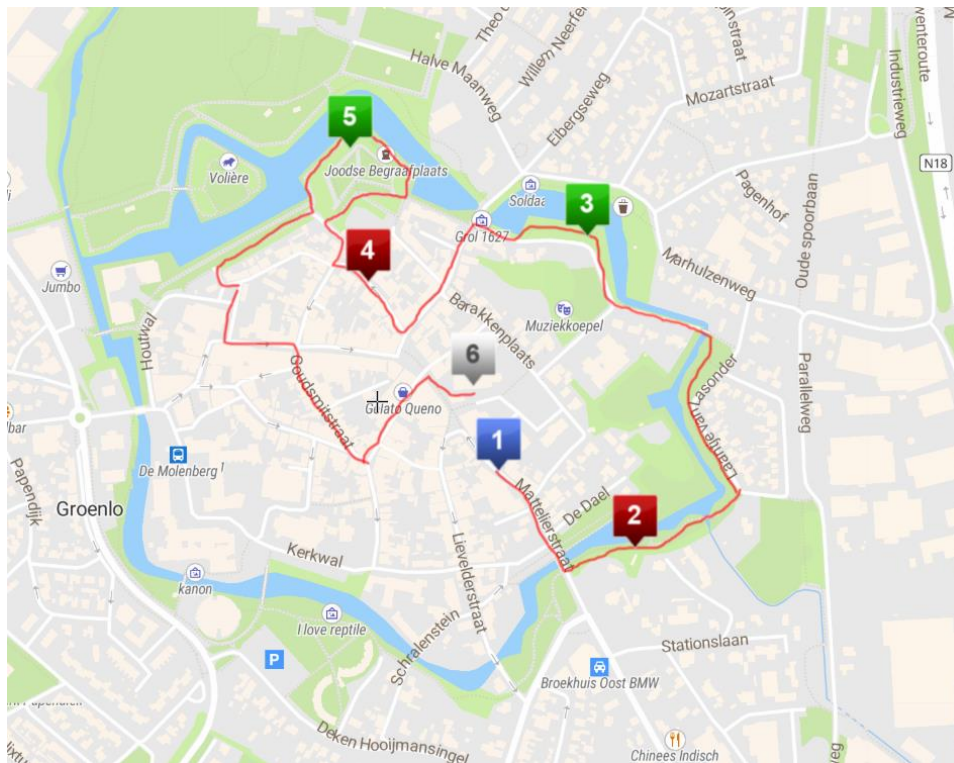
Perspective of inhabitant: We felt angry after the siege! We were no longer allowed to express their religion. The most important church and our pride, the Pechelmus basilica was used for protestant service, outrageous! The fortification of Oldenzaal was broken down after the siege by the Dutch. This is ridiculous! From that moment, our city never went back to its glory days, this siege was the final blow for our city. Within the 19th century, the church was returned to the catholics.

7.: Patriciers houses

Protestant inhabitant: After the eighty years war, Oldenzaal was under protestant rule, some of us decided to move here and lived in these beautiful houses. Within the Palthehuis, you can learn more about the history of the city.

Figure 4.6: Storytelling map Oldenzaal

5.5.5 Groenlo route and its storytelling

1 Stadsmuseum Groenlo: Inhabitant's perspective: within the museum, portraits can be found of the main characters of the story of Groenlo. Be sure to visit the museum for even more information on the war after the tour. During the 16th century, Groenlo was an important border town between Germany and the lowlands. The Dutch revolt started in 1566 with iconoclasm happening by the protestants. They were unhappy because they were not allowed to express their religion freely. William of Orange started a war with Spain, for the independence of the states with the new Calvinist religion. Over here, few to no support was measured for the revolt and no iconoclasm happened. Most of us are Catholics. Still, the war had drastic effects on us. The town was fought over a lot and in 1580 it fell in hands of the Dutch

2. Canal at Laantje van Lasonder

Perspective inhabitant: As you can still from here, the city of Groenlo was fortified, this was fortunate for us living inside there. The armies of Dutch and Spanish side were often mercenaries, if they did not get paid to fight, they would raid our homes... We lived in constant poverty. In 1597, Maurits sieged Groenlo and Maurits accused the us of treason with the Spaniards. For this, he let his soldiers stay with us without any compensation. This meant that we had to provide food and shelter for both the soldiers and family. We were barely able to feed our own families alone.. Since then, we were not allowed to express our religion under protestant rule..

3: Cannon at 17th century fortress

Perspective of Spinola: In 1605 I started my campaign to conquer the cities that fell in hands of the Dutch in 1597.. After Lingem and Oldenzaal, Spinola came for Groenlo in 1606. Within two weeks, I conquered Groenlo and then celebrated my victory in Den Bosch. Maurits tried to conquer Groenlo again the same year but he was unprepared for counterattacks, he called off the attack hearing my army is approaching, the coward! Frederik Hendrik was with Maurits at the time, and gained more experience in leading armies. I've once heard Maurits say I'm the second best general after him, then why does he avoid a fight?

4: Stadsboerderij

Inhabitants perspective: This city farm gives an impression of what houses looked like in the 17th century. Many of us in the area were farmers and were self-sufficient. After 1606, our conditions were still poor. However, we could earn some money from offering shelter to the soldiers and helping them with tasks. We lived in relative harmony with the Spanish soldiers. At least we were able to practice our religion! For more than 20 years Groenlo stayed Spanish. What is this golden age you speak of? That is a tale of the west! all we knew was poverty..

5: Mussenbolwerk

Perspective of Frederik Hendrik: during the 1620s, the tactic of the Spanish changed because of their lack of money and decided to cut the trade on the east sea of the Dutch. The attacks were carried out from bordertowns such as Oldenzaal and Groenlo. For this reason, I captured Oldenzaal first and then came for Groenlo. I built a circumvallation line, a defensive line of 13 km around the city that shielded his army from counterattacks and cutting food supplies to the city. I did an impressive job if I say so myself.

Inhabitant's perspective: We were scared of what would happen if the city got captured and we helped the Spanish army in defending the city. Frederik Hendrik's cousin Hendrik van den Bergh served the Spanish and planned to attack Frederik Hendrik's forces. Unfortunately, by the time he arrived, the circumvallation line was already built and he could not win the fight. Frederik Hendrik learnt from his brother in how he should prepare for a counterattack, which Maurits did not do in 1606.

6: The callixtuskerk

Frederik Hendrik perspective: After a siege of a month, my army dug a trench towards the wall of Groenlo and blew a part of the wall out with a mine. Groenlo was requested to surrender and after persuasion, they gave up after a tough fight of a month, fearing what would happen if they did not cooperate. I succeeded in what his brother could not do. This was a great honour to me I liberated Groenlo! I went off to the Hague to celebrate his victory. I allowed the inhabitants a honourable surrender, they could leave the city unharmed. They were allowed to stay Catholic but not practice their religion. I hoped they would soon turn protestant, but this never happened.

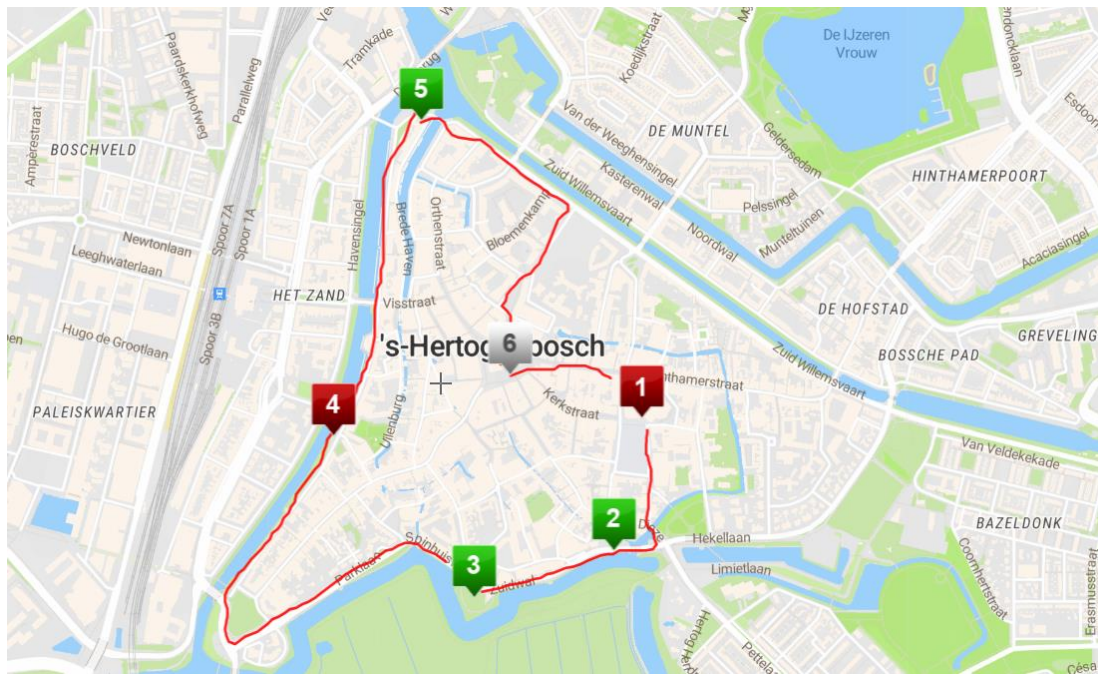
Inhabitants perspective: This was not a liberation to us! We could no longer practice our religion.. We used houses as secret Catholic churches. We felt angry about the change The callixtuskerk was always Catholic, and became protestant after the siege of Groenlo, and has always stayed that way. The callixtuskerk was always Catholic, and became protestant after the siege of Groenlo, and has always stayed that way.

Spinola's perspective: As chief commander, Spain held me accountable for the loss of Groenlo, this was dishonourable for me!

Q: Do you think the siege of Groenlo was a liberation or an imprisonment?

Figure 4.7 Storytelling map Groenlo

5.5.6 Den Bosch route and its storytelling

1. St. Jan Cathedral

Inhabitants perspective: Den Bosch was often nicknamed 'little Rome' because it was full of monasteries, churches and bagines. It had its prime time during the 15th century. It was the third biggest city of the Netherlands. Tension started to be felt in the city in 1567. The Spanish rulers only allowed the Catholic religion and not obeying the law would follow up with persecution. The protestants revolted, by entering the St Jan cathedral and destroying many Catholic statues. The amount of protestants in Den Bosch was still small, most of us were Catholic.

2. Zuidwal:

Inhabitants perspective: Den Bosch was a very important city to the Spanish army. It was built for the purpose of protecting the Northern border of the duchy Brabant. It was also the most northern border of the Spanish regime. From Den Bosch, the Spanish army could also reach the northern parts of the republic. These walls and canals were built to protect our city. Owning Den Bosch was of interest to both the Dutch as the Spanish army. The walls of the fortress of Den Bosch can still be seen here today.

3: Cannon at Bastionder

Maurits' perspective: Do you think this cannon gave Den Bosch the name of an impregnable city? Well, in 1601 I tried to do the impossible: siege the impregnable city, together with an army of 6.000 men. Eventually I had to call off the siege. Den Bosch is surrounded by swamps, which makes it difficult to move on it with heavy artillery such as cannons.. In addition to this, Den Bosch flooded the two rivers, the Dommel and the Aa and would flood the city when threatened! This made it impossible to siege the city. I even tried it again in 1603, I believe this city really is impregnable..

4. Westwal:

Inhabitants perspective: The golden age was a miserable time for us. The constant preparation for war was very costly for the city. Spain was the ruler and was also in constant need for money to fund the war. The taxes were very high and unbearable. We lived in poverty, living mostly off of a few meals. The republic did profit from the golden age, and because of this, they were able to fund the pay of armies and potential sieges, making the need for more funds for army even higher for Den Bosch. The age was not golden for everyone!

5: Dieze near the citadel

Perspective of Frederik Hendrik: In 1625, my brother died and I took the military position of stadtholder. I had joined Maurits in many battles and had learnt from my brothers mistakes in the past. After sieging Oldenzaal and Groenlo successfully, in 1629, I am coming for Den Bosch. I was prepared for the flooding of water. I built a circumvallation line, a line to surround the city, to protect my army from the outside and cut off food supply to the city, just like I did in Groenlo last year. I also built a contravallation around it. Den Bosch flood the rivers my army used over thirty mills to dry the land. The siege took four months. Eventually, trenches were dug towards the city wall and it was destroyed by a mine Den Bosch capitulated. I did what my brother could not: capture the impregnable city.

6: The marketplace

Inhabitants perspective: Frederik Hendrik did what his brother could never do: capture the impregnable city. He was victorious, inhabitants, soldiers and clerks were allowed to leave the city unharmed. Now the city was in protestant hands, We were no longer free to express their own religion. Some people preferred to live under the Spanish and have religious freedom. However, the rule by the Oranges brought more money to the city and there was less poverty. The war left scars on the city and the city became the "little Rome" again it once was. The Spanish influence can still be seen in the city today. After his many victories, Frederik Hendrik gained the nickname 'stedendwinger' or 'conqueror of cities'. A bit later, Den Bosch gained the nickname 'Swamp dragon' for its impregnable status.

Figure 4.8 Storytelling map Den Bosch

5.5.7 Interactive poll questions

In-between the storytelling sessions within the route, the visitor is offered a poll in which they can express their opinion. Questions are associated to the stories depending on the points of interests indicated on the maps.

Lingen	Oldenzaal	Groenlo	Den Bosch
3: In 1597, Maurits comes to siege Lingen! Who do you support in the battle? -the Dutch & Maurits -The Spanish in Lingen	3: In 1597, Maurits comes to siege Oldenzaal! Who do you support in the battle? -the Dutch & Maurits -The Spanish in Oldenzaal	2: in 1597, Maurits comes to siege Grol! Who do you support in battle? -the Dutch & Maurits - The Spanish in Groenlo	3.1 What was the most important tool of defence for Den Bosch? -The Cannon -The Water
4: In 1605, Spinola comes to siege Lingen. Who do you support in this battle? -the Spanish and Spinola -The Dutch in Lingen	4: In 1605, Spinola comes to siege Oldenzaal! Who do you support in battle? -the Spanish and Spinola -the Dutch in Oldenzaal	3: 1606 Spinola come to siege Grol! Who do you support in battle? -The Spanish and Spinola -The Dutch in Groenlo	3.2 Maurits believes Den Bosch is impregnable, do you agree? Y/N
5: Do you think Lingen profited from the Dutch golden age? Yes/No	5: Do you think Oldenzaal profited off the Dutch golden age? Yes/No	4.1: Do you think the situation got better after Spinola's invasion? Y/N	4: Do you think people in Den Bosch profited from the golden age? Y/N
	6: Frederik Hendrik sends Ernst Casimir to siege Oldenzaal in 1626, who do you support? -Ernst Casimir and the Dutch -The Spanish in Oldenzaal	4.2 Do you think Groenlo profited from the 'golden age'? Y/N	5: In 1629, Frederik Hendrik comes to siege Den Bosch, who do you support? -The Dutch and Frederik Hendrik -The Spanish in Den Bosch
	7: Frederik Hendrik said he liberated Oldenzaal, do you agree? -The siege meant a liberation -The siege meant an imprisonment	5: in 1627, Frederik Hendrik comes to siege Grol! Who do you support? -The Dutch and Frederik Hendrik -The Spanish in Groenlo	6: Do you think the siege of Den Bosch meant a liberation? -The siege meant a liberation -The siege meant an imprisonment
		6: Frederik Hendrik said he liberated Grol. do you agree? -The siege meant a liberation -The siege meant an imprisonment	

Figure 4.9: interactive poll questions

6. Afterword

6.1 Reflection on the thesis

I started the thesis semester with much enthusiasm. This project tied together my main interests of tourism and history. Additionally, the chance that this project might help in the development of a real cultural route was a great motivator for me. A week before my thesis proposal defense, I had a feedback session with my two examiners. From this session it turned out that I had to change a lot in my thesis proposal and I only had a week of time left for it. I spent all my hours and fixing my thesis proposal and nearly rewrote the entire proposal. The hard work paid off as I was awarded with an 8 for my thesis proposal. What I learnt about myself from this feedback session is that I have great ideas in my mind and I can explain my ideas very well. However, when it comes to putting my ideas on paper, it becomes difficult for me. Therefore, my examiner suggested that I explain my ideas to others so I have a clearer picture in my mind of what I want to achieve. This feedback did help a lot and I often expressed my ideas to family, friends and colleagues. Sometimes they would ask critical questions, which helped me a lot.

At the start of writing the actual thesis I contacted interviewees and I was pleasantly surprised by the willingness of the interviewees in helping me with my project. The part in which I gathered stories about the cities was the most enjoyable experience. I was working according to the planning and it was smooth sailing at first. However, in the meantime I also started conducting research on immersive storytelling. Although many articles were found, it seemed all of them suggested an app with no particular clarification on why they chose to use the certain technology. The papers on cultural routes were either dated or did not provide information related to the research questions. From this experience I concluded my plan to answer the second research question with mostly literature research was insufficient. Therefore, I decided to focus on finding interviewees related to cultural routes and immersive storytelling.

At first the finding of interviewees seemed promising, many promptly replied to my email. Unfortunately, most of the representatives of the cultural routes eventually called off the interview. This is understandable due to the stress that comes with the COVID-19 pandemic which affects the tourism industry. The first sessions of interviewees went very smoothly, therefore I had the same expectations for the second session of the research. As a result, I did not write as many emails to potential interviewees for the second research question as I should have. This eventually led to a crisis in my time management. I consulted my first examiner on this matter, and she told me to be more proactive in approaching interviewees. For example, by calling them. I followed this advice and I was quickly able to gather sufficient interviewees for my research.

Additionally, the recent COVID-19 pandemic affected my motivation as well. Since the crisis meant mostly staying at home all day, it is hard to define the boundaries between work and private life. The thesis project became intertwined within my private life and I do not think this was a healthy experience. Even though I loved working on the project, the situation definitely made it more difficult.

Lastly, I believe I should have been more proactive in the communication with the client. I had promised my client to update her weekly on my progress. Although I did at first, as time passed, I stopped doing this. I believe this was a major flaw of mine. Nevertheless, I was very happy with the feedback I received from my client and examiners and enjoyed the cooperation.

6.2 Potential of the thesis

I believe this thesis can help in making the relevant cities more experienceable and has great potential in starting a culture route which makes the history of the eighty years war enjoyable for everyone. The project can help with the increasing of tourism within the areas. Additionally, the educational aspect of the project should not be ignored. The relevant cities tell different stories than the ones we learnt from our history books and contributes to our collective memory. Furthermore, the route could be the start of an international collaboration.

This thesis only scratches the surface of the possibilities of the Spanish road. In future projects, even more cities and countries can be connected to the Spanish road. Furthermore, this project has not even covered the potential for small to medium enterprises within the areas. The potential of the culture route and its collaboration with local enterprises could still make for another interesting research.

Additionally, based on the needs and demands of the target group, it was decided not to use certain parts of the heritage. For example, the circumvallation lines of Groenlo and Den Bosch. I believe another project about the Spanish road, which focuses on the needs and demands of the 'cultuurzoeker' would be very interesting and it could truly cover the potential of the heritage.

Works Cited

- Anderson, K. E. (2010). Storytelling. *Chapter 28- 21st Century Anthropology: A Reference Handbook*, 1 - 29. Retrieved February 25, 2020
- Boeije, H. (2010). *Analysis in qualitative research*. London: Sage Publications.
- Bouma, M. (2011). *Storytelling in 12 stappen*. Antwerpen: Uitgeverij Augustus.
- Bureau voor ruimte & vrije tijd. (2020). *Haalbaarheid van een Veluws grafheuvelcentrum*.
- Burnette Stogner, M. (2011). Communicating Culture in the 21st century. *Journal of Museum Education*, 11.
- Calvi, L., & Hover, M. (2015). Becoming Vincent: Using storytelling to link Vincent van Gogh's Heritage sites physically and digitally. *Innovative leisure practices*, 49 - 60. Retrieved March 24, 2020, from <https://viurrspace.ca/bitstream/handle/10613/19339/Calvi%26Hover.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Council of Europe. (2018, October 12). *What is a Cultural Route of the Council of Europe and how to become one*. Retrieved May 5, 2020, from Council of Europe: <https://rm.coe.int/1680906d95>
- Council of Europe. (n.d.). "Cultural Route of the Council of Europe" certification. Retrieved June 2, 2020, from Council of Europe: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/certification1>
- de Graaf, R. (2004). *Oorlog, mijn arme schapen*. Franeker: Van Wijnen.
- EFFORTS. (n.d.). *What we do*. Retrieved from EFFORTS Europe.
- eurib. (2009, May 7). *experience realms model*. Retrieved March 6, 2020, from eurib: <https://www.eurib.net/experience-realms-model/>
- Flooren, M. (2015). *Verbindend verleden Erfgoed, vrije tijd en regionale identiteit*. Enschede: Ipskamp Drukkers.
- Follow The Vikings. (n.d.). *Destination Viking Association*. Retrieved May 20, 2020, from Follow the Vikings: <https://www.followthevikings.com/about/destination-viking-association>
- Geletska, A. (2020). *How much does it cost to make an app?* Retrieved from thinkmobiles: <https://thinkmobiles.com/blog/how-much-cost-make-app>
- Gowthorpe, C. (2011). South-Western Cengage Learning.
- Gröppel-Wegener, A., & Kid, J. (2019). *Critical encounters with immersive storytelling*. New York: Routledge. Retrieved February 20, 2020
- Hosany, S., & Witham, M. (2010). Dimensions of Cruisers' Experiences, Satisfaction, and Intention to Recommend. *Journal of travel research*, 351 - 364.
- Hover, M. (2019, March). *De kracht van verhalen in leisure*. Retrieved May 9, 2020, from <https://www.visitbrabant.com/uploads/media/5ca4bfa43dd52/interview-met-lector-storytelling-moniek-hover.pdf>

- Huizinga, J. (1941). *Nederlands beschaving in de 17e eeuw*. Haarlem: H.D Tjeenk Willink & zoon.
- Interreg. (2019, March). *Policy Brief on Cultural Routes in Europe*. Retrieved from Interreg:
https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/plp_uploads/policy_briefs/2019-03-27_PB_Cultural_routes_final.pdf
- Leefstijlvinder. (n.d.). *Het BSR model*. Retrieved from Leefstijlvinder:
<https://leefstijlvinder.nl/het-bsr-model/>
- Lugmayr, A. (2017). Serious storytelling - a first definition and review. *Multimedia Tools and Applications*, 28. Retrieved February 20, 2020
- MijnGelderland. (2019, August 22). *Een ellendig bestaan*. Retrieved 05 25, 2020, from MijnGelderland: <https://mijngelderland.nl/inhoud/specials/longreads/een-ellendig-bestaan>
- Munsters, W. (2008). *Cultuurtoerisme*.
- Nieuwenhuis, M. (2010). *The art of management*.
- ONH. (2011, January 12). *Eten en Drinken in de Gouden Eeuw*. Retrieved 25 05, 2020, from Onneindig Noord-Holland: <https://onh.nl/verhaal/eten-en-drinken-in-de-gouden-eeuw>
- Oost Gelre. (2019). *Ambitiedocument de Spaanse weg*.
- Oost Gelre. (n.d.). *Beleidsnota Vrijetijdseconomie Oost Gelre*. Retrieved from Oost Gelre:
<https://www.oostgelre.nl/sites/default/files/Beleidsnota-Vrijetijdseconomie-S-15BIJ00519-1.pdf>
- Richards, G. (2000). Tourism and the World of Culture and Heritage. *Tourism Recreation Research*, 9-17. Retrieved March 24, 2020, from <https://www.tandfonline.com/saxion.idm.oclc.org/doi/pdf/10.1080/02508281.2000.11014896?needAccess=true>
- Richards, G. (2007). *Cultural tourism*. Binghamton: The Haworth Press Inc. Retrieved 25 March, 2020
- Richards, G. (2011). Tourism trends: Tourism, culture and cultural roots. *Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness*, 21-39. Retrieved March 24, 2020, from
https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/30424372/Tourism_trends_Greg_Richards.pdf
- Rupert, J. (2020). *Het verhaal van de 'Slag om Grolle'*.
- S'Hertogenbosch op de kaart . (n.d.). *Erfgoed S'hertogenbosch op de kaart* . Retrieved from S'hertogenbosch op de kaart .
- Slag om Grolle. (2019, October 20). *Duizenden bezoekers genieten weer van slag om Grolle*. Retrieved 02 22, 2020, from Slag om Grolle:
<https://www.slagomgrolle.nl/de-slag-om-grolle-bedankt/>

Staats Spaanse Linies. (2020). *Bibliotheek*. Retrieved 06 05, 2020, from Staats Spaanse Linies:

<https://www.staatsspaanselinies.eu/nl/kenniscentrum/bibliotheek.htm>

Staats-Spaanse Linies. (n.d.). *Bibliotheek*. Retrieved from Staats-Spaanse Linies:

<https://www.staatsspaanselinies.eu/nl/download/file:ambrogio-spinola.htm>

Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland. (n.d.). *Zeeuws erfgoed toeristisch benutten*.

Retrieved from Zeeuwse Ankers:

<https://www.zeeuwseankers.nl/app/uploads/2018/12/Themapublicatie-Zeeuws-Erfgoed-toeristisch-benutten.pdf>

Taverne, E., Mommaas, H., & Knol, W. (2003). *Staats-Spaanse linies*. Utrecht: H+N+S.

Verhoeven, N. (2016). *Doing research*. The Hague: Eleven International Publishing.

Verhoeven, N. (2016). *Doing research*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.

Appendix I: the Spanish Road

Figure I.1: The historic Spanish road
Retrieved from “Camino Español” from EsasCosas, 2017
(<http://www.esascosas.com/camino-espanol/>)

Appendix II: Search methods

Search engine	Search term	Source	Number of hits
Google Scholar	Culture routes AND heritage tourism	Richards (2011)	17.500 (since 2010)
Google Scholar	What is storytelling?	Anderson (2010)	150.000 (since 2010)
Google scholar	Immersive storytelling	Burnette Stogner (2011)	16.500 (since 2010)
Google scholar	Allintitle: Immersive storytelling	Gröppel-Wegener (2019)	109 (since 2010)
Google scholar	Allintitle: Storytelling	Lugmayr (2017)	15.400 (since 2010)
Google	Harmoniezoekers	Leefstijlvinder (n,d)	1.070
ResearchGate	Experience AND tourism	Hosany, Witham (2010)	-

Table II.1: Search methods

For the validation of the chosen articles, the AAOCC method was applied to each article:

Authority: Is the author reliable?

Accuracy: Is the information accurate?

Objectivity: Is the information objective?

Currency: Is the information relevant?

Coverage: Can the source answer the search question?

Appendix III: Brand experience model

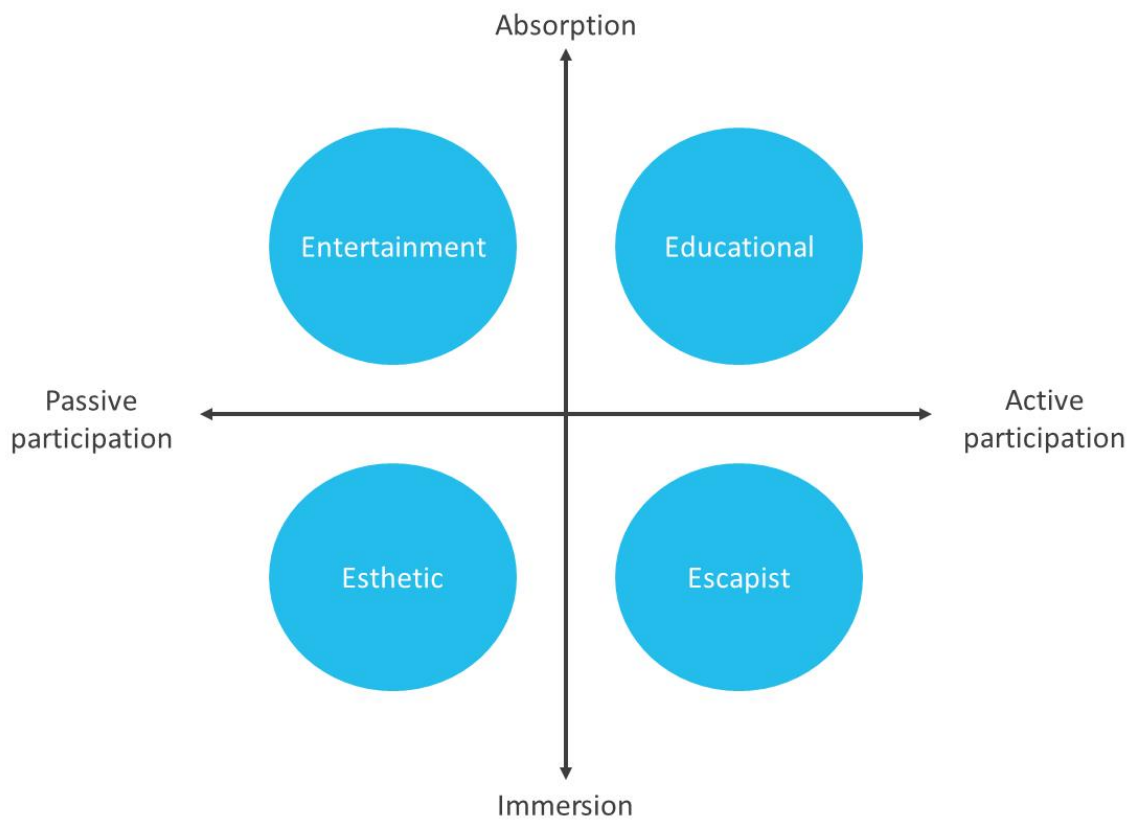

Figure III.1 Brand and experience model, Pine and Gilmore.
Retrieved from <https://www.eurib.net/experience-realms-model/>

Appendix IV: Components of storytelling

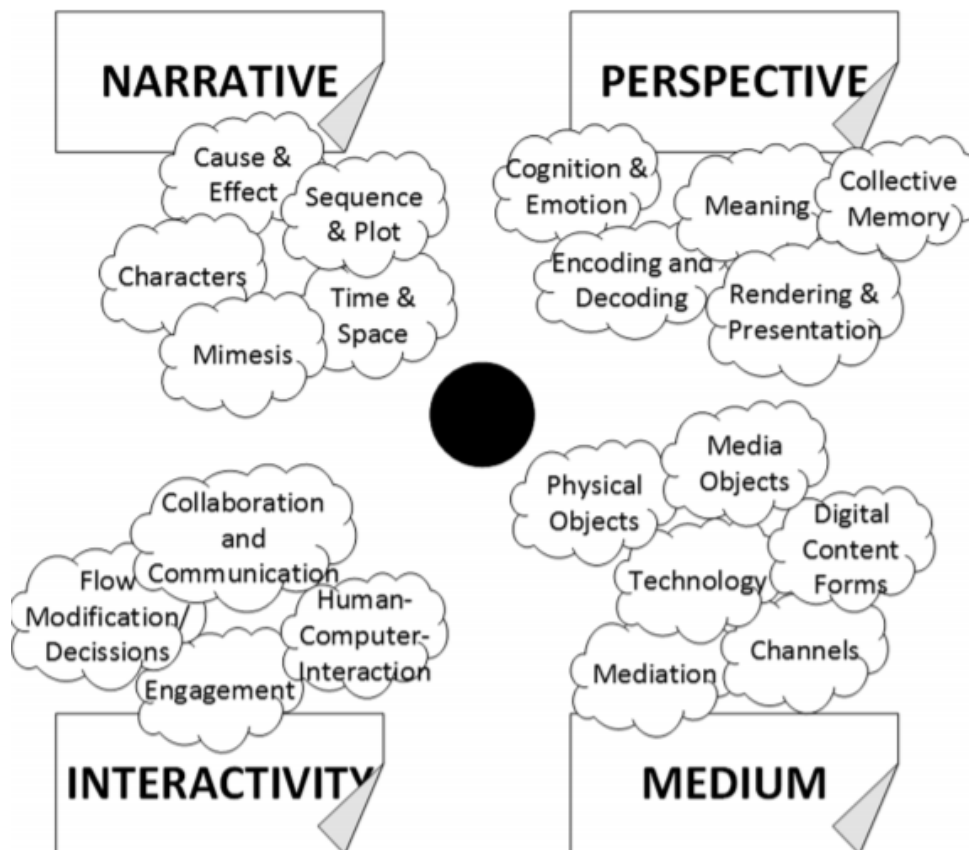

Figure IV.1: Storytelling components model (Lugmayr, 2017)

Appendix V: SAMR leefstijlzoeker

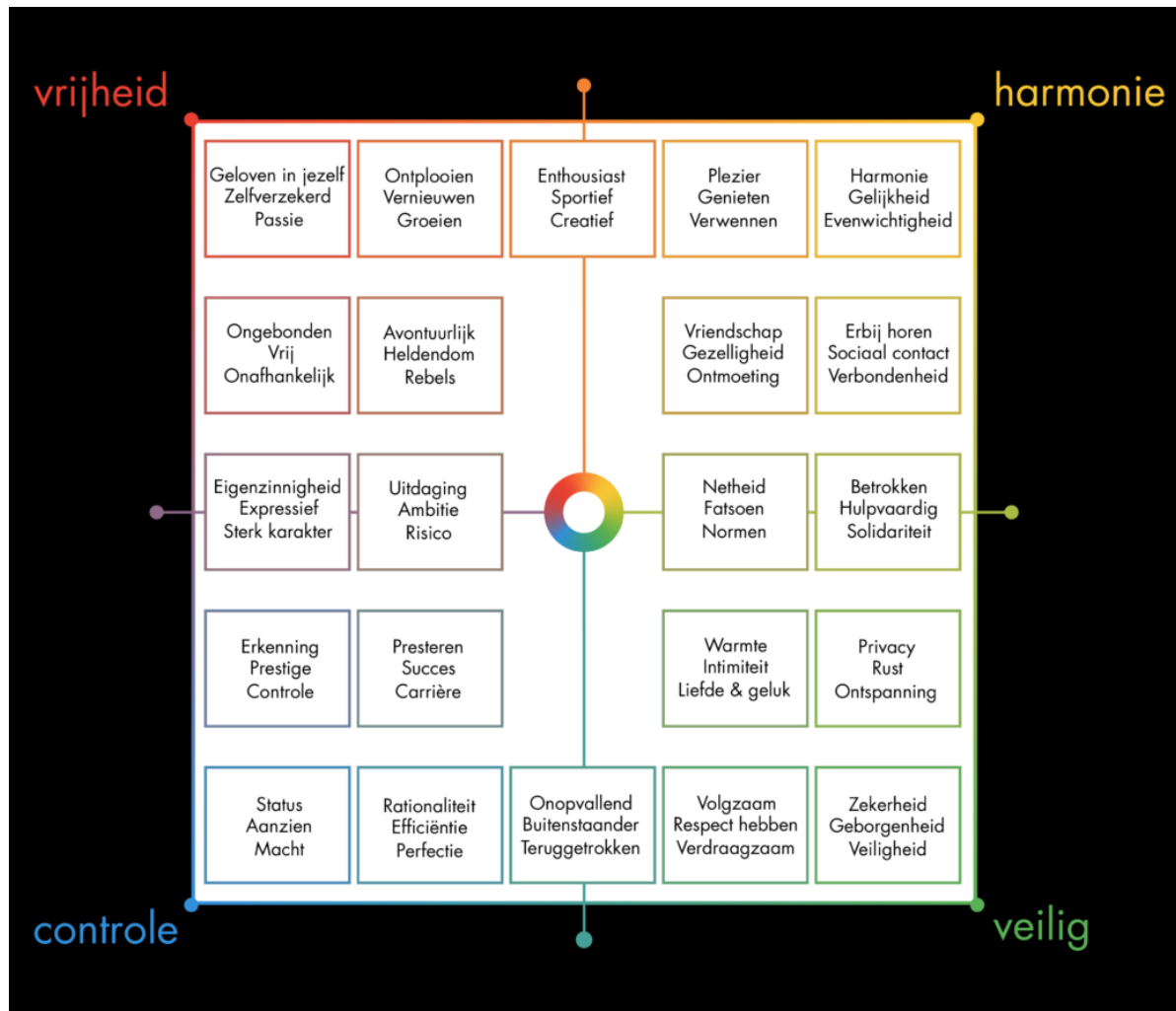

Figure VI: SAMR leefstijlzoeker (Leefstijlvinder, n.d.)

Appendix VI: Operationalization theoretical framework

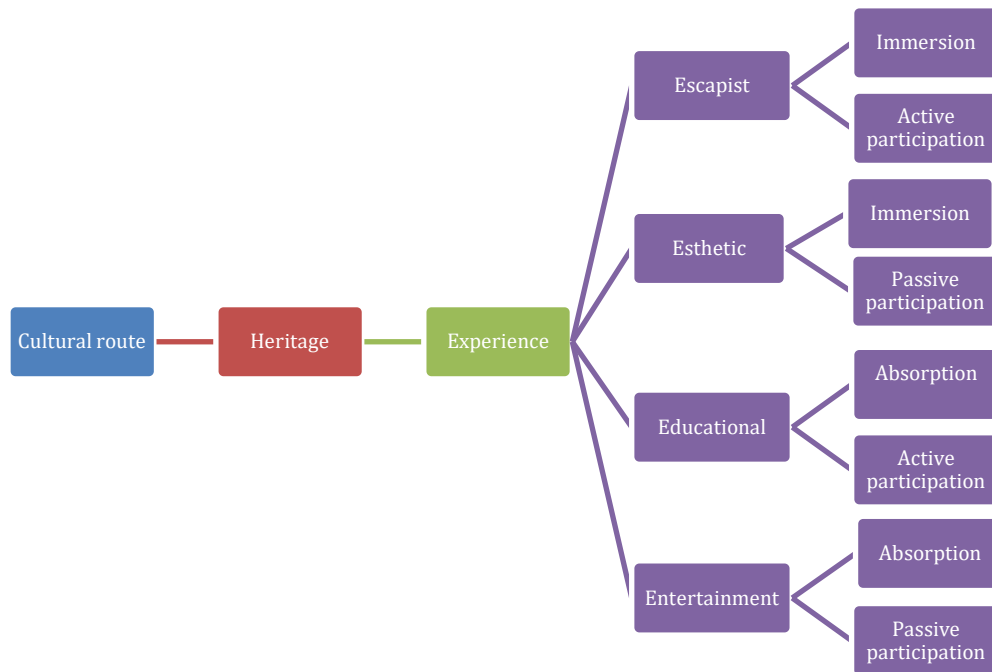

Figure VI.2: Operationalization heritage experience

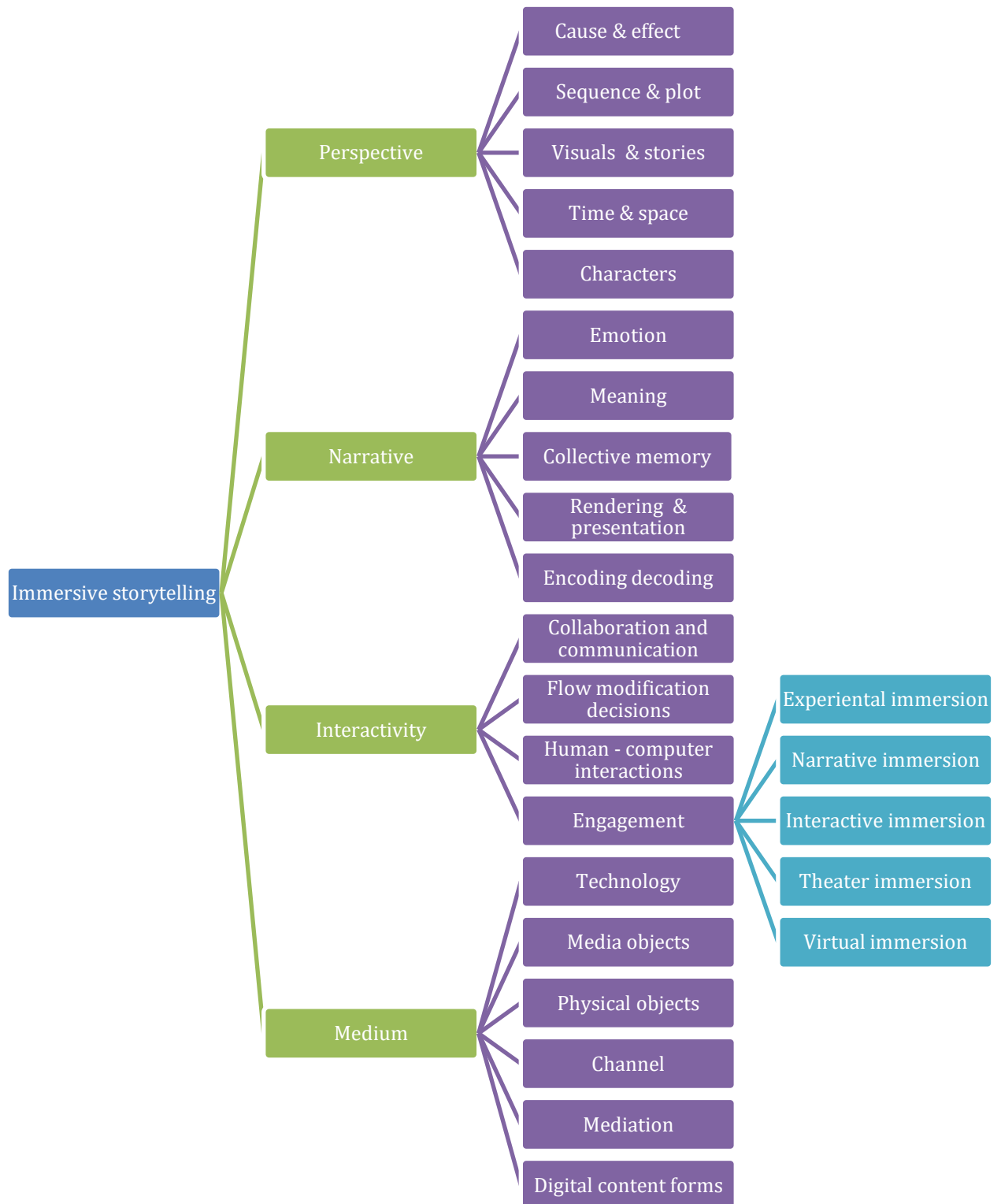

Figure VI.3: Operationalization immersive storytelling

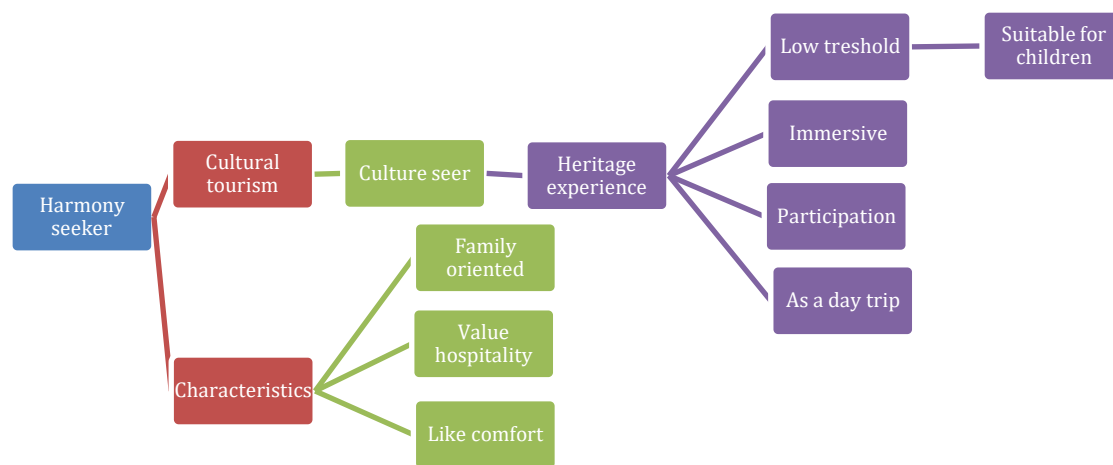

Figure VI.4: Operationalization harmony seeker

Appendix VII: Topic lists research question 1

Topiclist interview Den Bosch with Jac Biemans (R1)

Introductie

Het doel van dit interview is het achterhalen van verhalen over de tachtigjarige oorlog in S'Hertogenbosch, die worden gebruikt als input voor een narratief concept. Dit concept dient laagdrempelig te zijn zodat het geschikt is voor de doelgroep: de harmoniezoeker. Uit onderzoek blijkt dat deze vooral zoeken naar sensatie en dat een verhaal effectief is als de harmoniezoeker zich kan identificeren met de persoon. De interviewvragen zijn zo gevormd dat zij helpen in het vormgeven aan een verhaal uit het perspectief van de 'held'. Hierbij wordt een gebeurtenis vertolkt door vijf stappen: de proloog, de set-up, motorisch moment, keerpunten, climax, resolutie en epiloog. de held van dit verhaal is Frederik Hendrik. U bent uitgenodigd voor dit interview om uw expertise in het onderwerp: het beleg van S'Hertogenbosch van 1629. Naar verwachting zal het interview rond de 30 tot 60 minuten duren.

Interviewvragen

Proloog: Een schets van de situatie voor het beleg van 1629

- Hoe was de situatie voor inwoners van S'Hertogenbosch onder de Spanjaarden voor het beleg van 1629?

Set-up: Een beschrijving van het hoofdpersoon in het verhaal

- Wat zijn kenmerken van de persoonlijkheid van Frederik Hendrik?

Motorisch moment: de roeping tot actie

- Wat was het motief van het beleg van S'Hertogenbosch voor Frederik Hendrik?

Keerpunten: tegenslagen die de hoofdpersoon meemaakte tijdens het beleg

- Tegen welke problemen liep Frederik Hendrik voor de uitvoering van het beleg?

Climax: het hoogtepunt/dieptepunt van het beleg

- Door welke gebeurtenis verzekerde Frederik Hendrik zich op winst?

Resolutie: de afwikkeling van het verhaal

- Hoe had het beleg effect op de gerelateerde partijen?

Epiloog:

- Wat is de nasleep van het beleg op het verloop van de tachtigjarige oorlog?
- Wat is er in S'Hertogenbosch en omgeving nog te zien ter herinnering van deze gebeurtenissen?
- Is er een verband met eerdere belegeringen zoals Oldenzaal (1626) en Groenlo (1627)?

Introductie

Het doel van dit interview is het achterhalen van verhalen over de tachtigjarige oorlog in Oldenzaal die worden gebruikt als input voor een narratief concept. Dit concept dient laagdrempelig te zijn zodat het geschikt is voor de doelgroep: de harmoniezoeker. Uit onderzoek blijkt dat deze vooral zoeken naar sensatie en dat een verhaal effectief is als de harmoniezoeker zich kan identificeren met de persoon. De interviewvragen zijn zo gevormd dat zij helpen in het vormgeven aan een verhaal uit het perspectief van de 'held'. Hierbij wordt een gebeurtenis vertolkt door zeven stappen: de proloog, de set-up, motorisch moment, keerpunten, climax, resolutie en epiloog. Zo ervaart de doelgroep een vermakelijk verhaal dat ook bijdraagt aan de kennis van de doelgroep over dit onderwerp. De focus van de verhalen ligt op de opkomst en ontwikkeling van de 'helden' Spinola en Frederik Hendrik en het effect dat zij hadden op Oldenzaal. U bent uitgenodigd voor dit interview om uw expertise over dit onderwerp. Het interview zal ongeveer 30 tot 60 minuten duren.

Interviewvragen

Proloog: gebeurtenissen voor het beleg

- Hoe was de situatie in Oldenzaal van 1605 tot 1626?

Set-up: beschrijving van de hoofdpersonen

- Wat zijn kenmerken van de persoonlijkheid van Frederik Hendrik?

Motorisch moment: het moment dat oproept tot actie

- Wat was het motief van het beleg van Oldenzaal voor Frederik Hendrik?

Keerpunten: momenten gekenmerkt door tegenslagen

- Tegen welke problemen liep Frederik Hendrik tijdens de uitvoering van het beleg?

Climax: Het hoogtepunt/dieptepunt van het verhaal

- Wat was het beslissende moment tijdens het beleg van 1626?

Resolutie: de afwikkeling van het verhaal

- Hoe had het beleg effect op belanghebbenden?

Epiloog: de afloop en de navolgende gebeurtenissen

- Wat is de nasleep van het beleg op het vervolg van de tachtigjarige oorlog?
- Wat is er in Oldenzaal en omgeving nog te zien ter herinnering van deze gebeurtenissen?
- Is er een verband tussen het beleg van 1605 & 1626 en het beleg van Lingen (1605), Groenlo (1606 & 1627) en S'Hertogenbosch (1629)?

Introduction

The goal of the interview is to discover stories about the eighty years war within Lingen, which are used as input for a narrative concept. This concept should be low-threshold so it is suitable for the target group: the general cultural tourist. Research states that this target group mainly is interested in entertainment and that the target group likes stories of people who they can identify with while also being educated about history. As such, the interview questions are based on the perspective of the 'hero'. With use of the hero perspective, events are translated to five steps: the prologue, the set-up, crossing the threshold, turning points, the climax, the resolution and the epilogue. The hero in this story is Spinola. You are invited for an interview because of your expertise on this matter. The interview is expected to take from 30 to 60 minutes.

Questions

Prologue: the situation in Lingen before the siege of 1605

- How was the situation of Lingen before the siege of 1605?

Set-up: description of the main characters

- What are the personality traits of Spinola?

Call to action: the moment the hero is called to action

- What was the motive for Spinola to conduct the siege on Lingen in 1605?

Turning-points: complications during or before the siege

- Which problems did Spinola cope with during the siege of Lingen?

Climax: the highlight of the event

- What caused the siege of Spinola to be successful?

Resolution: The outcome of the event

- How did the siege of 1605 affect the relevant parties?

Epilogue: the aftermath of the event

- What is the aftermath of the siege on the area?
- What heritage commemorates the events of the siege of Lingen?
- Is the event of the siege of Lingen connected to the siege of Oldenzaal (1605) and Groenlo (1606)?

Introductie

Het doel van dit interview is het achterhalen van verhalen over de tachtigjarige oorlog in Groenlo die worden gebruikt als input voor een narratief concept. Dit concept dient laagdrempelig te zijn zodat het geschikt is voor de doelgroep: de harmoniezoeker. Uit onderzoek blijkt dat deze vooral zoeken naar sensatie en dat een verhaal effectief is als de harmoniezoeker zich kan identificeren met de persoon. De interviewvragen zijn zo gevormd dat zij helpen in het vormgeven aan een verhaal uit het perspectief van de 'held'. Hierbij wordt een gebeurtenis vertolkt door vijf stappen: de proloog, de set-up, motorisch moment, keerpunten, climax, resolutie en epiloog. de helden van dit verhaal zijn Spinola en Frederik Hendrik. U bent gevraagd voor een interview om uw expertise op dit gebied. Het interview zal rond de 30 tot 60 minuten duren.

Interviewvragen

Proloog: Wat zich afspeelde voor de belegering van 1627

- Hoe veranderde de situatie in Groenlo na het beleg van 1605 door Spinola?

Set-up: een beschrijving van de hoofdpersonen

- Wat zijn kenmerken van de persoonlijkheid van Frederik Hendrik?

Motorisch moment: de roeping tot actie

- Wat was het motief van het beleg van Groenlo voor Frederik Hendrik?

Keerpunten: de tegenslagen in het proces

- Tegen welke problemen liep Frederik Hendrik voor de uitvoering van het beleg?

Climax: het hoogte/dieptepunt in het verhaal

- Wat zorgde uiteindelijk voor de overwinning voor Frederik Hendrik?

Resolutie: de afwikkeling van het verhaal

- Hoe had de belegering van 1627 effect op relevante partijen?

Epiloog:

- Wat is de nasleep van het beleg op het vervolg van de tachtigjarige oorlog?
- Wat is er in Groenlo en omgeving nog te zien ter herinnering van deze gebeurtenissen?
- Wat is het verband met de belegeringen van Groenlo en de belegeringen van Oldenzaal (1605, 1627), Lingen (1605) en S'Hertogenbosch (1629)?

Appendix VIII: Code tree stories eighty years' war

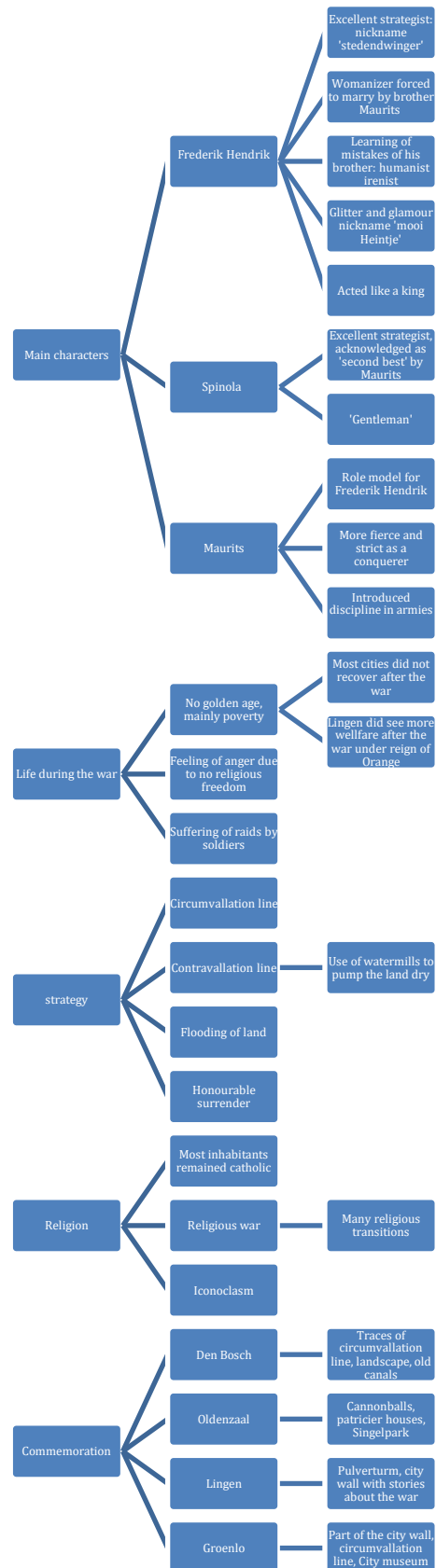

Figure VIII.1: Code tree stories eighty years war

Appendix IX: Code tree Cultural routes & experience

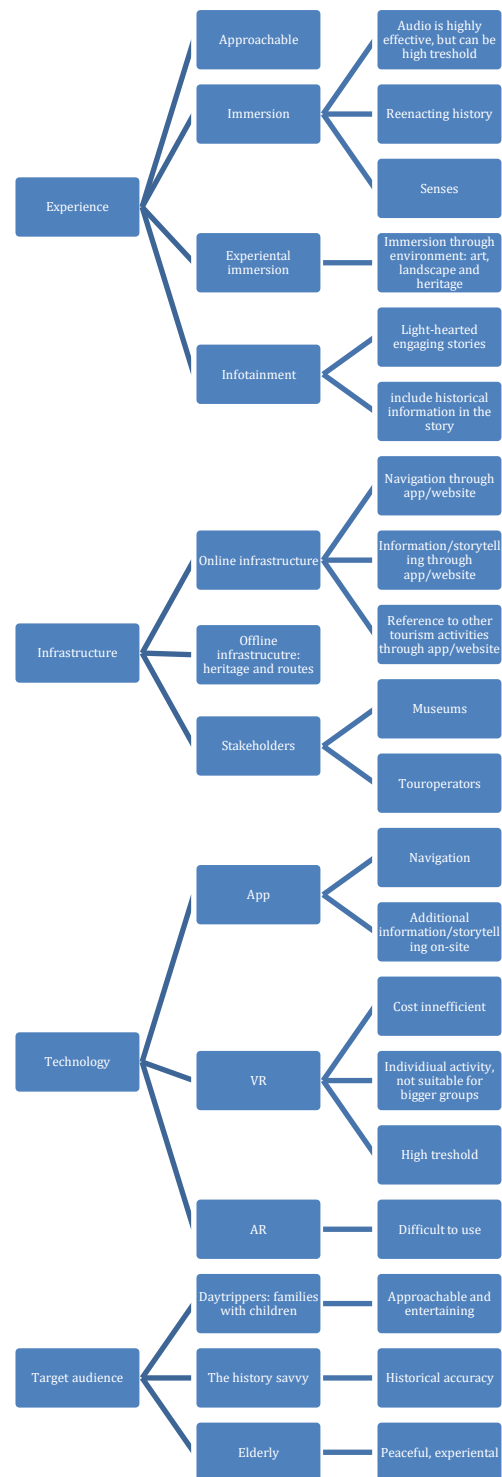

Figure IX.1: Code tree cultural routes & experience

Appendix X: Results on the stories of the cities

4.1.5 Lingen

The results below are based on the interview with R3.

Prologue

In the medieval times, Lingen belonged to the country Mecklenburg and was Lutheran, it was later removed from the county and added to the Spanish kingdom and became catholic. In 1597, Maurice of Orange concurred Lingen and moving onward it belonged to the Dutch states. R3 states that Lingen was meant as a gift to the family of Orange. As a result, Lingen was under Calvinist regime.

Setup

Spinola is the chief commander of the Spanish army. After several cities were taken over by Maurice of Orange, Spinola starts his campaign, set out to concur the cities again, and makes his way to Lingen.

Call to action

Maurice of Orange concurred Lingen in 1597. After dealing with revolts in the west of the Netherlands, Spinola decides to reconcur the strongholds that were taken by the Dutch. Like Oldenzaal and Groenlo, Lingen was important for the Spanish army because the cities provide passage to the western and northern parts of the Netherlands. In 1605 Spinola decides to start a campaign in which Spinola plans to perform a counterattack on the concurred cities. On the same day Oldenzaal was concurred, the first horsemen appeared in front of the city of Lingen.

Turning point

Cobben was the captain of the stronghold of Lingen and saw the armies of Spinola approaching, an army of Italian, Spanish, Walloons, consisting of 5000 horsemen and 500 footsoldiers. Maerten Cobben only had an army of 600 men within Lingen. Maurice of Orange had promised Cobben to send help to support him in the defence of the stronghold. However, the help never arrived.

Climax

Spinola ordered his army to carry out the attack and shots were fired on the fortress of Lingen. Many of the men defending Lingen wanted to capitulate. After a battle 200 of Spinola's men were injured or killed and only 50 of Cobben's men were injured or killed. The difference in power was too great and Cobben agreed to capitulate. As a result, Lingen was once again Spanish and Catholic. Cobben and his army were allowed to peacefully evacuate the city. After the take-over, Spinola ordered a fortification to be built around Lingen. The inhabitants of Lingen suffered because they had to pay a lot of taxes and offer shelter to the Spanish armies. In 1607, the gunpowder tower exploded and the center of the fortification caught fire. Lingen tried to get rid of all the taxes and surprisingly Spain agreed on the condition that the entire fortification must be broken down, since at the time Spain needed their armies elsewhere.

Resolution

In 1632, the fortification was broken down, the Spanish left the stronghold and the Dutch took the city again. From this point onward, a blooming time started for Lingen, Lingen developed as an important

border town between Germany and the Netherlands that could offer shelter as a trade. The Dutch states were neutral in the thirty years war and therefore Lingen barely suffered from its many battles. The Oranges saw Lingen as a part of their country and invested funds in the development of the city. For example, the Oranges built a university in Lingen in the late 17th century.

Epilogue

After the siege of 1605, Cobben had to defend himself in trial, accused for giving Lingen up too easily. Spinola never returned to Lingen because another war in Italy was going on in which he was needed. The influence of Spinola on Lingen is still seen today, until 2006, a Spinola market was held to commemorate Spinola. Furthermore, a yearly festivity is held with my groups with different themes, one of the groups is named after Spinola. Although Spinola is commemorated more, the influence of the Oranges is still seen in the architecture of Lingen and the university built by the Oranges still exists today.

4.1.6 Oldenzaal

The results below are based on the interview with R2.

Prologue

Oldenzaal has always been a catholic border town. Prior to the eighty years war, it was the financial center of Twente. During the eighty years war, Oldenzaal has been sieged many times by both the Spanish and Dutch armies. In 1597 Maurice of Orange besieged the town and in 1605 Spinola reconquered the city. Up until 1626, Oldenzaal remained Spanish.

Setup

Frederik Hendrik of Orange just started his career as the stadtholder of the Dutch republic, succeeding his brother, Maurice of Orange, who died in 1625. During 1609 until 1621 a truce was held between Spain and the Netherlands. In 1626, the war was again in motion and Frederik Hendrik had to continue his duty as the new stadtholder of the republic.

Call to action

In 1605 Oldenzaal was concurred by Spinola. Oldenzaal is on the border of the republic and therefore a danger for the unity. The Spanish having Oldenzaal among other border towns in their hands, means it makes it easier for them to access the enemy's territory. Additionally, the area suffered greatly from raids that were held by the Spanish soldiers. The republic suffered from these the raids and position of Oldenzaal and therefore Frederik Hendrik was called to action to conquer the border town of Oldenzaal. Frederik Hendrik ordered his cousin and the stadtholder of Frysia Ernst Casimir of Orange to besiege Oldenzaal.

Turning point

Ernst Casimir believed to have a good overview around the city and decided a circumvallation line is not necessary to besiege the city. He gathered an army of around 8.000 people and ordered the armies to attack the city. Guielmo Verdugo, the captain of Oldenzaal, fought back with an army of around 800 soldiers

Climax

The canals surrounding Oldenzaal were surrounded by two dams, Ernst Casimir ordered the army to fire shots on the dams. As a result, the water flowed out of the canals. As a result, the armies of Ernst Casimir could now easily access the city. Consequently, Guielmo Verdugo capitulated and the parties agreed on a honourable surrender. The Dutch army allowed the Spanish to leave the city without any consequences.

Resolution

Oldenzaal became part of the Dutch republic following the siege. As a result, the city gained the religion of their ruler. Therefore, Oldenzaal became a protestant city. However, the majority of Oldenzaal is catholic. This meant that most of the inhabitants of Oldenzaal were not allowed to practice their own religion any longer. Citizens who were known to sympathize with the Spanish were prosecuted for treachery.

epilogue

The siege of Oldenzaal was the first under the regime of Frederik Hendrik before many to come. The many sieges had a drastic effect on the city of Oldenzaal. R2 describes it as “the final blow for Oldenzaal”. Before the eighty years war, Oldenzaal was the financial center of Twente. After the eighty years war Oldenzaal was never able to reclaim that title and was soon surpassed by other cities in the area. Discussion remains whether the siege of Oldenzaal was a liberation or an imprisonment since the citizens were no longer allowed to practice their own religion. Despite the fact Oldenzaal was taken over by the protestants, the citizens have always stayed true to their catholic religion until today, as can be seen in their traditions. Oldenzaal is the only city remaining that still celebrates carnival.

4.1.7 Groenlo

The results below are based on the interview with R4.

Prologue

Groenlo was a fortified city which was first taken over by Maurice in 1597 and remained in Dutch hands until 1606. In 1606 Spinola captured the city. The same year Maurice tried to take the city back but he was unsuccessful, at that time he did not construct a circumvallation line and therefore the enemies could attack him from the back, which got him cornered. Until 1627 the Spanish ruled over Groenlo, the inhabitants lived in harmony with the Spanish as they were catholic just like them and the inhabitants could earn some money from offering the soldiers shelter.

Setup

In 1627, Frederik Hendrik of Orange is the stadtholder of the republic for two years, making him responsible for the Dutch army at the time. He joined his brother Maurice in the siege of Groenlo in 1606 and saw how his brother failed to capture the city. Due to the many wars that Spain is fighting, the republic seems to have the upper hand in the war at that time.

Call to action

Nearing the end of the eighty years war, the tactic of the Spanish changed. Many wars had to be fought apart from the war against the Dutch revolt. Therefore, Spain had less manpower available in the republic. Consequently, the Spanish army instead was ordered to cut the supply flow going to the north and west of the republic. They carried out such attacks from border towns such as Groenlo.

Frederik Hendrik was called to get rid of the influence of the 'noxious Grol'. By taking Groenlo they could avoid such cuts from happening. Furthermore, Groenlo was on the border of the union of the republic. Therefore, the states general wanted to take the fortified city to protect the center of the union. The republic recently battled a Spanish fleet and won, this combined with the successful trade caused the republic to have a lot of funds available for war. Frederik Hendrik traveled to Grol with his army consisting of 25.000 men. Frederik Hendrik wanted to avoid counterattacks and he ordered a circumvallation line to be constructed to control the city and to keep enemies from conducting counterattacks.

Turning point

In 1606, when Frederik Hendrik's brother Maurice tried to capture Grol, he was unsuccessful because of a counterattack. In 1627, Frederik Hendrik's cousin Hendrik van den Bergh planned a counterattack to stop the siege of Grol, Hendrik had a nearby army consisting of 19.000 men. Matthijs van Dulcken, commander of Grol, requested his assistance. Grol only had an army of 1.200 men and could not deal with the army of Frederik Hendrik consisting of 25.000 men. Although Hendrik van den Bergh was related to the Orange family he decided to support the Spanish army instead. Frederik Hendrik ordered the circumvallation line to be constructed which made it impossible for van den Bergh's army to reach Grol to raise the siege. Frederik Hendrik's brother was not able to capture the city in 1606. However, Frederik Hendrik learnt from his brother and used this to his advantage to secure victory. The key to success to his victory is the construction of the circumvallation line which successfully protected Frederik Hendrik from both fronts while also being able to starve the city. During the siege Matthijs van Dulcken was injured by a bullet in his shoulder and he was replaced by a younger soldier, Lambert Verrijcken.

Climax

After nearly a month of the siege, the situation for Grol seemed hopeless and Frederik Hendrik sent a letter to the city to request their capitulation. However, Grol declined and still continued fighting. As a response, Frederik Hendrik ordered his soldiers to dig trenches towards the inner wall of Grol. The soldiers placed bombs underneath the wall. The bomb exploded which created a crevice in the wall. The crevice was not big enough to enter the city. Therefore, three more bombs were placed underneath the walls and Frederik Hendrik sent another message requesting the city to capitulate. Verrijcken knew that if they would not capitulate now, dark times might be ahead of Grol. Since Verrijcken was aware that there is no chance of winning this fight and his fear of what would happen to the citizens if they resisted any further. Consequently, after a month of fighting, the city of Grol capitulated.

Resolution

Frederik Hendrik agreed on a capitulation treaty with the city. It was decided that the inhabitants and soldiers had the right for a honourable surrender. This means that they were allowed to leave the city unharmed. Since Frederik Hendrik wanted to mediate between religions and did not strictly pick a side, he agreed that the inhabitants of Grol have the right to keep their own religion. However, they were not allowed to practice it. The inhabitants felt angry. They did not feel like they were freed from the Spanish after the siege. More so did they feel like they were captured. The siege meant that they could not practice their own religion any longer, which was very important at that time. The siege of 1627 meant the start of a time of suppression for the people of Grol. Meanwhile, Frederik Hendrik went to the Hague where he was received as a hero.

epilogue

Frederik Hendrik was received a hero in the Hague and was respected for his accomplishment of taking the city of Grol. The inhabitants of the city were never pleased with the coming of Frederik Hendrik. For them this meant that they were not allowed to practice their religion. As such, they secret churches were set up with the risk of being caught. The coming of the protestant forces did not influence the beliefs of the inhabitants. The siege of Grol is the first time in which Frederik Hendrik constructed a circumvallation line. This tactic granted him such success that he used it once more during the siege of S'Hertogenbosch. Through his many sieges of cities eventually Frederik Hendrik gained the nickname 'stedendwinger' (conqueror of cities). The circumvallation line is still present underground, surrounding the city of Groenlo until this day. Every two years, an event called 'the siege of Grolle' is held to commemorate the event of the siege of Grol in 1627.

4.1.8 S'Hertogenbosch

The findings below are based on the interview with R1.

Prologue

In the medieval ages, the city of S'Hertogenbosch flourished. It gained the nickname 'little Rome' because it was crawling with monasteries, monks and beguinages. Furthermore, it was the third biggest city after Amsterdam and Utrecht. Den Bosch was part of the Duchy of Brabant and was one of its capitals together with Leuven, Brussel and Antwerpen. The most important task of the city of Den Bosch was to protect the border in the north. The iconoclasm also happened in Den Bosch and many statues of catholic churches were demolished by Calvinists. Nevertheless, the greater majority of the city remained catholic. With its task to protect the border, The eighty years war meant a time of poverty for the city. The constant need for preparation for war drained the funds of the city. S'Hertogenbosch had strategic position because it protected the border leading to important cities such as Antwerp and Brussel. The republic wanted to siege the city. Maurice of Orange sieged the city twice, in 1601 and 1603, but he never succeeded. Whenever the Den Bosch was attacked their forces would flood the two nearby rivers: the Dommel and the Aa. This caused the lands surrounding the city to be unfit for war, since heavy machinery was no longer able to traverse the soaked land.

Setup

Frederik Hendrik has now taken the border towns of Oldenzaal and Groenlo which eased his path to S'Hertogenbosch. Frederik Hendrik sent part of his army to Mook, which made the city of Den Bosch believe he was not coming for the city. Furthermore, the city did not expect to be attacked because of it was commonly known as the impregnable city. Maurice tried twice and also did not succeed. Frederik Hendrik is determined to capture the city to prove himself as a great conqueror.

Call to action

After having sieged Oldenzaal and Groenlo, Frederik Hendrik's intention was to siege Den Bosch. By capturing Den Bosch, he could secure the borders of the union. The union were the most important parts of the Republic consisting of Zeeland Noord-Holland and Zuid-holland. Furthermore, Frederik Hendrik plan to later also concur Antwerpen and Brussel. By taking Den Bosch, the road leading to these two cities would be freed. For Frederik Hendrik, this was also a matter of pride. He wanted to capture the city because his brother was not able to do so. He wanted to prove that he is a great conqueror of cities. He first sent armies to Mook which made Den Bosch believe he did not intent to attack the city. However, when the first horsemen appeared in front of the city, it was clear for Den Bosch that Frederik Hendrik's intentions were to capture the city.

Turning point

As usual the city of Den Bosch flooded the surrounded area with the use of the Aa and the Dommel. As a result, Frederik Hendrik could not mobilize his army towards the city. Frederik Hendrik ordered a circumvallation line to be constructed around the city, as he practiced in Groenlo. Frederik Hendrik was prepared for the strategy of Den Bosch and also constructed a contravallation line. This line served as a dyke to control the water. He constructed these lines with the help of farmers from Holland and Gelderland. Additionally, Frederik Hendrik over 20 mills in the area to pump the area dry. However, it was very rainy at the time of the siege and therefore more power was needed. Frederik Hendrik consulted mill maker Leeghwater about the mills.

Climax

With the construction of the circumvallation line, the contravallation line, the mills and a portion of luck, Frederik Hendrik was able to mobilize his armies to the city. A small dyke was built within the lines from which the city was constantly attacked with muskets and grenades. Eventually, a trench was dug towards the walls of the city where bombs were placed. Den Bosch was requested to surrender. Frederik Hendrik threatened that if they do not negotiate now, the city will be captured. Den Bosch was starved, although they still had food left, there was no gunpowder left to fight. As a result, Den Bosch capitulated.

Resolution

Frederik Hendrik took over Den Bosch and the opponents were granted the right for a honorable surrender, all citizens and soldiers were allowed to leave the city without consequences. Negotiations were done between the city council and Frederik Hendrik. With persuasion of the archbishop, moderate consequences were agreed upon for the Catholics.

Epilogue

Due to the costly war, Den Bosch was never able to restore to its former form, as one of the most important cities of the republic. Although it once was a place of religious importance, the practice of the catholic religion was no longer allowed. As a result, most nuns moved to the outskirts of Den Bosch where they were allowed to practice their religion. If they die, the abbey would be abandoned. However, the nuns secretly hired new nuns and as such, the abbey was able to last much longer. Frederik Hendrik was very proud of his siege of Den Bosch. Especially because he did what his brother failed in twice, capturing the 'moerasdraak' (swamp dragon) as poet Vondel would later nickname the city.

Appendix XI: transcript Interview Den Bosch (R1)

NN= Nick Nieboer

JB = Jac Biemans

Date: 21.04.2020

NN: Ik heb het interview opgedeeld om er een soort verhaallijn uit te maken. Daarbij begin ik bij het proloog, dus ik ben heel benieuwd: Hoe was de situatie in S'Hertogenbosch tijdens de tachtigjarige oorlog voor het beleg van 1629?

JB: Het is belangrijk om even te beseffen dat je uit moet gaan eigenlijk van de positie van Den Bosch op dat moment. We bespreken dan eigenlijk nog de situatie voor de tachtigjarige oorlog, een stukje voorgeschiedenis, dat is belangrijk.

NN: Oké, Ja.

JB: Den Bosch ligt in het hertogdom Brabant, een heel groot gebied dat doorloopt in het huidige België, België moet je even vergeten want dat bestaat nog niet. Wat gek is, dat hertogdom heeft niet één hoofdstad maar eigenlijk vier. Eigenlijk nog wel meer maar vier belangrijke steden die als hoofdstad fungeren; dat is de moederstad Leuven, dat is Brussel, dat is Antwerpen en eind 12e eeuw in het noorden tussen Holland en Gelderland komt daar S'Hertogenbosch om die noordgrens te beschermen.

NN: Oké

JB: Dus de basis van Den Bosch is eigenlijk het beschermen van het noorden van het hertogdom Brabant. Nou in de tachtigjarige oorlog, die eigenlijk begint rond 1566 hè?

NN: Hmh

JB: Er wordt gezegd 1568 want dan is het precies tachtig jaar, dat is ook maar om een mooi getal in de geschiedenisboekjes te hebben maar eigenlijk begint het natuurlijk wat eerder. De beeldenstorm van 1566 en 1567 hebben al met de tachtigjarige oorlog te maken. Ik ga daar verder niet te diep op in. Je moet je voorstellen dat Den Bosch in de 15e eeuw zo'n beetje zijn bloeiperiode had. 15e 16e eeuw. En dat Den Bosch dan de derde grote stad is in de Nederlanden na Utrecht en Amsterdam. Het is heel bijzonder om te beseffen dat het zo'n belangrijke plek is op dat moment. En één van de bijzondere onderdelen is dat Den Bosch dan klein Rome wordt genoemd omdat het werkelijk krioelt van de kloosterlingen, kloosters, bagijnhoven, geestelijke instelling, charitatieve instellingen; hier zit het oudste ziekenhuis van Nederland, 1274.

NN: Hmh

JB: Ik zit in een oude kerk dus dat is ook wel grappig die is in 1430 opgericht dus daar is onze dienst gevestigd en hier omheen is onze oude gekkenhuis gevestigd. Het heet Reinier van Arkel. Dus den Bosch was echt een stad van charitatieve en godsdienstige instellingen, natuurlijk allemaal superkatholiek. En dan komt dat calvinisme op, eigenlijk de tachtigjarige oorlog. De vrijheidstrijd van meer gebieden die zich gedeeltelijk onder leiding van Willem van Oranje: de vader van Frederik Hendrik, gaan los weken uit het Spaanse rijk. We horen dan bij Spanje om het even simpel te zeggen. En die vrijheidstrijd gaat ook gepaard met een religiestrijd.

NN: Hmh

JB: Het calvinisme is dan opgekomen dus Nederland heeft dan vooral calvinisten, die hebben niet Luther gevolgd maar vooral Calvijn. En dat gaat eigenlijk met de opstand mee. En dan zitten we aan

de vooravond van het beleg, dan moeten we even weten dat tussen 1609 en 1621 is het twaalfjarig bestand geweest dat is even een vredeperiode in de tachtigjarige oorlog. Dat hebben ze onderhandeld met Spanje van: Goh kunnen we niet even afspraken maken enzo maar daar is het niet van gekomen, ze waren toch allemaal te eerezuchtig denk ik. En Den Bosch is in die periode rond 1600 best wel een arme stad geworden. Het gaat slecht, de bevolking is vrij arm. Ja de situatie is ongunstig geworden door de langdurige oorlogsperiode, dat geldt eigenlijk voor heel Brabant maar zeker ook voor den Bosch als één van de voorsteden, het gaat best wel slecht met Den Bosch.

NN: Want wat voor invloeden zijn dat precies waardoor het ineens zoveel armoede was?

JB: Het belangrijkste is gewoon de oorlogsperiode en de plunderingen die er aan het beleg vooraf gaan, waardoor er eigenlijk een constante periode van bearming is.

NN: Hmhm

JB: Er trekken bendes rond en de legers, plundertochten van zowel Spaanse als staatse kant, en die raken allemaal zowel de aanvoerwegen, de relatie van de stad met het omliggende platteland die heel belangrijk was voor de marktwerking zeg maar.

NN: Ja.

JB: En allerlei.. Gewoon het feit dat je moet opbouwen naar een soort oorlogssituatie en daar veel geld voor moet leveren.

NN: Ja.

JB: En uhm.. Het feit dat Spanje vanuit Brussel steeds meer bedes eisten, eigenlijk belastingen zegmaar. Dus de belastingdruk was ook erg groot. Dus aan de vooravond van het beleg stond Den Bosch er niet goed voor. Er werd wel een beetje geïnvesteerd in een garnizoen de maanden voor het beleg toen ze merkten dat er iets aan de hand was, ze hebben toch de vestingwerken.. De vestingwerken hebben ze tijdens het twaalfjarig bestand weer op kracht gebracht. Ze hebben ook een kruithuis gebouwd. Alles was een oorlogseconomie en was gebaseerd op: We zitten nu in oorlog dan moeten de vestingwerken klaar zijn voor het ongehoopte wat gaat gebeuren eigenlijk.

NN: Ja, precies. Je had het net ook over het calvinisme en het katholicisme.. Uhm, hoe stond de bevolking van S'Hertogenbosch daaronder, wat was daarin de verdeling?

JB: In den Bosch zijn eigenlijk in 1566 twee beeldenstormen geweest en daar waren dus best wel vanuit de staat waren de calvinistische ideeën aan de ingang gevonden. Maar het katholicisme was hier zo overtuigende groots aanwezig dat het vrij snel de kop is ingedrukt en wat ik net al zei, Den Bosch wordt klein Rome genoemd aan het eind der middeleeuwen en het begin van de nieuwe tijd, dus dat calvinisme dat had hier zo snel post gevat dat het eigenlijk de kop is ingedrukt. Je moet Den Bosch voorstellen als een hele katholieke stad.

NN: Ja.

JB: Dat is ook wel de kern van, ook een beleg, het verhaal natuurlijk van 1629 de verhouding van katholieken en protestanten die er een grote rol in spelen.

NN: Ja. Want de Spanjaarden zijn natuurlijk ook katholiek.. Hoe stond de bevolking onder de overheersing van de Spanjaarden?

JB: Dat is een hele goede vraag. Kijk: op religieus gebied waren ze het wel met hen eens, maar op militair niet altijd en zeker ook niet vanwege de belastingen dus er was nogal wat strijd tussen het stadsbestuur en het landsbestuur, zegmaar in Brussel: Wat natuurlijk Spanje vertegenwoordigde, vooral over het feit dat het in die tijd, in die constante oorlogsperiode het zo slecht ging zij belasting moesten opbrengen. Dan gingen ze met een aantal stadsschepen naar Brussel om te bevorderen dat ze minder belasting moesten betalen en dat er naar ze geluisterd werd en de bevolking gewoon zo arm was dat zij het niet meer konden opbrengen.

NN: Hmhm. Dus ook andere..

JB: Ja het was best wel lastig om die verdedingswerken.. Bijvoorbeeld het kruithuis hebben ze heel lang over gedaan omdat op het gegeven was het geld gewoon op en dan stoppen ze ook met bouwen, dan lag het weer een paar jaar stil, als ze dan een nieuw voordeeltje hadden, de mogelijkheid om het weer verder te voltooien.

NN: Dus qua religie was er gewoon veel vrijheid, ze konden zich uitten in hun religie, alleen qua financiën...

JB: Maar niet de protestanten natuurlijk, van die kant was het weer een beetje lastig. Dus ja, het was over en weer natuurlijk.

NN: Maar waren die ook zichtbaar aanwezig in S'Hertogenbosch?

JB: Die waren gevlucht na de beeldenstorm dus die waren eigenlijk weer verdwenen zegmaar. Maar die waren er onderhuis waren die er natuurlijk maar er waren ook wel mensen die zegmaar protestantiserend waren, dus die waren niet officieel aangesloten want hij was geen officiële kerk die dat mogelijk maakte maar misschien wel in gedachten of in doen en laten wel een beetje protestantiserend waren en de leer van Calvijn aangingen.

NN: Oké.

JB: dat konden ze niet duidelijk laten merken want dan werden ze natuurlijk door de katholieken weer.. ja ik wil niet zeggen afgemaakt maar toch wel.. ja ehh.. Ze hadden geen makkelijke positie.

NN: Nee, precies.

JB: Zoals de katholieken in de republiek op den duur geen makkelijke positie meer hadden.

Uiteindelijk was het ook een religieoorlog, helaas.

NN: Ja, inderdaad ja. Nee heel duidelijk. Voor dat stuk is dat wel een duidelijke schets van de situatie voor de tijd van het beleg. Waar ik ook benieuwd naar ben.. Het is misschien wel een beetje een diepgaande vraag die niet te veel met Den Bosch te maken heeft.. Maar verhaal heeft een set-up, het hoofdpersoon van het verhaal waarvoor ik heb gekozen: Frederik Hendrik omdat hij de belegering aanvoerde. Hoe werd Frederik Hendrik gezien door inwoners.. Of mensen van belang in Den Bosch?

JB: Ik vind het grappig dat jij in je vraag die je opstuurt hem de held noemt, maar zo wordt hij in Den Bosch niet gezien. En ik kan je vertellen, we zitten in 2020 dus over 9 jaar is een heel groot jubileum, en het is een discussie of we dat gaan vieren. Want den Bosch is veroverd en de Staatsen of de noordelingen of de Hollanders volgens de brabanters wel eens.. die zeggen den Bosch is bevrijd snap je. Dus die tegenstelling zit er altijd in.

NN: Ja.

JB: Nou Frederik Hendrik was de jongste zoon van Willem van Oranje natuurlijk de man van de opstand. In het jaar dat Frederik Hendrik is geboren is Willem van Oranje vermoord, zijn vader. Dus die heeft hij eigenlijk nooit gekend. Hij trok zich erg op aan zijn halfbroer Maurits. Maurits die in 1625 overlijdt. Daar heeft Frederik Hendrik eigenlijk een beetje de zaak van afgekeken, dat was zijn grote voorbeeld. Alleen Maurits en Frederik Hendrik verschillen wel. Frederik Hendrik was uh.. Ik kan het beter zo eerst zeggen: Maurits was een man die zich ook met de politiek bemoeide. Je weet ze waren allebei stadhouders. Stadhouder was eigenlijk officieel stad plaatshouder, plaatshouder en vervanger van de heer maar in de republiek was geen heer. De Staten generaal was eigenlijk de heer. De stadhouder was de belangrijkste vertegenwoordiger in de gewesten, want je had dus zeven verenigde Nederlanden. En in al die gewesten was Maurits dus de legeraanvoerder en belangrijkste man.

NN: Hmhm

Die ging uiteindelijk een soort positie krijgen, en dat heeft FH nog veel meer doorgezet, die leek op die van een soort koning. Dus die ging paleizen bouwen Den Bosch enzo, grote kunstcollectie, trouwde met Amalia van Solms, dan hebben we het over FH. Dus die maakte hoe moet je dat zeggen.. Die positioneerde zich echt om een belangrijk iemand te zijn en de koning van Frankrijk en de keizer van Duitsland hadden ook ontzag voor hem.

NN: Hmhm

Wat ik wilde zeggen is.. FH keek het militair af van zijn broer, dat was een hele goede militaire aanvoerder... maar die maakte wel eens foutjes en dat kon FH weer verbeteren zegmaar.. Krijgkunst was helemaal opgebouwd en tot ontwikkeling gekomen onder Maurits.. Eigenlijk één man die het leger aanvoerde en het hele leger deed dat omdat die ene man dat zei dat is eigenlijk wat zij hebben ingevoerd en wat helemaal over de wereld is verspreid. Maar het verschil is Maurits was politiek ook heel streng en aanwezig en die heeft bijv. Uiteindelijk Oldenbarnevelt aan z'n einde gebracht, z'n grote tegenstander, dus de moord van Oldenbarnevelt was eigenlijk de politieke moord van Maurits. Je moet je voorstellen dat in die tijd zegmaar.. Ja je mag het absoluut niet vergelijken maar dat Willem van Oranje zegt die Rutte heb ik niks mee ik maak die maar een kopje kleiner. Dat is natuurlijk een héél gek iets. Héél gek.

NN: Ja.

JB: Een soort politieke moord was dat.

NN: Ja.

JB: Ja en FH borduurt daar op voort, dus die maakt nog meer, die trouwt een nog betere vrouw, bouwt nog meer paleizen, heeft nog meer kunst, nog beter in het militaire want die lukte het dus om Oldenzaal, Grol en uiteindelijk Den Bosch te veroveren. Wat daarvoor niet gelukt is want in 1601 en 1603 kon Den Bosch zich ook goed verdedigen. Weet je hoe?

NN: Nee.

JB: Nee? Dat is héél belangrijk.

NN: Oké, haha, ja?

JB: Den Bosch, die situatiepunt van Brabant, daar komen de Aa en de Dommel, twee beekjes, twee riviertjes bij elkaar. En het voordeel en ook nadeel want het is een heel nat gebied. Maar het voordeel is je kunt het onder water zetten als je het aardig kunt beheersen, dan had je de macht in handen van de stad. Dus de stad zette zichzelf onder water en daardoor was het een onneembare vesting. Dus waren er indringers in aantocht dan ging de kraan open en dan liep heel het land om Den Bosch onder en kon er geen leger doorheen.

NN: Hmhm

JB: Dus dat was de kern waarom Den Bosch de moerasdraak werd genoemd.

NN: De moerasdraak ja, die heb ik wel eens gehoord inderdaad.

JB: Dat is ook even goed om te zeggen die naam wordt gezegd dat FH de moerasdraak veroverde dat is misschien wel zo maar de naam is pas na de verovering aan de stad gegeven. Dichter Vondel, Joost van den Vondel heeft een gedichtje gemaakt waarin voor het eerst de naam moerasdraak voorkomt, ik geloof in 1630 pas pas een jaar na het beleg.

NN: Ja.. Uhm.. en dan..

JB: Dus FH was een geweldige legeraanvoerder die zich ook wist te presenteren. Maar ook, in religie was hij gematigder dan zijn broer.

NN: Oké

JB: Maurits heeft dus o.a. een belangrijke politieke rol gespeeld in de twisten tussen remonstranten en contraremonstranten, moet je maar opzoeken dat ga ik nu niet helemaal uitleggen.

NN: Ja.

JB: Daarmee is v Oldenbarnevelt aan zijn einde gekomen. FH die wilde de waarheid in het midden laten, die koos nooit partij van één van de twee die was zelf wat gematigder, dat liet hij niet echt merken want hij wilde niemand tegen zich in het harnas jagen want hij had ze allebei nodig voor het geld en z'n belegering, dus heel tactisch.

NN: hmhm, ja.

JB: Eigenlijk heel smerig maar eh..

NN: Ja precies, heeft hij dat ook afgekeken van zijn broer dat hij dat als een fout inzag? Dat hij dat zo..

JB: Dat denk ik wel ja.. Hij heeft gezien waardat toe leidde en dat dat niet ehh.. Hij snapte dat wanneer je slim speelt en iedereen te vriend houdt je daar meer voordeel aan hebt in je krijgslust en daar was het om te doen want hij was een voortreffelijk strateeg en had zijn zinnen gezet op de verovering van heel veel steden. Hij wilde zich niet branden aan veldslagen ofzo; nee, als je een stad veroverd heb je dat gebied in handen, daarom wordt hij ook de stedendwinger genoemd. Dat is zijn bijnaam he, dat weet je wel.

NN: Ja.. ja. Euhm en dan..

JB: Dan komt vraag 2 volgens mij..

NN: De stedendwinger? Nee daar kom ik nog wel op terug hoor.

JB: Nee Frederik Hendrik, persoon van Frederik Hendrik.

NN: Ja de persoon van Frederik Hendrik. Nu hebben we het vooral gehad over hem als een strateeg, als die stedendwinger, als stadhouder. Maar als je echt kijkt naar karakter en ik zeg maar iets, bijvoorbeeld hobby's of iets wat voor persoon was hij? Hoe was hij als mens zoals jij en ik?

JB: Ja, hij had natuurlijk een positie die wij niet hebben. Hij was zeg maar even de belangrijkste man in de meeste gewesten van de republiek. De republiek was op dat moment ehh.. enorm in opkomst en heel belangrijk in de Europese context. Engeland, Spanje, Duitsland, al die gebieden moesten rekening houden met het republiek. De macht van WIC en VOC waren op het hoogtepunt zeg maar,

de gouden eeuw ging aanbreken.

NN: Hmhm.

JB: Ik zeg er meteen maar even bij dat is niet de gouden eeuw van Brabant. Dat was de gouden eeuw van Holland, Zeeland, de zeegewesten. Wij waren een landgewest, wij waren de pineut, bij ons werd altijd oorlog uitgevoerd. En daardoor kon FH zich ontwikkelen als een heel vooraanstaand iemand en gezien zijn afkomst en gezien zijn positie binnen het politieke gestel zeg maar van de republiek en gezien zijn militaire positie had hij de kans om zich als een soort.. Dat was hij niet maar als een soort koning te ontwikkelen. Tot zijn grote hobby's behoorden onder andere kunst verzamelen, hij had een enorme kunstverzameling. En hij vond het interessant om mooie paleizen met tuinen aan te laten leggen, dus hij, en dat was weer allemaal 'show-off' van kijk eens hoe goed ik het doe en hij had ook het grootste vermogen in het republiek. Op een gegeven moment werd zijn bijdrage. Ik ken de getallen niet precies maar die werd enorm verhoogd zodat hij de meest vermogende man was en hij kon het ook makkelijk uitegeven. Hij was getrouwd met Amalia van Solms, dat was ook geen kleine, die 20 jaar jonger was dan hij. En die 9 kinderen schonk. Hij had al een bastaardkind bij een burgemeestersdochter want het was wel een rokkenjager geweest. En zijn broer Maurits stierf dus en die zij jij gaat mij opvolgen maar je moet wel voor nageslacht zorgen dus je moet zorgen dat je nou ophoud met die rokkenjagerij en zoek maar naar een vaste vrouw. En die hebben ze in een paar weken maanden tijd nog net voor de dood van Maurits is dat dus geregeld dat het huwelijk totstand kwam tussen FH en Amalia van Solms. Dat kunnen we ons nu niet voorstellen maar.. en dan werd er ook een goede partij gezocht die ook veel geld had, die invloed had, die tactisch goed lag hè, dit is een Duitse adellijke dame dus dan had je weer een goede relatie met de Duitse keizer. Nou op die manier werden er allerlei verbonden gesmeed om uh.. ja mensen aan elkaar te verbinden maar ook landen en gebieden aan mekaar te verbinden en slim tactisch te onderhandelen.

NN: Hmhm ja.

JB: En ik heb wel enige sympathie voor hem ik vind dus Maurits een beetje een scherpslijper.

NN: Hmhm.

JB: Die dus ook politiek actief was en zich bemoeide met de kwestie Oldenbarnevelt. FH was natuurlijk een fantastisch strateeg en dat was natuurlijk ook een oorlogszuchtig iemand, laten we eerlijk zijn, het was een krigsheer.

NN: Hmhm.

JB: Maar hij was heel gematigd op het gebied van religie. En dat wordt wel eens vergeten en dat vind ik wel eh.. Hij wordt een irenist genoemd, een irenistische humanist. Moet je maar eens even opzoeken wat dat is een irenistische humanist, dat hij op alle gebieden heel gematigd is.

NN: Ja dus eigenlijk gewoon natuurlijk van strategisch belang dat hij iedereen tevriend houdt om dat zo.. ja.. om nergens in het vaarwater te komen.

JB: Dat kunnen we ons ook niet voorstellen he, dat was heel precies op dit krijgspunt als er dan beleg is geweest en FH heeft overwonnen dan gunt hij de tegenpartij nml de stad en het garnizoen van Grobbendonk dat is de gouverneur van Den Bosch, gunt hij de eerste eervolle aftocht van de stad.

Dat is niet een aftocht van verlorene, is natuurlijk wel zo, maar ze krijgen een eervolle aftocht, ze salueren naar elkaar enzo. Dat was toch allemaal een beetje een hele nette bedoeling in het leger.

NN: Ja bijzonder, bijzonder. Ik ga nu over naar het motorische moment: Wat was in 1629 het motief van FH om toen S'Hertogenbosch te belegeren.

JB: Ja, hij had natuurlijk al een paar steden belegerd en veroverd en de Nederlanden wordt ook wel als een tuin beschouwd. Dat was eigenlijk een unie, een tuin van gewesten, de zeven gewesten. Dat was de Hollandse tuin, of de tuin van de unie. Ze vonden dat de tuin van de unie nog gevaar liep omdat onderaan die tuin een stad lag, S'Hertogenbosch, die eigenlijk de meest noordelijk post van het Spaanse regime was, dus daar kwam Spanje het meest nabij.

NN: Hmhm.

JB: In een grote vestingstad die aan de rand van de unie lag, de rand van de republiek. Dus aan de ene kant gevaar als een Spaans bruggenhoofd naar de republiek, daarmee kon Spanje de republiek aanvallen zeg maar. En als je het vanuit de republiek bekijkt is het eigenlijk de eerste grote vestingstad waarmee je een stukje Brabant in handen hebt. Dus een stukje van het zuiden van Nederland en dus kans hebt om naar Brugge en Antwerpen te gaan. Antwerpen was natuurlijk een enorme havenstad

die een grote concurrent was van op dat moment Amsterdam en Rotterdam, maar Rotterdam was toen nog niet zo belangrijk. En Vlissingen enzo de Hollandse Zeeuwse havens, en Antwerpen was een groot concurrent. Uiteindelijk was het doel, dat hebben ze nooit afgemaakt, daar hebben ze de kans niet toe gekregen, om door te stoten naar Brussel en Antwerpen. Dus, maar het ging in eerste instantie om het sluiten van de tuin van de unie door Den Bosch te veroveren.

NN: Hmhm.

JB: Was een heel eervol iets dat hij zijn zinnen had gezet op Den Bosch, want zijn broer heeft al twee keer eerder Den Bosch te veroveren in 1601 en 1603, dat was stukgelopen doordat Den Bosch zich onder water had gezet. FH had bedacht als ik daar iets aan kan doen en ik kan die stad belegeren, aanvallen, op de knieën krijgen, dan ben ik de man. Dat was natuurlijk de grootste eer die hij zichzelf eh.. en dat is ook zijn grootste verovering, grootste wapenfeit geworden.

NN: Dus het was dan natuurlijk ook deels ook wel een stukje eer misschien terzijde van het strategische afsluiten van de unie.

JB: Ja dat is goed wat je zegt, het was strategisch om de republiek te beschermen tegen de noordelijke voorpost van de Spanjaarden en het was de eer van de krijgsheer, FH, om zo'n belangrijke stad die altijd die nooit te veroveren was, onneembare vesting was, om die toch op de knieën te krijgen. Dus dat was een enorm staaltje krijgskunst wat hij daar heeft uitgehaald. Wat toen en tot nu toe internationaal nog steeds als de grootse waardering leidt.

NN: En als we dan even kijken naar de tactiek die hij heeft toegepast?

JB: De kern van het verhaal van het beleg van Den Bosch dat gaat dus om het beheersen van het water. Als je het water beheerst kun je de stad veroveren. Maar dat is natuurlijk niet zo makkelijk. Maar hij zocht natuurlijk, je moet je voorstellen, in de winter deden ze dit niet. Dan voeren ze geen oorlog want dan was het geen.. dat kunnen we ons nu niet voorstellen, toen hadden ze nog geen tanks en goede kleren enzovoort, dat hadden toen niet. Dus als het goed weer was gingen ze oorlog voeren en anders niet. Dus hij zocht het seizoen voorjaar zomer 1629, dus de situatie was op dat moment het beste, en dat had ermee te maken dat Spanje een oorlog voerde in Noord Italië dus die had wat minder mogelijkheid om dat kleine Den Bosch, dat vinden ze even niet belangrijk. Dat was de mantoeaanse successieoorlog en in het jaar voor het beleg van Den Bosch heeft de kamer, zo noem ik het maar even, de vlootvoogd, Piet Hein, die heeft een grote Spaanse vloot veroverde, heel veel steden waar heel veel geld op zat, dus de zilvervloot heeft hij veroverd. Dat wordt vaak als de aanleiding gezien en dat is alleen maar ook de mogelijkheid dat FH ineens veel geld had voor de belegering want zoiets kost natuurlijk heel veel geld.

NN: Ja

JB: Nou dat was omdat ze die Spaanse vloot hadden veroverd. En die werd in december en in januari 1629 werd dat geld dat kwam ineens beter uit, toen dachten ze wauw, nu hebben we kansen. FH had al heel lang het idee hoe ga ik dat doen? En die had bestudeerd wat zijn broer had gedaan en wat hij misschien fout had gedaan dus die had bedacht: ik moet zorgen dat ik die twee riviertjes; de Aa en de Dommel beheers waardoor de Bossenaren, he, die hadden het land onder water staan. Wat hou nou bedacht heeft nou komt het tot de kern: is dat er twee, ik noem ze maar even dijken, om de stad heen werden gebouwd en dat noem je een contravallatielinie, dat is een ingewikkeld verhaal. Contravallatie en de circumvallatie. De ene is om water buiten de stad te houden om een droog gebied te hebben waar je kunt aanvallen, en de andere is een linie tussen alle kwartieren, FH zat ergens, dus die zat in kasteel Maurik bij Vught, en zijn broer en allemaal familie van Bredeboom, van Brederode, prins Lodewijk even denken ik ben de naam kwijt.. In ieder geval die hadden allemaal legerkwartieren om de stad heen creëerden ze, en die werden ook verbonden door een linie. En zo kwamen er twee linies om de stad heen, en die grote linie is 45km lang.

NN: Hmhm

JB: dus die ligt om Den Bosch heen, kom ik straks op wat je er nog van ziet..

NN: Ja

JB: Dat was eigenlijk een soort keerdijk, daardoor bleef het water daar buiten die dijk en was het gebied daar binnen... Waar hij met zijn legers zat inmiddels: we moeten ons voorstellen dat duurt een hele tijd: op 1 mei was pas duidelijk dat FH het op de stad gemunt had. Want eerst had hij in April een soort troepenschouw op de mokerhei bij Mook

NN: Ja

JB: En toen dacht den Bosch nog steeds, Spanje dacht nog steeds: Ja die heeft het echt niet op Den Bosch gemunt want Den Bosch is gewoon een onderneming die je niet zou kunnen redden, dus dat heeft geen zin. Maar een paar weken later op 13 april komt er een ruitershoede op de Vughterhei en toen werd duidelijk potverdorie ze hebben het toch op Den Bosch gemunt. En toen heeft hij in een paar weken tijd dat is ongelofelijk, die dijk aangelegd met heel veel boeren uit Holland en Gelderland en.. bij jullie allemaal uit het gebied. Dus die hebben allemaal geholpen en die hebben een ongelofelijk hoge dijk aangelegd van 3.5 meter en daarbinnen ook weer een kleine dijk. Nou daar hebben die legers, troepen van FH zich genesteld en die hebben vanaf dat moment aanvallen op de stad uitgevoerd. Die constant belegerd werd, er zijn honderdduizend kogels granaten weet ik veel wat ze toen hadden.. op de stad afgevuurd en uiteindelijk heeft ie een soort loopgraf gemaakt, door een soort tunneltje te maken naar de stadsmuur en daar heeft hij een mijn onderaan de stadsmuur gemaakt, die is tot ontploffing gekomen en dat is dan begin 11 september, 1629. Dat was eigenlijk het moment dat ze in onderhandeling gingen: als je nu niet met me gaat praten dan neem ik je in. De stad was helemaal uitgehongerd en niet zo zeer uitgehongerd maar ze hadden geen kruit meer dus ze konden geen verdediging meer uitvoeren. Dus daarom moest de militaire Gouverneur Grobbendonk onderhandelen met FH en werd drie dagen later op 14 september 1629 een capitulatieverdrag, de overgave van de stad. Zijn ze dagen over aan het onderhandelen geweest avn hoe gaan we dat doen enzo daar kom ik straks op misschien maar dat is een beetje de kern. De kern was de beheersing van het water...

NN: Hmhm

JB: En dat heeft die fantastisch kunnen doen.

NN: Dus ja, door de toepassing van de omliggende circumvallatielinie..

JB: Klopt en nog een tweede punt: watermolens die dat binnengebied drooghielden: dat waren 23 molens, er waren twee oude molens er waren windmolens die hebben ze weer in werken gekregen. Daarnaast hebben ze nog 21 tonmolens geplaatst: dat zijn ingelijk molens.. kleine molentjes waar een paard rondliep als beweging dus dat zijn rosmolens.. he ros paard, ros is paard..

NN: Hmhm Ja..

JB: En die molens hebben uiteindelijk dus het werk gedaan om uiteindelijk dat gebied helemaal droog te houden. Want het was toen ook een hele natte periode, het regende heel veel. Dus er moest extra kracht bijgezet worden. Er wordt altijd gezegd dat Leeghwater, de beroemde molenmaker, dat Leeghwater de kern is geweest van het beleg van Den Bosch.. en die heeft een zekere rol gespeeld over de advisering van de molen dus.. maar dat was nogal een egotripper, die heeft een boek over zichzelf geschreven hoe geweldig hij was en die heeft dus geschreven dat het beleg van Den Bosch aan hem te danken was... Maar dat is allemaal overdreven.

NN: Hmhm

JB: Hij is er wel bij betrokken geweest. Het was uiteindelijk het idee van FH om die linies aan te leggen, die contravallatie en circumvallatie en die watermolens en dat bij elkaar en een portie geluk.. en de mogelijkheid om veel mensen te mobiliseren, om goed soldij uit te betalen. Daar waren de Spanjaarden wat minder in, dus die verliepen nogal, die Spaanse, of mensen die in Spaanse dienst waren.

NN: Ja. En als we kijken naar Groenlo, hij heeft de circumvallatielinie daar ook uitgevoerd. Is er ook een link te leggen tussen hoe dat is gebeurd in Groenlo in 1627 en in 1629?

JB: Eigenlijk is Groenlo een soort voor.. een oefening voor Den Bosch geweest. Ik weet niet precies, eerlijk gezegd heb ik niet echt bestudeerd.. sorry, hoe dat daar is gegaan dus dat weet ik niet.

NN: Nee maar daar kom ik sowieso nog wel op terug want ik ga ook nog met iemand van Groenlo daarover in gesprek hoor dus dat is geen probleem.

JB: Maar Groenlo is natuurlijk ook een ander verhaal he, dat ligt strate.. dat ligt in het land niet zo dat je veel met water te maken hebt.

NN: Nee precies, dus dat maakt het dan wel anders

JB: Want dat was de kern in Den Bosch. Maar Groenlo is wel een oefening geweest in zekere zin 1627 voor het beleg van Den Bosch ja.. Ja, klopt. Goeie opmerking.

NN: Even kijken.. veel van mijn vragen zijn al beantwoord.

JB: Misschien kan ik je vertellen over de linies, één van jou vragen is wat is er nu nog van?

NN: Ja precies

JB: Nou een deel van die dijken kun je dus nog zien in het landschap. We hebben.. vorig jaar hadden we een hele droge zomer of was het 2018 ik weet het al niet meer. Toen hadden we luchtfotos gemaakt en kun je zelfs zien in de mais enzo.. in de kleuren van de mais kun je zien dat daar nog oude grachten lopen van de linies.. Uhm er zijn nog wat fundering.. houten funderingen gevonden bij opgravingen.

NN: Hmhm

JB: er zijn musketkogels gevonden en skeletten die dus nog herinneren aan die strijd. Maar eigenlijk kun je zeggen dat in het landschap om Den Bosch als je goed kijkt en het weet en d kaart erbij hebt. Dat zie je ook in onze app, al die locaties zijn ook gebaseerd op dingen die je eigenlijk nog daadwerkelijk kunt zien, dan kun je die linie nog traceren in het veld. Dus eigenlijk hebben we een heel mooi stukje erfgoed kado gekregen.. Is een beetje navrant want het is een oorlogsverhaal natuurlijk maar ja, de bunkers uit de tijd van de tweedewereldoorlog is natuurlijk hetzelfde verhaal. In die tijd bouwden ze geen bunkers maar dingen die er nog liggen, dus die dijken, verhogingen, grachten, en die elementen die soms onder de grond liggen maar die je wel zichtbaar kunt maken met allerlei technieken.. die zijn er nog gewoon..

NN: Oké Ja

JB: Dus dat is wel heel mooi

NN: Ja.. zeker.

JB: Daar kunnen we misschien ook iets mee

NN: Ja daarom ook die vraag inderdaad om te kijken van hoe kan.. dat er misschien nog wat mee gedaan kon worden. Toen FH de capitulatieovereenkomst had gedaan.. hoe veranderd de situatie voor de partijen in Den Bosch?

JB: Nou dat is de grote.. nu nog steeds .. voor veel echte bosschenaren, hoe moet ik dat zeggen.. een scheidslijn in de stadsgeschiedenis.. dat is het natuurlijk ook. Het is een enorme overgang, een klap.. Ik zou het bijna vergelijken met.. het is ongelofelijk waar we nu in zijn. De corona, voor en na de corona. He want alles is veranderd nu, niets is meer hetzelfde, zo was het toen ook, de stad was veroverd en daarom zijn wij als stad onderdeel geworden van het republiek der verenigde Nederlanden, onze hoofdstad werd niet Brussel maar Den Haag. Onze regering werd niet Spanje maar de republiek en wat het allerergste was, we hadden geen rechtstreekse vertegenwoordiging meer. We hadden een soort raad van Brabant, dat was ook een beetje een dode letter maar goed daar zaten we nog in maar in Den Haag werden we niet vertegenwoordigd, dat was geen gewest, Brabant was geen gewest. Brabant werd vertegenwoordigd door de staten generaal en raad van staten, Brabant werd een generraliteitsland, bestuurd door de generaliteit: staten generaal en raad van state.

NN: Hmhm

JB: Dus die .. het niet autonoom kunnen handelen van Brabant, Den Bosch en Brabant is een enorme frustratie. En daarbij kwam dat door de overgang naar de republiek de enige bevoorrechte religie van de republiek. He er was vrijheid van geloof officieel. Maar in feite hield dat in dat de Nederduitse kerk, zeg maar de calvinistische kerk, de protestanten hadden het voor het zeggen. En katholieken mogen hun geloof niet openbaar benijden, dat hield in in het capitulatieverdrag werd bepaald dat de geestelijken de roomskatholieke geestelijken dus de pastoors en de paters en de nonnen, die moesten de stad verlaten, waarbij het zo was dat de priesters die mochten als eerste en de paters. De nonnen die mochten blijven maar die moesten , die mochten geen nieuwe nonnen meer aannemen dus die stierven op ten duur uit die kloosters. Maar dat duurde nog tientallen jaren. En de truc was dat zij stiekem toch nog novicen, nieuwe meisjes aannemen en daardoor stierven ze dus niet uit. En er was vrijheid van godsdienst maar dat mocht niet openbaar. Dus d katholieke kerk trok zich terug in schuilkerken. Dus die ging wel door.. maar achter huizen werden kerken gebouwd of in huizen werden diensten gehouden.. net zo als vroeger protestanten dat deden

NN: Hmhm

De conventikels ofzo worden die genoemd, de geheime samenkomst, zo gebeurde dat ook met de katholieken. En de bissschop, bisschop Hovius van den Bosch, Den Bosch was een bisschopstad die

een heel belangrijke rol heeft gespeeld bij de capitulatie, bij de overgave. Die was gevlucht naar het kasteel van Gelrop, dus hij wilde wel in zijn bisdom blijven maar niet in de stad. Het probleem was door hem waarschijnlijk is er een heel onduidelijke passage in het capitulatieverdrag gekomen namelijk dat met de stad is het gebied overgegaan aan de republiek zover voor de stad annex, staat er. Voor zover de stad annex, dus zover het bij de stad hoort. En Den Bosch heeft een paar dorpen in de directe omgeving die horen bij de vrijdom van Den Bosch. En er ontstond nu een strijd tussen Spanje en de republiek: nu wij de stad in handen hebben wat is er meegegaan met de stad: is dat alleen die dorpjes of die hele meierij want je spreekt over de meierijen van den Bosch

NN: Ja.

JB: Dus Den Bosch was de hoofdstad van de Meierij van Den Bosch. De republiek de staten generaal zeiden: nee de hele meierij is meegegaan dus we hebben Den Bosch veroverd en dat is de hoofdstad van de meierij dus de meierij is van ons. Nee zei Brussel van Spanje jullie hebben alleen de stad veroverd. Dus tussen 1629 en de definitieve vrede, vrede van Munster van 1648, was er strijd tussen Spanje en de republiek, Brussel en Den Haag over het bezit van de Meierij, over het platteland rond de stad. En daardoor was dat platteland ook weer een oorlogsgebied, die moesten de hele tijd.. dan weer naar Brussel, dan weer Den Haag en die werkten elkaar tegen. Er waren dus plakaten je moet je hier aan houden, je mag wel katholiek zijn, niet katholiek zijn.. Dus die mensen waren helemaal verscheurd door de verovering van de stad. En in Den Bosch gingen dus alle katholieke kerken over aan de protestanten. Daar kwamen dominees, predikanten en de katholieken moesten dus ondergronds zegmaar..

NN: Ja precies

JB: Dus ehh.. die hele periode is afgeschilderd als een zwarte periode van Den Bosch.. Dat is niet helemaal waar.. Maar dat komt ook omdat in de 19^e en 20^e eeuw toen de katholieke kerk aan de macht kwam.. ze die protestantse periode van 150 jaar want die heeft geduurd tot de Franse tijd, tot Napoleon kwam..

NN: Ja.

JB: Dus de republiek heeft bestaan tot 1795 en tot die tijd was het protestantisme en na die tijd kwamen die katholieken weer aan .. nou zeg ik het even heel simpel.. waren de katholieken aan de macht en die periode daarvoor was een hele zwarte periode.. Dat leeft nog steeds in den Bosch, we zijn niet bevrijd, maar veroverd. De katholieke kerk werd onderdrukt, protestanten deugden niet, die hebben ons overgenomen zegmaar.. dus dat sentiment speelt nog steeds in den Bosch.

NN: Dus dat is nog een beetje een verdeling, was het nou een bevrijding of een verovering?

JB: Ja. Dat is een kernbegrip, heel goed, dat is een kernbegrip, voor den Bosch. Ik heb dus gelezen in de literatuur dat er best veel anti-Spaanse sentimenten waren want ze waren het niet altijd eens met Spanje, maar toen ze aan de kerk kwamen zeg maar.. dat was toch wel heel belangrijk. Net zoals het voor de republiek heel belangrijk was dat het calvinisme werd verspreid. Dus het is altijd ook een religiestrijd, dat speelt er de hele tijd doorheen.

NN: Dus voor de verovering dus.. was het voornamelijk zo.. vrijheid konden ze uiten in hun religie.. maar ze hadden , ze zaten niet goed met geld. En daarna konden ze dat niet meer maar hoe zat het toen met de economie?

JB: Uhm.. toen werden ze dus vanuit den Haag geregeerd he.. Nou den Bosch heeft niet meer zijn bloeiperiode teruggekregen van zijn 15^e 16^e eeuw.. maar dat het superslecht ging kun je ook niet zeggen. Alleen je moet je voorstellen dat 90%.. ik stel het even zwartwit voor.. dat 90% van de bevolking was katholiek.. en die zaten met een protestantse toplaag die in het bestuur zat en de kerk in handen had. Dus qua sfeer was dat heel moeilijk, maar op een gegeven moment is dat toch een soort accommodatie ontstaan, een soort omgangsecomeen van we moeten nou eenmaal met elkaar omgaan. Dat is wat er ontstaan is in de loop van de 17^e en 18^e eeuw en in het begin was het echt scherpstrijperij, dominee Futsius ook wilde niet zoveel toegeven aan de katholieken als FH.. en dat het capitulatieverdrag zo gematigd was is te danken aan invloed van de bisschop van den Bosch en de toegevelijkheid eigenlijk van FH. Dus zoals ik net zei hij was nogal irenistisch nogal gematigd was en de katholieken echt niet voor de voeten wilde lopen zegmaar.. Maar als het aan dominee Futsius had gelegen dan was het alleen maar calvinisme.. en die heeft hier ook de eerste jaren dienst gedaan in de Sint Jan dus dat was echt een scherpstrijper.. en daarna werd het allemaal gemakkelijker want ze

moesten ook gewoon met elkaar omgaan. Dus er ontstond een omgangsecomeen zoals dat genoemd wordt.

NN: Dus er ontstond een omgangsecomeen inderdaad.. Maar na de oorlog heeft den Bosch zich nooit meer kunnen herstellen zoals dat ehh.. vroeger was.

JB: Nee maar dat het hier nou superslecht ging was ook zo.

NN: Nee oké, ja.

JB: dat is een beetje zwartmakerij van de katholieke elite uit de 19e en 20e eeuw dat het zo'n donkere periode was, zo was het nou ook weer niet.

NN: Nee precies.

JB: Dus het is veel genuanceerder dan vroeger.. Vroeger .. kijk katholieken en protestant is eigenlijk niet zo belangrijk meer. In de tijd van ht rijke roomse leger zegmaar de opbouw van de katholieke kerk in de Franse tijd. 1850 tot 1950.. 1960 toen was de katholieke kerk echt heel belangrijk en alles was.. Nederland was verzuild he, of protestant of katholiek of socialist of liberaal. En die religie speelt een veel belangrijkere rol dan nu in ons leven. Ben je zelf religieus?

NN: IK heb nog een vraag van hoe het belegering impact had op de oorlog, maar zoals ik het begriip was het dus zo eigenlijk was het de insteek om Antwerpen te veroveren en Brussel maar dat is er nooit van gekomen.

JB: Een poort naar het zuiden maar het is er nooit van gekomen.. En het is wel een soort beslissend moment geweest in de tachtigjarige oorlog. Kijk het ging steeds beter in de republiek en door de verovering van Den Bosch was het natuurlijk helemaal op en top. Wat ik nog niet heb gezegd: die verovering trok enorm veel belangstelling vanuit heel Europa, daar kwamen mensen allemaal naar kijken. Want de oorlog ging niet zo snel als nu, dus dat was een enorm schouwspel, koningen en edelen uit allerlei landen kwamen hier kijken hoe FH dat staaltje krijgskunst uitvoerd dus dat was heel bijzonder. Een soort efteling van de 17e eeuw

NN: Hahaha. Dat is ook wel leuk om te horen. Om dat zo voor te stellen. Nee eigenlijk zijn al mijn vragen beantwoord.

----- End of interview -----

Appendix XII: transcript Interview Oldenzaal (R2)

NN: Nick Nieboer

NB: Niels Bakker

Date: 22.04.2020

NN: Heel erg bedankt dat u tijd heeft vrijgemaakt om dit interview af te nemen

NB: Graag gedaan.

NN: Ik begin bij het verhaal bij een proloog, daarbij kijken we eigenlijk naar wat is er vooraf gebeurd. Dus nu kijken we naar het hoogtepunt: 1626, dat is het beleg van Oldenzaal.

NB: Ja, Ja.

NN: Kunt u een situatie schetsen wat er vooraf is gebeurd, de oploop naar het beleg van 1626.

NB: Ja, in grote lijnen is de stad Oldenzaal echt behoorlijk belegerd geweest. De eerste keer was 1597 dat was het beleg van Oldenzaal door prins Maurits, die de stad toen veroverde voor de staatsen, zeg maar. En de republiek heeft toen 8 jaar in handen gehad, Oldenzaal. Toen werd de stad herovert door Spinola, de beroemde generaal. Uhm.. en vanaf 1605 tot 1626 was Oldenzaal Spaans. Totdat in 1626 de stad definitief in Spaanse handen komt doordat worden belegerd en herovert door Ernst Casimir, de Friese stadshouder zeg maar. Dat is een beetje in heel grote lijnen is dat het voortraject van 1626.

NN: En als ik dan kijk naar 1605 tot 1626, was het dus in Spaanse handen. Hoe was dat voor de mensen in Oldenzaal?

NB: In welke zin?

NN: Hoe verandert de situatie voor de mensen onder het gezag van Spinola?

NB: Ja dat is wel een beetje een punt. Oldenzaal, was een hele katholieke stad en is dat nog steeds en dat heeft daarmee te maken. Dat is ook iets wat een discussie is rond de tachtigjarige oorlog die steeds meer naar voren komt. Waar ze het vroeger nooit over hadden, die bevrijding van Maurits werd eigenlijk niet zo zeer als een bevrijding ervaren door de Oldenzalers. Het verhaal doet de rondte dat Spinola de stad weer heroverde, dat de Oldenzalers uit dankbaarheid een processie liepen: van: we zijn weer van die geuzen af. Het werd eigenlijk niet eens zo beschouwd kunnen worden als een bevrijding.

NN: Zou je dan kunnen zeggen dat Spinola toch een soort positieve invloed heeft gehad?

NB: Misschien wel, misschien wel. IN 1626 waren we definitief in Spaanse handen zegmaar, ik vraag me af of dat door Oldenzalers wel werd gezien als een bevrijding. Want na 1626 werd de stad als vesting ook ontmanteld door de Staatse, door de republiek zegmaar. Tot ongenoegen van de Oldenzalers. Die hebben flink geleden onder de tachtigjarige oorlog. Maar dat geldt ook wel voor andere steden in Nederland. Maar toch in Oldenzaal, maar ook Groenlo hoor, Groenlo is ook een heel katholiek stadje nog steeds. Het gaat te ver om te zeggen dat, de oranje misschien als vijanden werden gezien. Maar in zekere zin toch misschien ook wel een beetje, dat maakt het toch wel uniek vind ik. Anders dan het Leidens ontzet, of Haarlem of noem ze maar op die steden in Holland. Werd dat hier wel anders ervaren.

NN: dus niet zo'n zwart wit beeld?

NB: Nee, het zwart wit beeld van dat wij werden bevrijd door de Staten, de republiek dat leefde hier niet zo hoor, nee. Dat maakt het toch wel anders.

NN: En dan even terug naar 1605, wat is eigenlijk de reden dat Spinola op dat moment Oldenzaal in bezit wilde nemen.

NB: Heel simpel, Spinola was met een veldtocht bezig en probeerde zoveel mogelijk terrein terug te winnen en slaagde daar ook in voor een deel, hij staat nog steeds bekend als een briljante strateeg. Maurits heeft hij wel eens gezegd volgens mij gezegd op: Wie vindt jij nou de grootste krijgsman? En dat hij heeft gezegd van Spinola is nummer twee.

NN: Haha, ja ja.

NB: Hij vindt zichzelf natuurlijk de beste, Spinola had hij bijzonder veel.. bewondering misschien niet maar daar had hij wel respect voor.

NN: Was er dan toch een soort van.. Ja.. respect.. sympathie tegenover elkaar?

NB: Nouja, geen sympathie, geen sympathie. Nee nee nee nee. Het waren vijanden, vijanden. Maar Maurits zag natuurlijk wel dat Spinola een goede strateeg was die goed oorlog kon voeren. Dat zag hij en in die zin sprak hij dat ook wel eens uit maar het was wel oorlog. Het is ook nite zo van wat zijn wij goed bezig met zijn allen, nee het was wel degelijk oorlog. Spinola was een zeer kundig krijgsman zegmaar die erin slaagde om aardig wat steden terug te veroveren, waaronder Oldenzaal, ja.

NN: Weet u misschien iets van het karakter van Spinola, dat we een beeld kunnen schetsen van Spinola als mens?

NB: Wat ik gelezen heb was het niet zo'n brute man, laat ik het zo zeggen, een gentleman. Het was een rustig persoon, wat ik ervan begrepen heb uit de literatuur. Waar zelfs de oranjes wel enige respect voor konden opbrengen, in die zin dat het een ander type was dan Alva bijvoorbeeld.

NN: Ja precies, dus inderdaad wel respect maar..

NB: Geen bloeddorstig iemand die steden uitmoordde nadat ze.. snap je?

NN: Ja.

NB: Dus het schijnt nogal een gentleman type te zijn geweest.

NN: Nee dus eigenlijk bij de inname van Oldenzaal door Spinola was dus geen sprake van een bloedbad?

NB: nee, nee, nee. Bloedbad is het in die zin nooit geweest steden werden vaak zonder slag of stoot iedere keer ingenomen, er worden ook schoten gelost. Af en toe werd op de vesting ook wat afgevuurd een beetje als waarschuwing van geef je maar over want wij staan hier met een overmacht jullie uit te roken en we schieten de hele stad aan puin als het moet. Maar het is niet zo als in Naarden of Haarlem, daar werden ze uitgemoord hoor. Daar werden ze uitgemoord door de Spanjaarden, en ook Haarlem.

NN: Ja.

NB: Dat was hier niet het geval. Volgens mij vertrokken de Spanjaarden in 1626 met vliegend vaandel die gaven zich over en werden de stad uit geleid min of meer.

NN: Ja.

NB: Dat is wat anders dan dat je allemaal afgeslacht wordt.

NN: Ja.

NB: En andersom ook trouwens, in 1626 wel het geval dat Oldenzalers wel gearresteerde overlopers naar Spaanse kant werden actief vervolgd.

NN: Dat was 1626?

NB: Ja nadat het weer definitief in Staatse handen valt. En de vesting werd ontmanteld zeer tegen de zin van de burgerij. Een deel van de stadsmuur is nog blijven staan, maar Oldenzaal als vestingstad werd ontmanteld door het republiek. Ja dat was natuurlijk tegen het zere been van de Oldenzalers.

NN: Hoe kwamen ze er dan achter dat iemand overgelopen was naar de Spanjaarden?

NB: Nou dat was wel bekend hoor, het is niet zo dat hier toen al meer dan 1000 woonden dus die kenden elkaar wel. Die wisten precies wie wat deed.

NN: Maar dat werd dan een soort van verlinkt naar de Staatse?

NB: dat weet ik niet precies maar het was natuurlijk wel bekend dat iemand heel erg sympathiseerde met de spanjaarden dat was wel bekend. Hoe dat precies ging dat weet ik niet. Het was wel wat.. in

die zin had Oldenzaal er wel wat aan te lijden. Voor de burgers vooral.

NN: Hoezeer was die vervolging? Alleen by symphatisering met de Spanjaarden of je hebt ook het katholieke geloof natuurlijk, de Spanjaarden ook. Hoe zat het daarbij?

NB: Ja de tachtigjarige oorlog was ook een conflict tussen twee religies inderdaad, algemeen bekend. Oldenzaal is nog steeds een heel erg katholieke stad. En Groenlo ook, die twee steden lijken heel erg op elkaar he. Steden waar volop carnaval wordt gevierd en ook stadjes van plezier om het zo maar te zeggen, dat hangt daar nog een beetje mee samen. Katholieke, bourgondische, en een garnizoenstad allebei, waar veel voor de soldaten veel vertier en kroegen waren, dat soort dingen dat is altijd een beetje blijven hangen, ook in Groenlo, het katholicisme sowieso. Ook hier mocht het katholicisme niet meer worden gepraktiseerd na de overname door de staatse maar dat gebeurde natuurlijk wel eigenlijk. Beide steden zijn nit helemaal 100% maar bijna 100% katholiek gebleven. Vergelijkbaar met den Bosch denk ik, het zuidelijke garnizoen.

NN: Ja, Ja. Dus het heeft. De inname heeft niet veel impact gehad op het geloof van de mensen.

NB: Nee helemaal niet helemaal niet. Er is een protestantse kerk, ook in Groenlo is die er wel maar Oldenzaal was echt een katholieke stad en Groenlo ook, dat hangt daarmee samen.

NN: Ja en als ik even terugkijk naar zegmaar voor 1626 dan wil ik nog even kijken dat, wat is de redder dat in 1626 werd gekozen om Oldenzaal te ontzetten?

NB: Ja niet alleen Oldenzaal, dat is de veldtocht van FH die dan.. het bevalt de Staatse absoluut niet dat grenssteden zoals Groenlo, Lingen en Den Bosch ook wel, dat die onder controle stonden van de Spanjaarden. Dat was natuurlijk he.. een hele slechte zaak gezien vanuit Staatse visie, zeker aan je grens wil je die grenssteden wil je natuurlijk absoluut onder controle hebben en dat was natuurlijk de belangrijkste reden dat ze besloten hebben deze steden te heroveren, dit moet niet Spaans blijven.

NN: Hmhm

NB: En nog los van dat er rond Oldenzaal, Groenlo stroop en plundertochten gehouden werden door Spanjaarden waar ze ook erg veel last van hadden. Toen hebben de Staatse besloten om in te grijpen. En hebben ze een veldtocht gehouden met succes, althans hier, oldenzaal en groenlo werden heroverd door FH en het zuiden bleef voorlopig in Spaanse handen dacht ik he?

NN: Uhh ja, ja.

NB: Maar hier niet, Groenlo en Lingen niet, Den Bosch ook niet he?

NN: Den Bosch is in 1629 ook Staats

NB: Ja, Ja. Dus dat was een succesvolle campagne van FH en ja dat is ook waar de slag van grolle naar refereert. Trouwens in jouw vragen heb je het over FH maar eigenlijk moet je het hier in Oldenzaal hebben over Ernst Casimir.

NN: Dat was mijn volgende vraag inderdaad.

NB: En dat is wel een interessant persoon, mede ook omdat er ook aandacht is besteed aan hem in een televisieprogramma waarin ze onderzoeken of historische gebeurtenissen echt zo gebeurd zijn. Historisch bewijs heet dat, de hoed van Ernst Casimir programma van AVROTros is dat dat moet je misschien maar bekijken.

NN: Dus FH was de opdrachtgever van de belegering maar Ernst Casimir was de uitvoerder?

NB: Ja, Ja. Ernst Casimir sneuvelt in 1632 bij het beleg van Roermond, daar wordt hij getroffen door een kogel afgevuurd door de Spanjaarden dan zegmaar terwijl hij een loopgraf inspecteert, althans dat is het verhaal. Hij had een hoed op en die hoed die vind je nu nog in het Rijksmuseum in Amsterdam. Dat is 'één van de objecten, ze hebben onderzocht of dat echt zijn hoed was en of er ook echt een kogel doorheen is gegaan.

NN: Ja ik ken het programma wel, pas hebben ze ook de kist van Hugo de Groot geïnspecteerd.

NB: ja die hebben ze ook onderzocht.

NN: Wat was Ernst Casimir voor persoon?

NB: Het was een neef van FH dacht ik he. Stadhouder van Friesland, één van de huidige voorvaderen van de Oranjes dacht ik he. En min of meer de rechterhand van FH de grote stedendwinger en die ook een aantal steden toegedeeld kreeg denk ik om die te ontzetten van de Spanjaarden en dat dat hij voor wel goed zover ik het kan beoordelen. Oldenzaal werd onder meer belegerd, Groenlo was FH dacht ik.

NN: Ja, Ja.

NB: Ernst Casimir heeft wel meer steden op zijn naam staan dacht ik waaronder Oldenzaal dus.

NN: Dan bijvoorbeeld we hadden het net over Spinola, die wordt gezien als een gentleman..

NB: Ja van Ernst Casimir weet ik dat niet, nee, nee. Dat zou je na moeten zoeken wat voor type dat was. Hij sneuvelt dus wel in de strijd dat maakt hem misschien wel tot oorlogsheld.

NN: Hmhm, ja.

NB: Zijn hoed is wel bewaard gebleven in het museum in Amsterdam, met het kogelgat erin.

NN: Dat is wel bijzonder.

NB: Dat is heel speciaal toch?

NN: Dit is wel een beetje een spoiler hoor maar was het uiteindelijk wel zijn echte hoed?

NB: Ja. Ze hebben ijzer gevonden aan de rand van het kogelgat ofzoiets.

NN: Bij de inname van Oldenzaal.. Hoe was dat, liep hij tegen problemen aan?

NB: Nee niet zoals bij Groenlo, in Groenlo moest hij een circum...

NN: Circumvallatielinie?

NB: ...vallatielinie aanleggen, dat hoefde in Oldenzaal dan niet dat vond hij niet nodig. Hij had goed zicht op de omgeving, zag vijanden van ver aankomen en had Oldenzaal eigenlijk min of meer zonder slag of stoot in kunnen nemen. Er is een aantal keer op de stad geschoten, de verdedigingswerken en er lagen ook niet veel troepen meer, Spanjaarden, die gaven zich vrij snel over. Ja. Ook Enschede trouwens. Dag daarvoor of dezelfde dag misschien, daarna trokken ze door naar Lingen. Oldenzaal was een relatief eenvoudige prooi.

NN: Waarom was het een eenvoudige prooi?

NB: Omdat de Spanjaarden hier niet veel troepen hadden gelegerd.

NN: Want ze hadden andere prioriteiten?

NB: Hmm dat zou kunnen, dat weet ik niet. Misschien, dat weet ik niet helemaal zeker hoor.

NN: Dus het beleg zelf duurde , hoe lang duurde dat?

NB: Het krachtsverschil tussen de partijen waren de groot. De stad werd verdedigd door een zestal vendels. In totaal 400 man, dat is niet heel veel he? En ze hadden maar één kannon ter beschikking, daar kon je natuurlijk niet veel uitrusten. Wacht even dit is 1597.. 1626, 25 juli tot 1 augustus, na 8 dagen gaf de stad zich over. Toen lagen er 7 tot 800 man in de stad, spanjaarden dus, lieten een aantal batterijen afvuren op de stad, ook op de beren van de gracht zegmaar, het water liep uit de grachten en toen was het snel bekeken zaak.

NN: Toen het water uit de grachten liep op dat moment wisten ze al van..

NB: Dan kunnen de troepen zo de stad intrekken natuurlijk of zo.. dan wordt het een stuk eenvoudiger, dan kun je nauwelijks nog verdedigen daarom staakten de bezetters hun verzet. Bij het verdrag ging Oldenzaal over tot staats, de Spanjaarden vertrokken met vliegend vaandel, eervolle overgave uit de stad, dat is een beetje de core van het verhaal. Commandanten waren FH en Ernst Casimir en aan Spaanse kant Guillemo Verdugo

NN: Ja.

NB: Dat was een ondergeschikte van Spinola denk ik. Nog wel een aardig detail, Ernst Casimir had de beschikking over oom Kees, een bekwaam ingenieur, die loopgraven liet leggen en batterijinstellingen bracht. Oom Kees zeg mij niet zoveel maar hij was blijkbaar een ingenieur die erg bedreven was in het aanleggen van stellingen en batterijen moesten komen te staan en ja, dat is misschien nog wel aardig om te onderzoeken.

NN: Ja, zeker.

NB: In die zin was Oldenzaal een stuk makkelijker in te nemen dan Groenlo bijvoorbeeld. Bredevoorde is ook behoorlijk om gevochten dacht ik, Bredenvoord en Groenlo is echt slag geleverd ,in Oldenzaal dus niet. Dat is ook wel een behoorlijk verschil. Vandaar dat de slag van Grol veel bekender is dan het beleg van Oldenzaal. Van Lingen en Den Bosch weet ik het zo gauw niet.

NN: Is er iets dat het beleg van Oldenzaal uniek maakt tegenover andere belegeringen??

NB: Het schijnt dat Oldenzaal een record heeft over het aantal keren dat het van eigenaar is veranderd, 7 keer dacht ik in totaal. Schijnbaar maar dat heb ik niet kunnen vinden. Dat is nog wel vaker gebeurd. Maar wat maakt het uniek? Ernst Casimir niet echt, die heeft meer op zijn naam staan. Nouja wat ik net al noemde, dat Oldenzaal met Groenlo toch wel echt een katholieke stad is gebleven, ondanks dat het in Staatse handen kwam.

NN: Dus de invloed van religieus gebied.. is er geweest maar niet gepraktiseerd? Maar verder, die oorlog en belegeringen wat voor effect heeft het gehad op Oldenzaal?

NB: Nou dat oldenzaal na afloop van de tachtigjarige oorlog was het gebeurd met Oldenzaal.

Daarvoor vanaf de Middeleeuwen tot dan ongeveer was Oldenzaal de belangrijkste stad in Twente, de enige ommuurde stad, stadspoorten, economisch religieus militair centrum van Twente, er was maar één stad dat er toe deed in Twente en dat was Oldenzaal. Na afloop van de 80jarige oorlog verandert dat toch wel vrij snel dan is het gebeurd met deze stad in die zin dat het daarna snel overvleugeld wordt wat nu de grote steden zijn. Daar zit nog wel een tijdsperiode tussen hoor. Maar het was wel een soort van genadeklap voor Oldenzaal. De stad werd ontmanteld als vestingswerk en in 1672 komt bommen berend nog even langs die de stad een paar dagen inneemt. Geeft wel aan hoezeer hoe zwak Oldenzaal uit de tachtigjarige oorlog kwam.

NN: U zei net ook het economische aspect, wat was voornamelijk de handel in Oldenzaal?

NB: Oldenzaal was toch een soort van hanzestad, hanzestad geweest in de middeleeuwen, had al in 1049 marktrechten en was echt het economisch centrum, hart van twente, nog voor Hengelo was een dorpje zeg maar, Enschede stelde ook niet heel veel voor. Oldenzaal was de enige stad die er toe deed. Ook op economisch vlak.

NN: Waren er specifieke producten waar mensen voor naar Oldenzaal kwamen?

NB: Nee nee niet specifiek het was gewoon op de handelsroute lag het, had een jaarmarkt, dat soort dingen het enige hier in Twente wat er toe doet. Nog niet te vergelijken met Deventer en Zwolle hoor.

NN: Oke ja.

NB: Maar voor Twentse begrippen was dit wel een belangrijke stad.

NN: U gaf al voor het interview aan dat er niet veel meer te zien is van de tachtigjarige oorlog. Ik heb wel gelezen over archeologische opgravingen, is daar iets uitgekomen?

NB: Geldersche kerken heeft nog een kannonskogel in de muren zitten, ik heb in het archief nog een kannonskogel uit de tachtigjarige oorlog. We geven hier rondleidingen door het stadhuis, die geef ik hier dan gaan we langs bij plekken waar nog iets van historie te zien is en bij de tachtigjarige oorlog betreft de prenten van de belegeringen hangen in het stadhuis, daar ga ik altijd even met de schooklas langs. Maar ook die kannonskogel leg ik dan ergens neer, en die mogen ze dan proberen op te tillen, dat is echt een loodzwaar ding. Dat zijn nog sporen van de tachtigjarige oorlog. Museum Palthehuis heeft ook nog wat van die attributen, daar houdt het wel zo'n beetje mee op. Nou willen ze wel hier, je hebt hier een singelparkroute om de stad heen waar ze een park van willen maken, ook weer met referentie aan de tachtigjarige oorlog.

NN: Oke, ja.

NB: Daar zijn wel plannen toe. Om die tachtigjarige misschien via informatieborden ofzo meer te doen herleven.

NN: De singelparkroute? Dat gaat om het stadscentrum heen?

NB: ja, Ja. Dat is nu een project weet niet exact hoe dat eruit ziet maar heeft wel een link met de tachtigjarige oorlog

NN: Ja dat is zeker wel een interessante.

NB: moet je maar eens over hebben met onze ambtenaar toerisme.

NN: Ambtenaar toerisme?

NB: Ja, Anneke van Os, misschien interessant om daar nog eens mee te overleggen.

NN: Hmhm ja, nee dat is leuk, zeker.

NB: Oldenzaal was een grensstad en toch belangrijk genoeg om op te nemen in de veldtocht, ze wilden per se die grens in controle houden.

NN: het is wel interessant om te zien hoe die oorlog effect heeft gehad op Oldenzaal dat het eerst het centrum was van twente en door de schermutselingen zeg maar, daarna helemaal omgeslagen is.

NB: Ja, Ja. Op de kanon van Oldenzaal staat ook dat de protestanten toen.. dat is misschien ook nog wel een zichtbaar iets, de markstraat hierachter is nog het meest historische straatje van Oldenzaal, daar staan nog wat patriciershuizen juist na de tachtigjarige oorlog, die werden er juist neergezet door mensen van protestantse huize, raze en Palthe bijvoorbeeld, het Palthémuseum zit er ook zo'n huis, daar kom je nog wel langs. In de kanon staat ook dat die huizen er door de protestanten werd neergezet om te laten zien van: wij hebben het voor het zeggen, toen waren de protestanten

toonaangevend, misschien kun je dat ook aanschouwen als een zichtbaar iets van gevolg van de tachtigjarige oorlog.

NN: Waren dat protestanten die hier kwamen wonen of waren die hier al?

NB: die kwamen hier wonen denk ik. Ja, dat moet je maar eens vragen aan Sandra Schipper van het Paltehehuis hoe dat zit. Daar kan ik nog wel eens naar kijken, misschien is dat ook wel een zichtbaar iets. Plus dat Oldenzaal een katholieke stad is gebleven waar je nog steeds de sporen van terugzit bijvoorbeeld Oldenzaal, Oldenzaal is een katholiek feest, Oldenzaal heeft het grootste carnavalfeest van boven de rivieren, al heel lang. Oldenzaal is echt een bourgondische stad, geen calvinisme, calvinisme heeft hier nooit voet aan de grond gekregen.

NN: Ze hebben zich gewoon vastgehouden aan hun religie. En de piechelmusbasiliek?

NB: Nee Pechèlmus..

NN: Sorry ik lees het alleen maar.

NB: Die is heilig voor de Oldenzalers.

NN: Ik heb het alleen gelezen dus ik weet niet hoe ik het uitspreek. zegmaar na het beleg hoe wat was het effect op de pechelmusbasiliek?

NB: Die ging over naar de protestanten maar ging later weer terug naar de katholieken. Pechelmus is echt een eeuwenoude kerk, 10e eeuw dacht ik.

NN: qua interieur, wat werd er gedaan me het interieur na het beleg?

NB: Het is nu weer katholieke kerk, ze zullen toen vast de katholieke elementen eruit hebben gehaald hoor, beelden en dat soort dingen. Schilderijen. Maar die zijn later wel weer teruggekomen, Pechelmus functioneert nog altijd als kerk, de protestanten hebben de hofkerk hier vlak achter. Maar pechelmus is herovert zegmaar weer later, 19e eeuw dacht ik door de katholieken.

NN: Bij dezen zijn al mijn vragen beantwoord, dus bedankt, bij dezen zet ik de opname stop.

----- end of interview -----

Appendix XIII: Interview Lingen (R3)

MC: Mirko Crabus

NN: Nick Nieboer

Date: 22.04.2020

NN: So I will tell you a little bit about the project I think Lingen has a lot of interesting history, also related to the eighty and thirty years war. And I think by including cities in the Netherlands and Germany we can connect the two cultures.

MC: I think it is a very interesting theme because ofcourse we have a border but border doesn't divide two countries they also connect them.

NN: Exactly I agree.

MC: eighty years war is an example where you can see it very well. Both sides of the border.

NN: So if you don't mind do you want me to continue to the questions.

MC: Yes I have read your topic and I am ready to answer.

NN: alright perfect. Uhm.. also because the target group I am doing this for, people that just want to have a visit for a day, they are not usually interested in history. So I am trying to find a way to make it approachable for them, interesting. That's why I chose this set-up, that is about a story that you can relate to so it is about the hero and what he goes through and it also connects the story of the city with it. So that's why I chose for this setup. First question I'd like to ask you can you elaborate a little bit about the situation of the eighty years war in Lingen and especially before the siege of 1605?

MC: Lingen was in the middle ages a part of the county Mecklenburg, the emperor and king of Spain was catholic and was against it and removed the county from Mecklenburg and Lingen became Catholic again. That was the first confession change and many would follow. Then the eighty year war begins. Lingen was on Spanish said and uhm. The Netherlands fought for their independence, at least the Netherlands came in defence, William of orange died and the son Maurice of orange lead the fight for the Netherlands further. Maurice of orange concurred different cities in 1597, Enschede, Oldenzaal and Lingen. He had a document where he can point to, a document that said that Lingen was a gift to him years ago

NN: Hmhm

MC: Not to him, to his family but it is not clear whether this document was faked or not.

NN: Okay..

MC: So he himself said I have the right on my side and the enemy said no you did not. At least he could say there on a document: so I am the rightful possessor of Lingen.

NN: Uhm.. sorry why did he want to have Lingen for himself, what was it about Lingen that he liked?

MC: It was not specially Lingen, Lingen was so the document said, a bride gift and this way Lingen should have kept to his family and the family's profession, but as I said it is not sure if the document is real or faked.

NN : Okay yeah

MC: for Lingen it meant again a confession change, Lingen was catholic and then came protestants,

this is I would say the situation before Spinola comes.

NN: Okay so, I think back in that day because of in 1555 there was this Augsburg agreement which made the ruler decide which religion a certain part has right? Does it also..

MC: I didn't understand that really.

NN: Okay sorry. So about the citizens were they also mainly catholic or just because the ruler was catholic?

MC: In this time it is a little bit difficult to say. Uhm, ofcourse the middle ages everyone was catholic if you want. And the leader of the city or the count of the city had to say what confession is for his county. And ofcourse you have letters or other foundings where civils say I don't like that please can you change this and so on. There were no religious themes in a confessionate way. So they seemed to be content with the new situation, which is also for further times. When the count was catholic it was supposedly okay with the situation, it seems also, it seems not that great deal.

NN: Hmhm. About protestant is it more about the Lutheran influence or Calvinist?

MC: It was first the county Mecklenburg was .. Tell me again the first

NN: So was it influenced by Luther or Calvijn... Calvinist.

MC: Later Calvinist but first it was Lutheran, the count of Mecklenburg was Lutheran and Netherlands Calvinist.

NN: Well thank you that is very clear. Because I also want to sketch some personality to the people we talk about because it is interesting for the target group. Before we go into the siege. Maybe do you know something about the personality of Spinola?

MC: No not really. I read your question and I tried to find out but I can tell I have no information about that, maybe there are other foundings but I could not find.

NN: that's no problem I already found some information on it but maybe you had something to add to that I thought maybe you know but otherwise its not a problem. So yes now we move on the call to action. What is the motive for Spinola to concur Lingen in 1605.

MC: well the situation was that Maurice of Orange had just concurred Lingen and Spain want to concur it back. Spain wanted a counter attack and the counter attack came indeed. Spinola had his army cross the rhine and fought against protestant strongholds and august 8 1605 he concurred Oldenzaal back and on the same day the first horsemen appeared before Lingen. And there came more and more and august 10 the whole army was gathered for Lingen, there were Italians, Spanish, Wallonnen..

NN: Hmhm

MC: Bourgonders, Germans, all in all 5000 horseman, 500 footsoldiers altoghether they carried out the attack.

NN: And sorry you said it's the Spanish but also other countries that were part of the army?

MC: Yeah, yeah.. Spain.. king of Spain was at the same time the emperor of the whole roman empire. The ... campaign.. even the Netherlands was part of its empire and the Netherlands just tried to fight for independence and this is the background in general.

NN: How did the siege go?

MC: The great problem.. Spinola didn't have a great problem to concur the city. The great problem was on the side of the defender. Martin Hove, Maurice of Orange had promised help to defend but help didn't come. Alone he had too many many to stand the siege for a long time. He had just 600 men and.. 600 soldiers and many of them wanted to capitulate. Cobeh agreed, after a while they made negotiations with Spinola to find a solution, the solution was 8 of 18, Orangien left the town and when they later Spinola and his men came into town. The Spanish propaganda the concurring was without any shot. This was not true. The Lingen men had 50 injured and Spinola himself had 200 people who were dead or injured. Spinola later said it was peacefully and without violence.

NN: Okay so its propaganda to make.. to have the Spanish seem better than the reality.

MC: Propaganda was a very important part of the war, the Spanish propaganda ofcourse always said Spinola is our hero and the Netherlands propaganda ofcourse always said the most important purpose is ofcourse Maurice or William of Orange, again at the different side of the border two different propaganda versions, picture and tradition, and at least.. operating with the word hero.. maybe one can both call heroes, maybe one should not work with the word hero but we can talk about it at the

end of the discussion.. yeah.. but uhm.. we have at least two concurrings of Lingen which are..

NN: 1597?

MC: No.. let me find the word.. that are very differently. It seems very different and sorry I try to find the word in the middle there..

NN: How are they viewed differently. For example, what is the difference between 1597 and 1605?

MC: One difference is that the situation in Lingen after spinola concurred the town.. the situation of the people in Lingen got very bad, was not after the concurring, the siege of Maurice. In Lingen it was the situation the people had to with the many quartered soldiers.. the people had to give them bed.. bed and food for sometimes 10 to 12 soldiers and they also had to pay very high taxes but the Netherlands saw that Lingen was part of their land and for the Spanish army Lingen had just the military interest, it is a difference.

NN: So for the inhabitants to offer a roof over the head did they get financially compensated for that?

MC: Sorry again..

NN: Yes no problem, so the Spanish soldiers they could stay with the people of Lingen right?

MC: Yes they lived by the people of Lingen, Lingen had to give them a bed , give them food all they needed to live in Lingen. And living was not easy at that time. The situation diretly after the siege was that Spinola was ammand in Lingen maybe and then returned to Oldenzaal And Cobeh who lived Lingen went back to Deventer to justify the siege, he was accused for giving up too fast, so Cobeh was arrested and faced a trial and the trial lasted at least several years..

NN: Is it the trial of Cobeh? Or ..

MC: Trial against cobeh and I think one or two other but the name I just don't know.

NN: What was the outcome of that court?

MC: I try to remember I think he was guilty but came away with a blue eye. I don't know if that's an expression in English

NN: Yes but I understand what you mean.

MC mm. Im not sure

NN: that's okay I can check that to make sure

MC: He had problems after his decision to give up Lingen. And for Lingen it meant again a confession change.. the fourth confession change in 17 years.. Umm. And that meant before that all other priests had to go or had no income no more and officials were returned and this was indeed now the fourth time. Also the Spanish had heard that it would come to a counterattack so in Lingen a fortification was built. Really didn't last very long, 1607, a fire burnt the centre of the fortification

NN: Hmhm.

MC: and then Lingen tried to get rid of all the taxes, all the soldiers and they were very surprised that Spain agreed, on the one condition that the fortification must be broken down. This work began 1632, the Spanish left the town and the rebellions of the Netherlands took the county again. Now no confession change, the Netherlands was just a trusty, they had no sovereignty over Lingen. This meant for Lingen indeed a bettering of the situation you can see it still now in Lingen, many of the oldest buildings in Lingen now where built in the 17th decade.

NN: So in 1607 or 1632

MC: In 1632 the Netherlands again reigned Lingen and it was a blooming area.. and the economy went up and it was a very good time... relative..

NN: So before the 80 years war and before 1632 would you say that the situation got worse or better for Lingen?

MC: it got better but it has also to do with the fights were not really in Lingen or the region of Lingen. The fights moved more far away. And uhm.. that lead to maybe a little bit further situation.. in the worst of the thirty years war Lingen was relatively peacefully. 1648 was the treaty of peace and in 1648 Lingen became part of the new independent Netherlands. And now it means a confession change for the count again.

NN: Hmhm

MC: the Netherlands had waited for its trustees now they have the full sovereignty and now comes a confession change

NN: So in 1618 the thirty years war started which had a very bad effect on what is now Germany,

would you say.. you just said Lingen wasn't affected much as other states?

MC: It was affected but the Netherlands officially was no war party and so Lingen suffered from other parties that went through the area. But it's not come to many fighting again a little bit of fighting there were but not..

NN: If you would go back in time more than 400 years ago.. the people of Lingen, was there a certain profession that was common at the time?

MC: It is a little bit difficult to say, a little time but there was a ... ja..

NN: Maybe there was trade for a certain product? Like.. grain?

MC: They oriented very strong after the soldiers, very important for the city and there are craftsmen ofcourse, very many innkeepers. Lingen was interested for people who tried to come what is now Germany to the Netherlands, in the west of Lingen were many wars, and there were not many ways to the Netherlands, one way lead through Lingen. So Lingen had many restaurants, hotels, and in a way the soldiers needed.. ja .. restaurants also, need food need a bed and so on and this is I think very formative for Lingen.

NN: Is it a way to get into the Netherlands for Germans, is that why it is important for men of war?

MC: Sorry?

NN: Well the position of Lingen, why is it interesting for Spinola.. or

MC: Oh ja ja, I think so a little bit when you concur a land you have to find a route you follow and then Lingen seemed to lay on that route and not unimportant for warfarers and so I think yeah, I think so.

NN: Okay, nice. I also wonder why.. 1632..no it happened earlier, in 1607 the Spanish agreed to leave Lingen? Is that correct?

MC: Uhm yeah 1632 Spanish said they would leave Lingen and the Netherlands took over again.

NN: That was a proposal from Lingen right to have the Spanish evacuated?

MC: Yes Lingen at the time wasn't very important anymore for warfaring strategically it hadn't the importance it once was, so it was not a big deal at the time.

NN: So the Spanish prioritized other cities? Strongholds over time, that's why they left?

MC: Yes I think so. Uhm, you ask for heritage to commemorate that is still existing now, a little bit there is , here is the yew shooting club, kieveeling they are called

NN: Kieveeling?

MC: Which.. they are founded in the 14th century, very old, they have a section that they call Spinola section.

NN: Oh okay, nice.

MC: this is one point Spinola is still living here. There was a Spinola market, an idea that came up in the 1980s and I think the last time the market was held was 2005 or 2006.

NN: Hmm

MC: but for 20 years there was Spinola market and what is maybe also interesting is here is a historic town wall and the wall got new coloured windows that got installed short, different stations of the cities, 1597 and 1605 are also there, and 1597 is a bloody battle, and 1605 is the shaking hands of powerful men. So you can see a little bit the both the tradition, catholic tradition that Spinola is the hero and Maurice.. okay he is there but not very important. Not the good one.

NN: For people in lingen they still see Spinola as a hero? The people that live in Lingen right now?

MC: I wouldn't say that in general but he is still remembered but the concept of a hero is maybe is maybe I wouldn't speak of heroes today thinking that history is made of heroes is maybe a little bit 19th century and.. ja.. today historians don't look that much on people at the top, they try to find the structure behind them and the changes and society as a whole. And when they work about people like Spinola for example they wouldn't call him heroes basically, they would say that and that is good and that is bad and wouldn't see it as black and white

NN: Yes I think I also agree on that view of historians. I just I also call it hero because I like to hear from people why he is not a hero. Um to think he is just a human that also makes mistakes also has so good parts of him, so by calling him a hero, I know people have reactions on it, and from that I can learn so I can have an impression on what kind of a person he was. And I can use it for the story.

MC: hmm. Looking only on spinola is a little bit a catholic view, maybe you can not only view Spinola but also the other one: Maurice of Orange and yeah and in a way connect both traditions, that's just an

idea and I don't know exactly what you do.

NN: Yes I only wrote Spinola because currently I don't know too much about Lingen so I really hoped to learn from you. Please if you could tell me why Maurice could also be an interesting person.

MC: Lingen was sieged two times and the first one was Maurice, second was Spinola, and saying just Spinola is a hero maybe.. have to see both sides.

NN: Exactly, yes makes sense. Do you know anything about Maurice or Spinola talked about each other, have quotes about each other.

MC: This is just Wikipedia knowledge.. but umm.. Maurice of Orange is asked who is the best general in the world and he answered Spinola is the second one. Maybe there are more things they said about each other but in their life they fought a long time against each other, two enemies.. I think you can see them as a couple.

NN: As a .. couple? Sorry?

MC: Um.. ja.. as a people who ..

NN: Like rivals maybe?

MC: Ja! Ja.. maybe couple wasn't the right word haha.

NN: Haha.

MC: Two people who merit each other.

NN: Yes, so.. they probably they respected each other.. how to say.. so they saw each other as honourable men, did they have some span of sympathy for each other?

MC: maybe this is too much I don't know maybe you can find, my knowledge ends at the border of Lingen. Sorry

NN: No its not a problem at all, maybe you know but of course I am mainly interested in Lingen, that is very important for me you also told me in 1632 the economy began to flourish, what activities caused that?

MC: the Netherlands made Lingen into a.. not a capital.. a point of administtry, so officials of the Netherlands came here and brought money with them and built rich houses and consumed here and at least at the end of the 17th century they gave them a high school, which is between the school and university. The name anyway.. high school for children protestant children but also catholic children. And It is called the Gregorianum school which is still existing today

NN: Okay so in what time was that time founded?

MC: in the end of the 17th century

NN: Is that with Friedrich Wilhelm and Prussia or..?

MC: who was the founder? It was.. let me see

NN: sorry I am not sure but when was Lingen not a part of the Netherlands anymore was it shortly after the eighty years war?

MC: After 1648 they remained in the Netherlands and umm.. I give the correct date for the high school: 1697 and the one conducted it here was Von Tuinhof.. I don't find it I know I have it here but I cant find it at the time.

NN: that's no problem.

MC: Maybe I can tell you one or two the Netherlands remained Lingen till 1702, 1702 became part of Prussia

NN: Ah yes that what I meant to ask

MC: so it came back into in the German surface as it is now.

NN: Alright that is very clear. Let me see, just checking if I asked everything if that is alright?

MC: Hmhm, I think the last question you asked was Oldenzaal and Groenlo,

NN: Yes yes

MC: Oldenzaal 1605 was one of the cities he concurred and in 1606 Spinola came back to the region and concurred Orangien towns, one of them was Groenlo, Borculo and Lochem was concurred, as a short answer to your last question.

NN: So you answered the last one as well that's perfect. Just a final question I make up on spot: Personal question, what do you admire, because you work for the archive in Lingen, what do you admire about the 80 30 years war situation in Lingen?

MC: Admire..

NN: Admire maybe not the right word, what you find interesting?

MC: Admire I wouldn't say.. what I think is a very interesting point the reason of the people, many things must be reposed, it seems at least that all the confession changes was not the most important problem for the citizens. And the tides changed in the later 17th century there were also some confession that were harder and more radical and I think it is an important point not at least the situation we have cities fight against each other, catholic and Europe fight against each other, now, not at all. Maybe it is an illusion but it seems to be so that maybe we with a little bit of time more capable for freedom.. peace and umm. Maybe we have learned a little bit and come now to a situation.. European union we are now talking about crossing borders and borders as connecting points. Don't see borders that much in dividing tradition and something that divides but connects.

NN: So you could say that in Lingen that constant changes that happened in the 80 years war for example and later they helped become more flexible maybe.. more open to other countries?

MC: MM I don't know, it was .. I don't know things are very difficult to say when I say yes I have to prove that.. its not just two comes after one and one isn't for two..

NN: Hmhm

MC: so I wouldn't go so far but .. maybe.

NN: Hmhm maybe, yes I understand. Just a few more questions about heritage that is still seen in Lingen, because I also read some dutch newspaper or some website about Lingen I also see for example some stones on the ground and they look like the city as the fortification and I also see some statues, I believe are Spanish soldiers. Is there a connection there, some walking route, is there something offered already related to the war?

MC: the fortification picture of concept is I know what you mean it is at the pulverturm, it is called a small square before them in front of them and there is this star shaped fortification and umm the soldier I.. I don't know for sure what you mean but I think that is a Kieveling

NN: Oh okay yeah I think so the way you describe it is exactly like the picture so..

MC: so yeah the youth club

NN: so you could say you could see some influences from back then. Right now are there any kind of walking routes related to the eighty years war or tourist site?

MC: walking routes no not that I would know them, here there are regularly historic guides through the city where people can see and other tourist can see what remained of the time that have remained what houses remained and so on.

NN: Okay perfect, yes actually you have answered all my questions and its very nice information and I think you can tell the stories very well, you.. very good at that..

MC: I am thankful that you beared my bad English

NN: No your English is very good

MC: Okay, if you have any further questions just call me or write me, im here at times because of corona not everyday but I can see what I can offer

NN alright thank you so much I really really appreciate it

MC: Okay goodbye

NN: I wish you a nice day

MC: Okay Ciao

NN: Bye bye

----- end of interview -----

Appendix XIV: transcript interview Groenlo (R4)

GH: Gerard van de Huet

NN: Nick Nieboer

Date: 23.04.2020

NN: Zal ik dan maar beginnen met het interview?

GH: Ja ga je gang

NN: Hoe.. Hoe was eigenlijk de situatie voor 1627 in de tachtigjarige oorlog in Groenlo.. hoe heeft.. hebben de vele veroveringen effect gehad op de bevolking.

GH: Maurits die heeft geprobeerd in 1606 Groenlo te veroveren dat is hem niet gelukt. Toen is eigenlijk Groenlo tot 1627 een Spaanse vesting gebleven, dat wil zeggen er lag een verdedigingsmacht bestaande uit Spaanse en Italiaanse officieren.

NN: Hmhm

GH: En die huurlingen kwamen overal vandaan die soldaten, dat waren voetsoldaten en ruiters.

NN: Hmhm

GH: Nou die lagen in Groenlo ingekwartierd de officieren en onderofficieren woonden bij de burgers thuis die hadden daar een leuke boterham aan.. en de soldaten woonden in barraken tegen de stadswal aan..

NN: Hmhm

GH: en ook aan die soldaten werd ook door de bevolking verdient, want die hadden ook voedsel nodig ehh.. die wilden kleding gewassen hebben enz. Enz. Dus die bevolking leefde in een redelijke harmonie met die Spaanse soldaten.

NN: Want voor 1606 was het dus in bezit van de Staatsen toch?

GH: Maurits heeft Groenlo eerst veroverd daarna heeft Spinola Groenlo weer terugveroverd, Maurits heeft toen nog geprobeerd Groenlo weer terug te veroveren en dat is hem niet gelukt omdat hij tijdens het beleg merkte dat er al een ontzettingsmacht aankwam.

NN: Hmhm

GH: en aangezien hij geen circumvallatielinie gemaakt had, dus hij kon zichzelf moeilijk verdedigen, heeft hij toen de carréladder genomen

NN: U had het net over hoe de bevolking wel goed kon verdienen aan de Spaanse soldaten. Hoe was dat eigenlijk voor die tijd voor 1606, was dat ook het geval voor de Staatse soldaten dat ze daar aan konden verdienen?

GH: Groenlo is maar heel even bezet geweest door de Staatse troepen en dat heeft geen blijvende invloed gehad. Toen Groenlo in 1627 veroverd werd, was de bevolking boos, ze voelden zich veroverd, niet bevrijd.

NN: Hmhm, Ja.

GH: Want men had een redelijk stabiel leven met die verzettingsmacht, met die verdedigingsmacht en tijdens het beleg van Groenlo waren de commandanten zelf ook Nederlands sprekende officieren

NN: Hmhm

GH: Dus men had helemaal geen behoefte om onderdeel te worden van het Staatse rijk, want eh.. de bevolking was katholiek en opeens waren ze de kerk kwijt, nou aangezien de kerk toch een belangrijke rol speelde in de kerk..

NN: Ja.

GH: .. Waren ze daar behoorlijk boos over.

NN: Ja. Dat begrijp ik ja, dus het was voornamelijk gezien.. niet als een bevrijding maar een .. ja een verovering eigenlijk?

GH: Ja als een verovering.

NN: En dat is voornamelijk doordat ze hun religie niet meer kunnen uiten door de protestantse bezetters.. klopt dat?

GH: Ja, Ja.

NN: Oke. Ik zou graag nog even in willen gaan op FH als een persoon, ik zou eigenlijk een soort van schets willen maken voor stel, dit wordt gebruikt voor input voor een verhaal, dat mensen zich kunnen inleven in FH, wat voor soort persoon was FH?

GH: FH was een halfbroer van Maurits heeft al op jonge leeftijd maurits vergezeld bij veldtochten zo is hij in 1606 ook bij het beleg van Groenlo geweest en zo langzamerhand kreeg hij steeds meer ervaring in het leiden van een legermacht. Maurits overleed in 1626.. 1625 en hij heeft FH op zijn sterfbed eigenlijk gedwongen om te trouwen want Maurits is dus niet getrouwd geweest heeft wel bij minstens 5 vrouwen kinderen verwekt waarvan er ook een aantal min of meer erkend waren. Maar voor de staten generaal was het natuurlijk niet de optie om een bastaardszoon te benoemen en daarom vonden, vond Maurits het cruciaal dat FH trouwde, hij is toen getrouwd met een hofdame uit het gevolg van Hendrik V, de hertogin van Pals die in Duitsland weggejaagd is..

NN: dat is, de winterkoning is dat?

GH: Ja, Ja. Dat is de winterkoning, maar aangezien het een volle nef was van maurits en maurits ook in de tijd dat Frederik nog wel aan de touwtjes trok hem ondersteund heeft met soldaten en geld om de strijd te voeren was het logisch dat hij in den Haag onderkomen kreeg, uit dat gevolg is een hofdame naar voren geschoven: Amalia van Solms daar is FH mee getrouwd en ook getrouwd gebleven.

NN: hmhm

Gh: Die Amalia was de eerste, laten we zeggen 'prinses', die vond, haar man die was stadhouder die had dus wel een belangrijke functie maar ja eigenlijk zu hij de titel koning moeten hebben. Nja, als het republiek net ontstaan is kun je niet een nieuwe koning aanstellen..

NN: Ja.

GH: wat heeft ze toen gedaan: ze heeft in Den Haag, het paleis waar ze woont heeft ze gigantisch van binnen en van buiten verfraaid, zo is bijv een prachtige tuinen aan laten leggen na het model van Lodewijk de 14^e in Versailles. En als vertegenwoordigers van andere landen te gast waren op dat paleis ja dan waren ze toch wel even onder de indruk van de entourage en.. FH werd ook aangesproken als hoogheid..

NN: hmm...

GH: En dat past eigenlijk bij zijn functie als stadhouder. Hoogheid dat was de aanspreektitel voor koning..

NN: Ja

GH: FH is altijd wel bezig geweest... Maurits ook om zijn macht als stadhouder zo groot mogelijk te krijgen alleen toen hij begon toen stelde hij eigenlijk nog niks voor als legeraanvoerder, hij hield er wel van om in pracht en praal rond te rijden, vandaar de naam van mooi Heintje.

NN: Dat is FH?

GH: Dat is FH Ja, mooi heintje genoemd, met andere woorden na hij wil er wel mooi uitzien.. ik geloof dat je ook in het stadsmuseum in Groenlo bent geweest?

NN: Ja zeker

GH: daar hangt ook een illustratie van FH ja en dan zou ik zeggen met de carnaval dan scoor je

daarmee

NN: haha

GH: die tilerantijnen aan zijn kleding.. maar echt zoals hij dan anders afgebeeld wordt met een wapenuitrusting aan, staat dit er een beetje haaks op.

NN: Ja precies, want als je dan, Amalia van Solms was hij dus mee getrouwd

GH: Ja.

NN: en u het net genoemd kwam het voornamelijk vanuit haar dat die paleizen zo werden aangelegd en rijkelijk werden versierd zegmaar.. kwam dat vooral haar dan als ik dat goed begrijp?

GH: Ja. Zij is daar de grote initiatiefnemer van. FH was regelmatig op veldtochten en liet die dingen dus aan zijn vrouw over, en wat is er nou mooier dat je vrouw je haast op de troon zet?

NN: Ja.. precies, dus hij vond dat ook gewoon wel mooi zegmaar.

GH: Ja.. hij heeft een omgeving die vaak veren in een bepaalde plaats gestopt hebben.

NN: Ja haha precies, ja.

GH: als je ook kijkt naar de veldtocht die hij maakte naar Groenlo, toen heeft hij in lievelde zijn kampement opgeslagen en als je de beschrijving van zijn persoonlijke tent dan was dat eigenlijk een paleisje alleen met een doek. En zo comfortabel dat hij zelfs na het beleg daar nog 2 maanden gewoon heeft. Dus erg oncomfortabel ging hij niet op veldtocht.

NN: hmhm. En hoe was dat dan voor zijn soldaten bijv. Hoe was het comfort for hen?

GH: als je de geschiedenis van de 80jarige oorlog bekijkt is de beginperiode eigenlijk een verzameling ongeregeld volk, dat geldt ook wel voor het geloof wilden vechten maar Maurits is begonnen om een staatleger in het leven te roepen dus niet we gaan knokken dus we gaan soldaten zoeken, nee je hebt een vast bestaand leger dat inzetbaar is en op het moment dat je niet kan vechten dan ga je niet op je krent zitten maar dan wordt er geoefend geoefend geoefend geoefend dus daardoor onstond er veel meer een beeld van.. zoals wij dat ook kennen. Al die instructies werden ook vastgelegd en alle soldaten in het staatse leger die kenden al die instructies ook, die volgen die dan ook blindelings op. Die discipline werd behoorlijk aangetrokken.

NN: Is dat iets dat Maurits geïntroduceerd heeft, klopt dat?

GH: Maurits en FH heeft dat doorzet

NN: Oke ja

GH: als je kijkt naar de kampementen bij het beleg van Groenlo, soldaten mochten na 10u het kamp niet verlaten, als ze dat wel deden en ze werden betrapt, dan stonden daar zware straffen op, zelfs de doodstraf en het was ook niet meer toegestaan om zomaar vrouwen lastig te vallen en zodra die dat deed een zware straf. Al die disciplinaire maatregelen zorgden ervoor dat er een geoefend leger stond die ook wel luisterde naar de bevelen van de commandanten. Alleen als ze de stad aanvielen en de verdedigers die verzetten zich tot het uiterste, echt veroverd moest worden en er vielen ook slachtoffers, dan kregen de soldaten 2 dagen de tijd om zich op de veroverde te botvieren en dan gebeurde er van alles wat god verboden heeft. Zo is bredevoorde bijv echt in de puin geschoten, 1597, en daarna mochten soldaten 2 dagen de stad hebben nou daar zijn dus zeer onverkwikkelijke dingen ook gebeurd. En dat is kenmerkend voor de eerste periode van de 80jarige oorlog.

NN: Hmm.

GH: Zo hebben de Spanjaarden Zutphen veroverd, daar is een bloedbad aangericht, maar het staatse leger heeft Roermond veroverd en daar de beest uitgehangen... dus dat was normaal.. in de later periode na 12jarig bestand zeker, als er dan een stad veroverd werd en men gaf zich op tijd over, dan mochten de verdedigers gewoon met hun spullen de stad verlaten en in de oorkonde staat nog, met wapperende vaandels en rokende lonten dus ze konden zich ook nog verdedigen als er nog iemand aan kwam. En er werd niet geplunderd, er werden geen vrouwen lastiggevallen, dus dat is een verandering, en men denkt ook dat FH een beetje praktischer ingesteld was dan Maurits, Maurits eiste met harde hand dat overal het calvinisme direct werd ingevoerd. Priesters moesten direct weg enz. FH was daar wat makkelijker in, de pastoor was wel zijn kerk kwijt maar hoefde niet direct te vertrekken, dat is natuurlijk wel gebeurd, toen FH later in Brabant en Limburg steden veroverden was hij zelfs nog toleranter naar de bewoners, toen mochten nog een poosje hun kerk houden enz. En dat is natuurlijk wel een handige zet want als je de stad veroverd en je maakt direct vijanden en de vijand komt heb je ook eerder kans dat de bevolking de kant van de vijand kiest.

NN: oke dus het eigenlijk heel tactisch zo bedacht

GH: ja, Ja. Ik denk dat hij in overtuiging wel calvinistisch was maar praktisch niet horen. In de spaanse legers mochten ze wel katholieken in dienst nemen maar ze mochten niet hun eredienst uitoefenen, maar ze mochten wel katholiek zijn, daar kwam je niet meer van op de brandstapel ofzo.

NN: Hmhm. Dus als ik het zo samenvat was het zo'n beetje in de periode van 1597 en daarvoor was voornamelijk, de soldaten mochten doen wat ze wilde na de verovering maar het tijdperk van Maurits van FH was dat meer aangescherpt en waren ze daar toleranter in geworden.

GH: Ja nou 1597 is nog de tijd van Maurits en die soldaten die plunderden niet overal maar als de bleegerden maximale tegenstand boden dan ja dan mochten die soldaten wraak nemen als het ware en dat plunderen en moorden gebeurden ook om als je de andere stad aanviel om de verdedigers bang te maken geef je nou maar tijds over. En dan kost het je de kop niet en anders wel.

NN: oke dus het werd ook ingezet als een intimidatiemethode..

GH: Ja ja ja. En van beide kanten de spanjaarden niet minder.

NN: en als we dan kijken naar de aanloop naar 1627, u heeft ook geschreven het kwam tot actie door het af te komen van het landbederflijk Grol door de staten generaal, waarom werd Grol gezien als landbederflijk?

GH: Um, na 12jarig bestand veranderde de tactiek van de Spanjaarden, die spanjaarden zijn namelijk in die tijd door heel europa actief met legers, overal zijn er brandhaarden, in Italie, allerlei opvolgingskwesies want de spanjaarden hadden ook bezit in Italie.. om met die troepen in italie te komen moesten de bergpassen beschermt worden, dus een stuk van Zwitserland moest beschermd worden. In duitsland heerst de 30jarige oorlog waarbij keizer Ferdinand, volle neef van koning van Spanje want het zijn beide habsburgers, en beide katholiek. Dus daar waren spaanse troepen nodig. In de kolonien werd gevochten, dus Spanje had altijd overal troepen nodig en dat is dus het geluk van de 80jarige oorlog geweest, als spanje alleen een conflict met Nederland had gehad, dan had Maurits en FH nooit het succes kunnen hebben wat het geval was omdat op het zeker moment de Spanjaarden ook geld tekort kwamen om de legers te besturen.

NN: Hmm

GH: dat is een belangrijk gegeven waardoor eigenlijk die tachtigjarige oorlog langzamerhand in het voordeel van Nederland is gekomen..

NN: hmm oke dus het is inderdaad het geluk dat ..

GH: en men had dus in de gaten gehad: nou militaire kunnen we niet zo makkelijk winnen, maar als we nou zorgen dat de geldstroom geblokkeerd wordt, dan hebben de nederlandesr minder geld om de legers staande te houden en dan hebben we meer kans dat we winnen en daarom gingen ze dus naar het noorden, naar de Friese kust en daar gingen ze met boten de zee op en daar wachtten ze de handelsvloot van de oostzee op, daar wordt het grote geld verdient, we hebben het altijd over de specerijhandel, maar het grote geld kwam uit de oostzeehandel, graan, hout, pelzen, die kwamen daar vandaan.. en zout, wijn allerlei producten gingen daar naartoe, dat was zeer levendige handel, en de staten generaal, de mensen die het daar voor het zeggen hadden waren vaak ook kooplieden en merkten het in de portemonnee, dus zeiden tegen FH zorg dat Groenlo geen tussenstation kan zijn voor troepen die naar het Noorden trekken, daarom is ook Oldenzaal veroverd kort daarvoor. Toen had je een heel stuk van de oostgrens beveiligd tegen die doortrekkende troepen

NN: dus Oldenzaal en Groenlo werden eigenlijk gebruikt als een soort station voor om vanuit daar aanvallen naar het noorden , of tenminste aanvallen..

GH: Ja dat waren van die tussenstations en en troepen die naar het noorden komen veilig konden uitrusten en overnachten. En eigenlijk kun je zeggen na 16.. na het 12jarig bestand de strijd weer voortgezet werd, FH was daar zeer voor. De staten generaal begon langzamerhand te denken van: nou eigenlijk zijn we er wel klaar mee, laten we zorgen dat er een soort vredesonderhandelingen beginnen, die spanjaarden waren de oorlog ook beu ja want die duurde al zo lang en er kwam geen winnaar uit, en die strijd die werd alleen voortgezet omdat beide partijen dachten omdat ze dan nog betere voorwaarden konden bewerkstelligen bij een evt. Vredesonderhandeling. En voor de vrede van munster 1648 zijn er al eerder vredesonderhandelingen geweest maar die mislukte om bepaalde details. Daar speelde dan ook bijv een keer een cruciale rol dat in het spaanse beeld de protestante geen plek meer hadden en de katholieken kregen daar alles voor het zeggen en in het staatse deel

waren de katholieken.. daardoor gingen die onderhandelingen niet tot een succes door, en ja dat ehh.. er zijn verschillende onderhandelingen geweest, je kunt ze zo op wikipedia vinden

NN: Ja, zal kijken inderdaad, 1627 dan gaat FH zet de circumvallatielinie op.. hoe.. hoe komt hij bij die tactiek?

GH: Hij eh,, heeft de klassieken bestudeerd Grieken Romeinen en bepaalde tactieken heeft hij daar andaan gehaald en eh.. tijdens opgravingen.. vroeger als een stad belegerd werd, werd er buiten de stad wel een aantal schansen aangelegd waar de verdedigers zich konden verdedigen, maar zo'n hele linie dat is eigenlijk ja.. vrij abnormaal maar door die linie kon hij zich verdedigen en hij had wel 25.000 soldaten tot zijn beschikking. Maar toen die linie klaar was kwam Hendrik vd Berg met een elger van 19.000 man naar Groenlo toe om het te ontzetten, het lukte dus niet omdat zij de circumvallatieline klaarhadden, dus dat was wel heel effectief om je tegen een relatief grote tegenstander nog succesvol te kunnen verdedigen.

NN: Dus de aanleg van de circumvallatielinie was eigenlijk de sleutel tot succes voor FH?

GH: dat was de sleutel tot succes van de belegeringen die daarna plaatsvonden ja, want hij heeft met hetzelfde concept heeft hij bijv den Bosch ingenomen en den Bosch stond bekend als.. nou Groenlo was al onneembaar maar den Bosch was daar nog onneembaarder omdat het gebied nog meer omringd was door moerassen daar kon je dus niet met een leger bij de stadswallen komen, FH die daar domweg weer zo'n linie aanleggen maar damde bijv ook de rivier af waardoor de moerassen droog worden en ze toch richten stadswallen konden.

NN: de eerste keer dat hij de circumvallatielinie toepaste heeft hij dat van de klassieke overgenomen..

GH: waarschijnlijk wel ja..

NN: Is dat iets wat vaker voorkomt bij ehh.. bevelhebbers of stadhouders dat ze van de geschiedenis leren..

GH: Nou denk aan het turfschip van Breda..

NN: Hmm

GH: en het paard van troje

NN: hmm ja inderdaad ja

GH: kijk en wat betreft in de wintermaanden als de soldaten niet konden vechten hadden ze tijd om bepaalde tactieken uit te denken en tinnen soldaatjes uit te beelden zodat ze een beeld kregen van wat is wel mogelijk en wat niet

NN: hmhm ja ja en ook.. ja sorry ga maar door hoor

GH: Overigens zie je in de 80jarige oorlog in de Nederlanden weinig grote veldslagen, dat komt dat het gebied in Nederland daar niet voor geschikt is. Heel veel gebieden waren van nature al moerassig daar kom je met die zware kanonnen niet doorheen en de Nederlanders hadden ook een truc bedacht: de waterlinie, zodra ze aangevallen werden zetten ze stukken land onder water en als er 30 40 cm water opstaat onstaat er blubber en kan het zware materieel er niet meer overheen dus dat heeft belang voor een bepaalde verdediging gezorgd voor de randstad, dat was toch het belangrijke gebied hoor, toen Holland utrecht zeeland veilig waren sprak men er ook van: de tuin is gesloten.

NN: Hmhm

GH: m.a.w. ons clubje zit veilig en dus was gelderland niet direct de militair of politiek belangrijk als gebied als dat ze erbij wilden hebben.

NN: hmhm

GH: dusja.. eh.. dat bevestigt ook de mening van de landverderfelijke invloed, dat men dat belangrijker vond dan het binnenvallend grondgebied.

NN: als u het dan hebt over landverdeflijk dan wordt er ook wel gesproken dat er blubber werd gemaakt van het land.

GH: nee nee nee, dat landbederfelijke invloed, staat erin, het verstoren van de handel, die waterlinie ligt rond de randstad,

NN: Hmm oke dan is dat inderdaad duidelijk ja. Ook tijdens het beleg zelf, u had benoemd Matthijs van Dulcken dat was de officier van Groenlo..

GH: ja..

NN: hoe stond hij in de strijd tijdens de belegering:

GH: hij was in dienst van de Spaanse koning en had het bevel over de verdediging van de stad..

alleen eh.. hij is een keer op de stadswallen geweest om te kijken naar de aanvallers en op dat moment heeft iemand met een musket hem in de schouder geschoten dus daarna raakte hij gewond en kwam op bed te liggen en droeg hij zijn commandantsschap over naar.. een jonge vent nog.. Lambert Verrijcken.. die het bevel over moest nemen. Beide figuren zijn na de overgave van Groenlo weggetrokken en hebben op andere plaatsen ook weer in het Spaanse leger in dienst gezeten. Matthijs van Dulcken is op een gegeven moment ook gesneuveld bij een gevecht.. Ja je had die de soldaten die vochten, je kunt het van 2 kanten bekijken of je Spaanse dienst of in dienst van de Staatse troepen. De neef van FH, Hendrik vd Bergh, die was in dienst van de Spaanse koning want hij was stadhouder van Gelderland door de Spaanse koning benoemd, dus hij vond het heel legitiem dat hij het Spaanse leger bevocht. Lambert Verrijcken was ook in dienst van de Spaanse koning en zo waren er meer, die vonden het dus heel legitiem om daar hun dienst in te doen.

NN: sorry Hendrik vd Bergh.. later is hij wel overgelopen naar de Staatse..

GH: Ja, ja, later heeft hij .. wat dat betreft kun je zien dat mensen ook wel pragmatisch denken, toen Hendrik vd Bergh in de gaten kreeg dat de Spanjaarden niet gingen winnen heeft hij de andere kant gekozen omdat hij familie was ging dat nog vrij makkelijk.

NN: oke ja duidelijk.. en Verrijcken dat was een commandant, een jonge commandant, was het een commandant al.. een soldaat? Het was een jonge officier rechtstreeks in onderbevel van de commandant stond.

NN: denkt u dat het invloed heeft gehad op het verloop van het beleg van Grol, denkt u dat het anders zou hebben gelopen mocht het zijn dat Matthijs van Dulcken aan het front had gestaan ipv Verrijcken

GH: nee nee want Groenlo verdedigde met 1200 soldaten, er waren een aantal burgers die meevochten.

NN: hmhm

GH: Dus zeg dat er zo'n 1500 1600 man de stad komt verdedigen, nou die overmacht is dusdanig groot dat Groenlo ongetwijfeld als ze door hadden gevochten, was Groenlo al veroverd. Alleen ja dan was het met de gezondheid van de overlevenden slechter gesteld geweest.

NN: Ja

GH: men heeft dus op tijd ingezien van jongens het heeft weinig zin om nog door te vechten want we gaan dit niet winnen maar we hebben wel zo lang doorgevochten om met opgeheven hoofd de stad te kunnen verlaten en ook weer en ook weer met opgeheven hoofd bij de bevelvoerder terug te keren met ja ik heb mijn best gedaan maar ze waren te sterk.

NN: Ja precies

GH: dat geldt ook voor de aanval van Hendrik vd Bergh, dat is een gevecht geweest die kon hij niet winnen, daarna trok hij met zijn leger weg, hij had zijn best gedaan maar het lukte dus niet nou dan kun je je met goed fatsoen laten zien.

NN: Ja u heeft het nu op het moment dat zij inzagen de belegering niet te kunnen de stad niet te kunnen ontzetten, dat was dus toen er approaches werden gelegd.. of zigzagroutes richting de stadswallen en er werden mijnen neergelegd, klopt dat?

GH: Ja eerst stuurde FH uiteraard een brief van: geef je over, dat werd geweigerd toen zijn ze met de aanvallen begonnen, die werden in de stadswallen geplaatst en werden tot ontploffing gebracht. Daar is ook heftig gevochten maar een zon bres in de stadswal was niet voldoende om de stad binnen te komen dus het aanleggen van mijnen ging verder, toen kwam er een bericht van luister geef je nou over want we hebben 3 mijnen in de stadswal klaargelegd, als je nu niet overgeeft gaan we op een groter front aanvallen en dan is het voor jullie positie duidelijk slechter als we de stad binnenkomen want dan zouden er waarschijnlijk de verdedigers allemaal geexecuteerd worden.. nou en wat is wijsheid men heeft zich toen op bepaalde voorwaarden overgegeven en die voorwaarden staan keurig in een verklaring die FH heeft ondertekend waarin dus echt staat de verdedigers met vliegende vaandel en lonkende vonkels de stad verlaten met meenemen van alle goederen zou geen overlast worden gedaan enz enz enz dus dat is gewoon uitonderhandeld en ehh... het staat er niet maar Joep van der Pluijm, de stadshistoricus die het meest uit heeft gezocht over de geschiedenis erover, die vertelde mij er zou wss ook door de verdedigers een soort losgeld betaald zijn waarmee die soldaten ook een beetje tevredengesteld konden worden. En dan mochten ze ongedeerd de stad verlaten omdat ze er voor betaald hadden.

NN: Oke dus het was , er was een soort van onderhandeling om te voorkomen..

GH: Ja er zijn dus onderhandelingen geweest

NN: ja en hoe was de situatie tijdens het beleg, het beleg heeft denk ik 2 maanden geduurd zeg ik dat goed?

GH: nee 1 maand

NN: Hoe was de situatie op het moment tijdens de belegering voor de bevolking is er schade aangericht in Groenlo?

GH: ja de huizen onder de stadswallen ondervonden schade, de kerk is ook getroffen, daar ben je ook binnen geweest, een broer van Fh Jan van Nassau is in zijn geboortehuis blijven wonen, nassau die niet gesneuveld is in de strijd maar hij hield zich bezig met experimenten en die maakte een holle kogel, daarin stopte hij dan kruit in met een lont, stak de lont aan en dan werd de kogel aangestoken, die kruitwal werd dan aangestoken achter de stadswal en dat zijn de eerste granaten en die hebben best wel wat schade veroorzaakt. Die bevolking wist dus niet wat er te wachten stond als ze veroverd werd. Men kende alleen de ja de schrikbare voorbeelden elders, dus die hebben zich in het begin best wel verzet.. als die belegering nog veel langer had geduurd hadden ze zich ook wel overgegeven vanwege het feit dat geen voedsel meer de stad kon komen men had geen grote voedselvoorraad binnen de stad want ze dachten dat is niet nodig Groenlo is toch niet te veroveren.

NN: Hmm dus Groenlo werd ook echt wel gezien als een erg sterke stad door de inwoners..

GH: ja ja ja, daarom hechtte de spanjaarden er ook veel belang aan om Groenlo te behouden toen groenlo veroverd werd Spinola daarvoor verantwoordelijk voor gehouden terwijl hij daar nite aanwezig was.

NN: wat voor invloed heeft dat gehad op Spinola?

GH: De Spaanse koning riep hem daarvoor ter verantwoording maar Spinola had te weinig geld hij zat in de Spaanse Nederlanden, België, en kon op korte termijn echt niet zo snel met een leger richting groenlo trekken. Bovendien was Hendrik van der Bergh er al met een leger van 19.000 man en die redden het ook niet. Maar Spinola was opperbevelhebber en die werd daarvoor verantworodelijk gehouden.

NN: werd hij daarvoor veroordeeld?

GH: Nee, nee nee dat gebeurde niet, maar Spinola is op een zeker moment naar spanje teruggegaan omdat hij geen mogelijkheden meer zag om in de Nederlanden effectief in te grijpen. Daarna is hij nog met een leger italie ingestuurd. In een conflict te vechten en daar is hij ziek en wel gestorven.

NN: Ja dat is eigenlijk betreft de belegeringen een heel helder duidelijk verhaal. Dan zou ik nog willen vragen zijn er op het moment in Groenlo nog gebruiken en tradities die echt stammen uit die tijd? 400 jaar geleden

GH: heel markant is dat Groenlo nooit een oranjevereniging gekend heeft dus de oranje waren in de basis niet populair in Groenlo dat heeft ermee te maken dat de stad katholiek is en oranje worden gezien als vertegenwoordigers van het Calvinisme, de protestantenvereniging in Groenlo is altijd superklein geweest. Nu de scherpe kantjes tussen de geloven verdwenen zijn merk je daar in het dagelijks leven in Groenlo niks meer van maar dat heeft heel lang toch wel een rol gespeeld. Kijk je naar omliggende plaatsen zoals Winterswijk

NN: Ja

GH: een gigantisch groot oranjevereniging en koningsdag wordt heel uitbundig gevierd, toen ik 40 jaar geleden in Groenlo kwam werken, dan was er op koninginnedag een rommelmarkt met 25 kinderen in de binnenstad en dat was het, er gebeurde gewoon niks.

NN: dus wat toen gebeurde heeft eigenlijk nog wel invloed op hoe mensen de oranje niet

GH: ja zo probeert men dat te verklaren, het feit dat men katholiek is gebleven heeft er ook voor gezorgd dat in Groenlo, Oldenzaal, S'heerenbergh oude vestingsteden, die lang in Spaanse handen zijn geweest, die waar de bevolking katholiek is gebleven, daar wordt nog steeds uitbundig carnaval gevierd.. en plaatsen er omheen waar dorpen toch meer baseerd zijn qua religie of heleemaal calvinistisch geworden zijn.. bestond carnaval dus niet en in de huidige tijd ja of je nou de koran leest of je gaat naar de protestante of katholieke kerk, in Groenlo viert iedereen nu carnaval, want die scherpe kanten zijn er af, dan is dat een beetje raar dat je carnaval viert. Dus hoe fanatieker eigenlijk je geloof neemt des te meer ga je je afzetten tegen gebruiken van anderen.

NN: hmm ja dat klinkt ook wel logisch inderdaad ja

GH: ja en voor de rest die vestingwal is er nog, op bepaalde plekken langs de gracht daar wil er bijv nauwelijks gras groeien, dat komt omdat er fundamenteen van de vesting liggen, kun je niks van zien maar het is er nog wel. Plus dat de circumvallatielinie in de droge zomer te zien is. Ik weet niet of als je gegoogled hebt op circumvallatielinie

NN: ja hoor ik ben er wel bekend mee, tenminste .. het is nu nog ondergronds toch?

GH: het blijft ondergronds maar men weet nu vrij exact waar die linie loopt. Omdat het rijksmonument geworden is betekent dat voor die boeren die land hebben op die plek dat 10 meter op beide zijden van de circumvallatielinie mag je agrarisch niet veel doen je mag er bijv niet ploegen want dan is de bodemstructuur vernield en ja eigenlijk is die circumvallatielinie het enige overblijvende voorbeeld van z'n linie hier in Nederland, linie in den Bosch is nog maar ten dele zichtbaar in de bodem omdat den Bosch zich gigantisch uitgebreid heeft dus een deel van die linie zit nog gewoon binnen de bestedelijke bebouwing van den Bosch en dit is in Groenlo niet het geval.

Dus dat is iets wat Groenlo heel uniek maakt de enige circumvallatielinie.

GH: ja ja ja en vroeger deden ze allemaal opgravingen tegenwoordig doen ze onderzoek met bodemradar, dan sturen ze signalen de grond in, dat komt als een soort röntgenfoto terug en kunnen ze zien waar de bodem ligt en de omgeving dan kun je bijv heel goed een schans ontdekking die in het bodemprofiel nog aanwezig is

NN: hmm ja ja duidelijk... even denken hoor volgens mij .. ik denk dat ik door al mijn vragen heen ben ik wil u heel erg bedanken voor uw tijd en voor uw verhaal u verteld het op een fijne verhalende manier kunt vertellen is ook heel leerzaam voor mij en ik denk dat het zeker van toepassing zal komen in het project, dus dank daarvoor.

----- end of interview -----

Appendix XV Transcript interview Liberation route (R5)

PK: Peter Kruk

NN: Nick Nieboer

Date: 08.05.2020

NN: Om te beginnen, zou je me iets kunnen vertellen over de visie van de Liberation route?

PK: Ja visie, visie ja.. uhm.. misschien goed om even terug te gaan, we zijn ontstaan in 2008, liberation route was toen een regionaal project voor de regio Arnhem Nijmegen, benoemd om WO2 erfgoed te koppelen aan toerisme. Dus wij wilden verhalen plekken op een toegankelijke manier vertellen aan toeristen en dat ook gebruiken op toeristen die .. om dagjesmensen te trekken.. Een beetje afgekeken van Engeland he, daar heb je het fenomeen 'battefields' toerisme, we vinden dat zelf een hele nare term, we hebben het zelf liever over herinneringstoerisme dat vinden we beter, maar dat was wel een beetje de gedachte.

NN: Hmhm.

De liberation route is dus ontstaan in Nijmegen en uiteindelijk uitgegroeid tot een Europees initiatief, Europese organisatie. We werken vanaf zuid engeland tot aan Berlijn aan het.. aan het beleefbaar maken en ook het koppelen van plekken, verhalen, musea, noem maar op. Dus ook Tsjechie Frankrijk, Italië zijn allemaal aangesloten.. er gebeurt veel meer, het gebeid is nu veel groter geworden. Wat we ook willen, dat is ook een beetje onze visie.. wij willen dat verhaal van die tweede wereldoorlog willen we vertellen.. ook als je een museum bezoekt of je bezoekt een plek.. moet je eigenlijk ook weten wat ervoor en wat ernaar is gebeurd.. want alleen de John Frost brug is een brug te ver.. ja dat is wel leuk.. maar je moet gewoon weten, vinden wij, dat het onderdeel is van operatie Market garden, en waarom het plaatsvond en wat het eigenlijk inhield, dan ga je meer verbanden zien.

NN: Hmhm.

PK: En wat we dan ook willen is mensen een verhaal vertellen maar dan ook zo snel mogelijk meer informatie geven, dat doen we zelf, maar we willen ook heel graag mensen uitnodigen om naar musea of informatiecentra in de directe omgeving te gaan.

NN: Hmhm

We willen verhalen vertellen op een toegankelijke manier.. eh.. we denken dat dat belangrijk is dus niet uren gaan praten over allerlei troepenbewegingen en de derde dit en de zoveelste divisie van dit.. nee.. toegankelijk vertellen aan mensen. Mensen willen niet de diepgaande informatie hebben maar wel historisch correct. Dat zou bij jou misschien niet zo spelen tachtigjarige oorlog, bij ons is dat heel belangrijk. Als we iets niet helemaal goed vertellen, ja.. dan komt er direct kritiek dus we werken ook met heel veel historici samen.. sterker nog we hebben zelfs een Europees historisch affiche comité waar echt toonaangeven historici op dit onderwerp zitten. Wat ons onderscheid van anderen is.. we willen bundelen, we willen een breder verhaal vertellen, maar we hechten ook heel veel waarde aan het multiperspectief.. dus het verhaal vertellen vanuit verschillende invalshoeken.. dus verschillende invalshoeken aan de orde laten komen. Als je het hebt over de tweede wereldoorlog, wordt er heel vaak, werd er heel vaak verteld over grote veldslagen, grote gevechten, en dan altijd vanuit het perspectief van de bevrijders.. van de geallieerde troepen.. wij kiezen er ook voor het verhaal van de

burgers te vertellen.. We kiezen er ook voor om het verhaal vanuit Duits perspectief te vertellen.. Dat is niet altijd makkelijk, dat kun je niet overal, maar soms is dat wel nodig. Een verhaal dat je in Duitsland verteld dan een verhaal dat je in Nederland verteld en dat is weer anders dan het verhaal dat je in Frankrijk verteld. Maar wij willen dat doen, we proberen dat te doen, om uit verschillende invalshoeken. Om dat ja.. we zijn Europeanen.. heel veel generaties van mij maar ook die van jou, hebben die oorlog niet meegemaakt. Wij zijn Europeanen we denken Europees, we denken internationaal, dan is het ook van belang om te weten hoe staan die Fransen erin en hoe keken de burgers ernaar, wat is hen overkomen.. nou.. alom hoe heeft het zover kunnen komen in Duitsland en hoe stonden die mensen erin.. dat noemen wij multiperspectieven dat proberen wij ook te vertellen.. en als je het dan toch hebt over visie, wij willen het op een toegankelijke manier doen..

NN: Hmhm

PK: en dat betekent ook op een dusdanige manier vertellen aan consumenten dat het leuk is dat ze eigenlijk niet in de gaten hebben dat ze informatie krijgen, dat kan van alles zijn, social media doen we heel veel mee, we zijn bezig met grote campagnes als europe remembers. Op een luchtige manier filmpjes maken en interviews doen, altijd historisch correct. Zo veel mogelijk, maar we werken ook veel samen met touroperators

NN: hmhm

PK: en overtuigen hen ervan en helpen hen ook om arrangementen te maken rond dit specifieke thema want wij kunnen wel zeggen van gaan dat tweede wereldoorlog erfgoed ontdekken en maak kennis met allemaal mooie plekken maar het is veel sterker als touroperators als TUI, als kras, als die dat zeggen. Dus we werken ook met hen samen, we proberen ook voortdurend producten te maken die mensen op een hele andere manier totaal onverwacht en daarmee confronteren, met de tweede wereldoorlog en de waarde van vrijheid.

NN: Hmhm

PK: Bijvoorbeeld, ja onze internationale wandelroute van London naar Berlijn waar we nu heel druk mee bezig zijn. Zullen mensen vanuit het stukje sportiviteit doen en ondertussen willen ze een boodschap meekrijgen.

NN: Hmhm

PK: en dat is een beetje.. ja in het kort onze visie.. dat hebben we ooit vastgelegd in een document maar die ga ik niet leren. Die is al weer, ja.. op punten toch wel weer achterhaald, maar dat is wel hoe we als networkorganisatie samen met een paar honderd partners in West Europa willen werken.

NN: Want je had het net over dat je vooral niet op de strategie gaat en dat je het toegankelijk wil houden en dan heb je het over persoonlijke verhalen.. is dat een beetje de manier.. om op een niet opvallende manier informatie over te dragen? Is dat een effectieve methode?

PK: Ja ook, ook, je kunt niet alles vertellen via persoonlijke verhalen, maar ja inderdaad persoonlijke verhalen komen heel goed over. We merken gewoon dat mensen heel geïnteresseerd zijn in het persoonlijk aspect, waarom deed iemand het? En wat heeft hij ervaren, nou deze week hebben we online ontmoetingen gehad, vanmiddag de laatste serie, met ooggetuigen en veteranen van toen.. dat trekt al heel veel aandacht. Daar zijn mensen in geïnteresseerd, niet zo zeer hoe liepen die troepenbewegingen allemaal, moeten ze ook wel weten, maar vooral ook ja van.. wat bewoog die ene persoon? Ja die ene mevrouw daar die daar in het bos woonde waarom heeft zij bepaalde dingen gedaan, waarom heeft zij zowel de Duitse militairen als de geallieerden militairen geholpen, dat is een hele goede en ja persoonlijke gesprekken zijn dan ingang, soms om het grote verhaal te vertellen. Maar je kunt niet alles met persoonlijke verhalen vertellen.

NN: Nee, precies.

PK: Kijk we hebben een reisgids gemaakt, the rough guide liberation route, die ligt ook bij ANWB. Dat is ook een opsomming van heel veel plekken en historische verhalen die je moet bezoeken, dat is de infrastructuur en daar omheen heb je dan wel die verhalen nodig om mensen extra te interesseren.

NN: Hmhm. Dus het is eigenlijk een mix van verhalen en daarbij gooi je er af en toe dan.. een beetje die strategie van wat is het doel geweest van operation market garden.. bijvoorbeeld.. en..

PK: Ja, ja, ja. Dat klopt dat klopt en het is iedere keer gewoon weer zoeken, en als je werkt met jongeren, ja dan is het vooral zaak om daar veteranen ooggetuigen bij te halen want ja als je met een groep, met een klas bent.. ja.. niets komt zo goed aan als iemand die met eigen.. uit eigen ervaring

dingen verteld, maar dat kan niet altijd, nee. Bijvoorbeeld, de Amerikaanse toeristen, op het moment dan niet, maar er kwamen heel veel Amerikaanse toeristen met touringcars die onderdelen van de routes bezochten, ja die willen vooral de highlights, de begraafplaatsen, de musea zijn, ze willen wel een goede gids hebben, maar die hoeven niet op elke plek een ooggetuigen of veteraan te ontmoeten, die hebben we weer een andere informatiebehoefte.

NN: precies ja, en als je dan bijvoorbeeld.. denk je is de liberation route ook geschikt voor families?

PK: ja zeker, ja zeker, kijk ga eens in September eh.. Waar woon jij?

NN: In Nijkerk

PK: In Nijkerk.. ja nee dan dan zou je in september tijdens het market garden herdenkingsfeest zou je gewoon eens naar Ede of T'harde moeten gaan, dan zie je echt, echt heel veel families, vaak Britten die daar gewoon, gewoon aan het rondkijken naar plekken waar opa.. of een ander familielid gevochten heeft en soms ook gesneuveld is. Dus het is echt wel iets voor families.. ga in diezelfde periode naar Ede, de luchtlandingen, dan zie je gezinnen lopen, dit is wel een onderwerp die bij jong en oud leeft. Waarbij wel, de interesse van jongeren net iets anders is dan anderen, ja jongerne komen ook een beetje voor die persoonlijke verhalen en ook een beetje voor vertier.

NN: Ja

PK: De liberation experience, het grote concert voor de luchtlandingen, die willen ook die muziek, en tussendoor ook wat opvangen, terwijl die ouderen, die willen veel meer herdenken en eren. Maar in dit thema herinneringstoerisme, zit wel iets, maar je moet ook heel reeel zijn, we doen heel veel met touroperators samen, een heel mooi voorbeeld is kras in NL, die heeft een aantal vakanties arrangementen aangeboden ook dagarrangementen georganiseerd.. en die hebben dingen georganiseerd voor de echte die hards, mensen die alle willen weten over het thema, álles willen weten.. hoe de pelotons gingen en hoe wie waar vocht en.. maar ze hebben ook hele toegankelijke hele algemene arrangementen gemaakt, dan moet je niet alleen donder en geweld aanbieden, maar er moet ook wat vermaak in zitten dna moet het ook luchtig zijn. Als je dan in Oosterbeek een museum hebt bezocht, moet je dan ook daarna met zn allen lekker de binnenstad op een terrasje kunnen of naar burgers zoo. Dus die afwisseling, afhankelijk van je doelgroep, die is van belang.

NN: Dus het is vooral de afwisseling die het mogelijk maakt dat het voor meerdere doelgroepen interessant is?

PK: Ja. De doelgroep, leeftijdsgroep, de nationaliteit, wat is er interessant.

NN: Ja, en als je jongere kinderen erbij hebt, hoe zorg je ervoor dat die geïnteresseerd raken in het onderwerp?

PK: Ja dat hang ook een beetje van leeftijd af als ze heel jong zijn ja 7 8 jaar zou het vooral leuk moeten zien en moet je niet te lang over een begraafplaats banjeren, wat je ziet is dat zeker bij wat ouderen de eindgroepen in het basisonderwijs, begin voortgzeet onderwijs, die zit in de opleiding zit dit thema he, tweede wereldoorlog herdenken zit er al in dus ze zijn er al iets mee verbonden.. je moet het.. ja.. denken dat je het wat, je moet het wat luchtig houden, ik denk dat je dit thema niet specifiek moet inzetten om kinderen met gezinnen te trekken, die willen vooral andere dingen. Maar wat ik wel zie is dat bijvoorbeeld een organisatie als toerisme Arnhem Veluwe Nijmegen, bijvoorbeeld arrangementen maakt acties uitvoert, dan nemen ze, bieden ze de hele omgeving gewoon aan dat je lekker kunt fietsen, mooie dierentuinen en al dat soort dingen, tussendoor ook weer die tweedewereldoorlog. Als je toch bezig bent moet je zeker gaan kijken bij het airborne museum, airborne museum by the way heeft ook weer leuke pakketjes gemaakt voor kinderen, dus kinderen kunnen ook met een loop en een koffertje door het hele museum heen. Dus ja probeer dan een zwaar onderwerp voor hen leuk te maken.

NN: Hmhm ja precies.

PK: maar doe het niet teveel, dat zal me de tachtigjarige oorlog ook zo zijn, er zitten hele leuke dingen in voor kinderen. Maar.. als je mensen twee drie dagen alleen maar tachtigjarige oorlog voor de kiezen legt ja dan haken ze af..

NN: Ja begrijpelijk ja.

PK: denk ik hoogpersoonlijk he

NN: Ja daar ben ik het ook wel mee eens ja, het lijkt me echt meer inderdaad die afwisseling, de tachtigjarige oorlog dat je meepikt en over het algemeen gaan ze dan een bijvoorbeeld een terrasje

doen.. ja dat .. ja. Duidelijk

PK: Ja tachtigjarige oorlog, wat ik echt wel mooi vond he, ik vertelde je over de kinderroute he, een tijd geleden met groenlo gemaakt door een heel aantal mensen, die wordt vooral aangeboden.. nee die werd door de VVV verkocht, iedereen verkocht. Maar die werd ook heel prominent verkocht op het Marveld, dat is een heel groot bungalowpark bij Groenlo

NN: Ja hmhm

PK: Ja edwin Bogers, de eigenaar zat ook bij dat groepje en die dacht ook mee en dat is ook leuk. Kijk mensen komen naar Groenlo naar het marreveld voor heel andere dingen maar je geeft ze dan toch iets mee van hé jullie moeten even die kinderroute gaan doen, we hebben een hele mooie route, hartstikke leuk, wat je dan doet is een stukje vertier, vermaak, combineren met educatie. Dat is toch een hele.. dan ben je een middag bezig maar ongemerkt geef je ze heel veel mee over de tachtigjarige oorlog, op een leuke manier.. ja dat.. ik moet zeggen dat is iets wat wij ook regelmatig proberen. Ja op een leuke manier historie aanbieden.

NN: Hmhm. Ik zie ook jullie zijn nu echt bezig met de London Berlijn route, en dan hebben jullie van die 'vectors of memory' ingezet, dat zijn een beetje herkenningpunten.. Ja eigenlijk de vraag van hoe.. hoe is dat bedacht, hoe zorgen die ervoor dat je opgaat in de situatie?

PK: euhm.. ja het idee is een hele tijd geleden ontstaan, heel veel mensen willen één keer in hun leven naar santiago de compastello lopen, vaak als mensen gaan stoppen met werken gaan ze dat doen, bezinning even helemaal tot zichzelf komen. Wij kregen al heel snel van meerdere kanten te horen 'ja je moet eigenlijk die hele route van London naar Berlijn in het spoor van de vrijheid in het spoor van de bevrijders, bezinning, je zou hetzelfde moeten doen. We zijn heel stapsgewijs begonnen om het idee uit te werken en we gaan de hele route ook heel stapsgewijs uitrollen, het is echt 3000 kilometer dus dat heb je echt niet binnen een jaar klaar.

NN: Ja.

PK: we hebben ook gezegd, dat heb je ook gelezen, we gaan geen nieuwe paden maken, we gaan geen paaltjes in de grond slaan, dat is niet te doen, dat is gewoon, we maken gebruik van bestaande infrastructuur. Lange afstandswandelpaden, die route gaan we maken, mensen kunnen 'm in een keer lopen maar ik denk dat de meeste mensen het in meerdere stukken lopen, kijk naar het Pieterpad in Nederland, heel populair. Wordt door heel veel mensen gelopen maar de meeste mensen lopen elke zondag een klein stukje, en al die zondagen achter elkaar lopen ze die hele route. Dat maakt ons niet zoveel uit hoe ze het gaan doen, maar we willen wel dat mensen die route gaan lopen en dat moet ook vooral digitaal gaan gebeuren. Met de huidige technieken is dat gewoon relatief eenvoudig, je kunt goede routeplanners maken en je kunt voortdurend aangeven hoe mensen moeten lopen, je kunt mensen aanwijzingen geven.. he, linksaf, rechtsaf, je kunt tussendoor vertellen, historische informatie vertellen, he, daar is een begraafplaats, daar is een museum, je moet ook even kijken bij dat huis.. de kogelgaten zitten er nog in als je geluk hebt, dat oudere vrouwtje zie je de was ophangen zij kan je ook iets heel moois vertellen, en natuurlijk toeristische informatie eraan koppelen. Als je dat doet.. dat kun je technisch doen voor de hele route, dus dan heb je de route **beleefbaar**. We hebben wel gezegd wij vinden dat ie ook in het veld herkenbaar moet zijn

NN: Ja.

PK: Ze moeten ook we ten, ik zit op die route, daarvoor heeft Amerikaanse architect liebeskind heeft die vectors of memory ontwikkeld en we zijn nu aan het kijken hoe en waar we die gaan plaatsen, dat gaat echt nog een paar jaar kosten hoor, echt voordat je die hele route zit, maar dat willen we wel doen, we willen het gewoon zichtbaar maken en echt ernaartoe werken dat mensen zoiets hebben van ja.. die route wil ik een keer doen. Dat zie je nu al gebeuren dat mensen.. gister ook weer, een voorstel van een reisorganisatie: ik ga volgend jaar, ga ik de hele route van jullie fietsen.

NN: Hmhm

PK: Ja, ja daar is gewoon behoefte aan.. eh.. ja het is vrij ingewikkeld we zouden dan heel graag dat het ook.. digitaal, het moet digitaal kunnen en ook dat je die plekken gewoon ziet, dat je mensen dan ook uitnodigd via zo'n vector van oh dat is het erbomuseum.. ik vind het wel heel bijzonder wat hier gebeurd, ik ga er even kijken

NN: hmhm, wat ..

PK: dat is waar we naartoe willen..

NN: wat zou je dan zeggen .. want je hebt het nu over een app. Is de app is dat eigenlijk het product of is het meer de route zelf die het product blijft en is de app dan ondersteunend. De route zelf is het product, de app is **ondersteunend**. Ja, techniek vind ik ondersteunend. En die heb je wel nodig, die kun je nodig hebben om, die app heb je nodig om de route te doen. Om goed te lopen, de website, het wordt een combinatie tussen website app en routeplanner, die zijn we nu aan het bouwen. Liberationroute.com en europeeremembers.com gaan dan min of meer verdwijnen die gaan daar in op maar dat is een vrij ingewikkeld proces. Dat is te doen en we willen nog meer content toevoegen. Als je nu kijkt naar onze website die, by the way, is eigenlijk al twaalf jaar oud, is verouderd vinden we zelf..

NN: Ja?

PK: het is een digitale bibliotheek geworden, we krijgen er heel veel goede verhalen over maar we zijn er zelf allang niet meer zo blij mee want je kunt er gewoon veel meer uithalen en en die gaan we op de kop zetten. Maar dat is een vrij ingewikkeld verhaal. Wat je nu ziet op de website is dat die vooral gericht is op de grote iconische plekken.

NN: ja.

PK: die zitten er heel sterk in, maar als je straks gaat wandelen moet je ook kleine verhalen kunnen vertellen dus wij zullen met al, met heel veel partijen waar we contact mee hebben ook ruimte gaan bieden aan kleine locale.. wat ik je vertelde bijv. Dat huis waar dat vrouwtje de was ophangt, kogelgaten zitten er nog in en zij kan wat bijzonders vertellen. Dat soort dingen zullen wij ook graag weer willen aanbieden.

NN: Hmhm.

PK: En dat sluit ook weer aan bij dat multiculturele perspectief want dan kun je het verhaal vertellen van het vrouwtje die er woonde en je kunt misschien ook het verhaal vertellen van die Duitse soldaat die daar ingekwartierd was, en uiteindelijk een aantal kinderen gered heeft.

NN: Hmhm

PK: dat hij met zijn leven, zijn dood, uiteindelijk wel met z'n leven heeft, uiteindelijk met de dood heeft moeten betalen, dus dat soort kleine verhalen, kleine persoonlijke verhalen zullen er allemaal inmoeten.

NN: Dus

PK: Dat is een proces dat is een traject dat we nu inzitten maar daar hebben we een paar jaar voor nodig.

NN: Ja, dus de technologie is dus eigenlijk een verrijking van de route zo zou je het kunnen zien?

PK: Ja.. Ja ja ja, dat zeg je goed, Ja.

NN: Ja. Je zou de route zou je eigenlijk zonder app kunnen lopen, alleen de app zou er wel.. zou het wel meer beleefbaar maken zegmaar.

PK dat klopt. Je zou het wel zonder app kunnen lopen maar de wegwijziging is er eigenlijk niet dus je moet dat volledig digitaal kunnen doen. Dus je hebt eigenlijk de app wel nodig om de route te kunnen lopen maar het verrijkt jouw tocht, dat doet het zonder meer.

NN: En om het laagdrempelig te houden zegmaar zijn er dan.. als je bij een monument bent wordt er dan daar ook aangegeven om die app te downloaden. Wordt dat aangegeven?

PK: Ja, Poh. Ja daar vraag je echt detailvragen, nee dat.. wat we straks gaan doen is het .. het downloaden van die app en die routeplanner zullen straks via onze eigen media gaan ontsluiten. En via onze ofunders, nou dan zijn we instaat om heel veel mensen te bereiken.

NN: Hmhm.

PK: Uhm. We zullen dat niet direct bij monumenten communiceren, wat we wel doen is op bijzondere monumenten en musea die moeten in onze ogen wel een vector hebben, om aan te geven van waar hier is iets bijzonders gebeurd en het zit aan die route, of misschien zo'n wall vector, je hebt de brochure gezien of een floor vector.

NN: hmhm

PK: dat zal bij monumenten bij musea kunnen gebeuren natuurlijk zullen we ook tegen musea zeggen, bijvoorbeeld bij Groesbeek van Goh: jij zit ook aan die route, zou jij via je website willen delen dat deze mensen de route heel makkelijk kunnen afleggen. Het vrijheidsmuseum is een partner van ons al jaren lang zal dat ook zeker gaan doen dus we zullen dat.. ik denk niet zo zeer op locatie gaan

communiceren.

NN: Hmhm. Dus dit is ook een manier om musea en belangrijke plekken aan elkaar te verbinden?

Door die route,.. ja.

PK: Ja iedereen zoekt verbinding nu he, dat willen wij ook, plekken aan elkaar koppelen. Dat hoeft niet fysiek te zijn. Ehh.. weet je wel, je moet geen touwtjes spannen of asfalteren tussen een museum en monument, maar daar ze op te nemen in een route kun je ze echt aan elkaar verbinden, dan kun je zeggen van, je staat nu bij het museum en je moet zeker nog even op de plek zelf gaan kijken en zo kun je er ter plekke meer over lezen. Ja we denken, wij denken dat dat gaat werken>

NN: Ja.

PK: maar dat is nog wel een dingetje hoor, er zijn mensen die denken: hoe snel heb je dat gerealiseerd? Je moet gewoon reeel zijn en ik dat jij dat straks ook moet doen, je moet verwachtingen managen. Dit kost heel veel tijd omdat je niet alles in de hand hebt. Je bent ook afhankelijk van andere partijen, want je hebt de content nodig maar je hebt ook geld nodig en en ja.. het valt of staat van ja.. hoe anderen heerbij willen aanhaken, dat gaat gewoon wat langer duren, ik weet nu al dat we in grote delen van Frankrijk meer tijd nodig hebben dan in Nederland ja dat weten we nu al. Nou dat geeft niet, stap voor stap en je weet ook, als we iedere regio het al heeft gerealiseerd dan kijken andere gebieden erbij en denken wauw: dat is gaaf, dat wil ik ook. Dat zie je in Nederland gebeuren, In Limburg gaan ze heel hard, waardoor mensen uit Gelderland nu zeggen, overheden bestuurders zeggen van dat willen wij ook, we moeten praten, dus dat zou ik jou ook echt willen meegeven: zeker als je heel lang een geografisch groot gebied hebt, zorg dat je het in blokken opknijpt waardoor je de mogelijkheid krijgt om alvast iets te beginnen in een bepaald gebied en zodat mensen zo later kunnen aansluiten.

NN: Dus dat balletje is dus eigenlijk zichzelf laten rollen, dat mensen zagen wat jullie deden en dat er steeds meer partners bijkwamen van he wij willen, wij hebben ook verhalen, wij willen er ook bij.

PK: Ja. Je moet het toch aanjagen, het komt niet vanzelf naar je toe, wij moeten echt ons stinkende best doen maar het werkt wel als je ernaar streeft alles in een keer te realiseren voor één hele route, dat zul je ook straks gaan krijgen, dat is onmogelijk, dat zul je echt.. is onmogelijk, net zoals je geld nodig hebt. Maar als je het opknijpt en blokken en zorgt dat je het stapsgewijs uit komt rollen en dat de **basis**, dat is onze online route die heb ik binnenkort klaar die kunnen we ontsluiten, met de content en de vectors of memory en dat soort extra grappen, dat kan stap voor stap worden uitgebracht.

NN: Hmhm, ja. Ik heb ook nog gekeken.. jullie hebben ook nog luisterzuilen over Nederland verspreid? Uhm.. ik heb ook een foto gezien was wel een grappige, dat was een soort sluis, daar kon je dan aan draaien en dan hoorde je.. dan hoor je volgens mij het verhaal, zoiets had ik gezien.. hoort u mij nog?

PK: Ja ja, ja ja.

NN: Ja sorry ik hoorde een geluidje dus ik dacht hij stopt ermee maar eh.. nee oke, want ik heb het ook wel over de vijf zintuigen van voelen, zien horen, smaak en reuk, doen jullie daar ook wat mee in de luisterzuilen, monumenten of ehh.. ja dat is eigenlijk de vraag.

PK: Nou we hebben er wel voor gekozen vanaf het begin al om met audio te werken, dat wordt nog verdroe uitgerold, dat doen we in Nederland, in Duitsland en in België, maar dat merk je wel per land maar in het algemeen merk je wel dat audio beter binnenkomt dan lezen. Maar ja, audio, als je mensen audio willen laten horen vraagt dat voor extra inspanning: of ze moeten iets downloaden of wat dan ook.. Ja.. dat werkt niet altijd en mensen nemen niet altijd .. we zitten in een hele vluchtige samenleving.. dus ja, audio, we proberen het te gebruiken maar het lukt niet overal. We hebben ook gewerkt met video,

NN: Hmhm

PK: Doen we best veel mee, maar ook daar geldt weer: het is lastig omdat je tegen technische dingen aanloopt. We hebben ook wel eens geprobeerd om video en Augmented Reality terplaatse aan te bieden in het veld en dat is gewoon heel lastig want dan loop je tegen technische problemen aan.. eh.. down .. bestanden die moeten gedownload worden, mensen die bang zijn, zeker ouderen, van ja dat ga ik doen he want dat kost geld. Dat is wel een lastige maar audio video dat is wel de beste manier en als je zegt geur.. ja ik ik.. wij hebben als liberation route nog niet met geur gewerkt, lijkt me wel heel gaaf, maar ja nou, wel ja. Ja.. ik kan me er wel iets bij voorstellen .maar realiseer je.. begin met de

basis he , dat soort dingen dat zijn gadgets, dat is leuk, dat is extra, maar daar bereik je de massa niet mee.

NN: Ja. Ja want mijn project gaat ook over immersive storytelling zegmaar dus verhalen vertellen op een beleefbare manier dus dat mensen ook een beetje het gevoel van het verhaal meekrijgen en ja, dat ze het kunnen horen en dat het bijna tastbaar is zegmaar. Dus vandaar dat ik me afvroeg hoe jullie dat dan aanpakken.

PK: Ja daar ben ik gewoon heel eerlijk in, per keer gewoon wat, wat allemaal kan, we hebben van allerlei soorten projecten, er komen voortdurend weer kansen langs en dan kijken we peer keer wat we kunnen doen.

NN: Ja.

PK: een tijdje hebben we met virtual reality gewerkt, een mooi idee was ontstaan met een aantal mensen.. Dat was eh.. we konden daar redelijk snel geld voor ophalen, toen hebben we dat gewoon eens geprobeerd, kijken hoe dat gaat en ehh.. het is niet zo dat we dan werken met een hele dichtgemitterde visie, nee.

NN: Wat hadden jullie toen gedaan met VR?

PK: We hebben een jaar of 3 4 geleden hebben we een virtual reality app ontwikkeld voor limburg gelderland en brabant, waarin we het wo2 ergoed kort presenteren, dus mensen gingen zitten in een speciale stoel. Hartstikke leuk een bril en kregen dan een presentatie van wat er in de omgeving gebeurd was.

NN: Hmhm.

PK: Ja, echt niet zo dat ze gingen staan bij de brug en dan gewoon zijn wat er in 45 gebeurde hoor dat niet, maar het was gewoon een leuke.. ja.. leuke manier om mensen direct een beeld te geven van oh ik sta nu bij het airborne museum: oooh! Dit is er in de omgeving allemaal gebeurd! Oh dit is de achtergrond van de slag van arnhem. Nou dat konden we mensen op een leuke manier vertellen.

NN: Hmhm.

PK: Maar dat is .. dat was een vrij kostbaar iets, hebben we op een aantal plekken gedaan maar zijn we ook niet mee verder gegaan, dat zagen we ook echt als een.. ja .. als een eenmalig iets wat dan één jaar tot twee jaar gebruikt is en ja, dan gaan we weer verder. Dan proberen we weer iets anders te bedenken.

NN: Ja, dus het was wel effectief alleen voor nu eigenlijk nog te kostbaar.

PK: Ja, nouja kosten en bereik moet je tegen elkaar afzetten en en het aantal mensen wat er werkelijk naar ging kijken is beperkt tot de kosten, en als je willekeurige bedragen, als je maar 50.000 euro geeft, kunnen mijn collega's ervoor zorgen dat je een paar miljoen mensen bereikt.

NN: ja.

PK: Nou dat was met virtual reality niet het geval.

NN: Nee, precies, ja.

PK: Dus dat moet je altijd in de gaten houden. De neiging is er om heel, bij veel partijen die plannen moeten gaan betalen, daar krijg je straks ook mee te maken, is de neiging om leuke spannende dingen om die te subsidiëren, alleen die leuke spannende dingen als augmented reality, qr code, die bereikn, daarmee bereik je niet het brede publiek. Dat moet je echt in de gaten houden, je moet echt een basis creeëren, en daar kun je extra dingen omheen doen. Máár.. dat is lastig.. subsidiegevers, partijen die je nodig hebt, gemeentes, europese unies, die kijken heel veel naar, de sectiedingen..

NN: Dus die zijn eigenlijk meer gefocust op innovatie?

PK: Ja dat zeg je goed ja. Maar met innovatie bereik jij het brede publiek niet.

NN: nee, nee.

PK: Ja want ga maar naar.. ja ik noemde net straks camping het Marveld in Groenlo, het gebied waar de tachtigjarige oorlog heeft plaatsgevonden.. joh die mensen willen gewoon een leuke gezellige middag hebben en die ga je echt niet enmass verleiden om een VR presentatie bijvoorbeeld te gaan downloaden of te gaan bekijken dat doen ze echt niet.

NN: Ja dat is dan gewoon niet laagdrempelig genoeg eigenlijk.

PK: Ja je zegt het goed.

NN: Nee heel duidelijk.. ik had nog een een vraag.. even denken het lag op het puntje van m'n tong haha.. Ja ohja.. dus.. in hoeverre technologie reikt voor de liberation route.. zou je eigenlijk zeggen..

een app is heel effectief, maar verder dan dat.. zou ik niet gaan?

PK: Ja, nee je moet informatie aanbieden en in ons geval.. ik ben geen techneut, een collega van mij ontwikkelt het, maar het wordt nu een soort van combinatie website app routeplanner, dat gaat het worden. Waarbij het van tevoren mogelijk is veel bestanden ook offline te gaan gebruiken want dat is voor het geval van die routeplanner wel lastig he want je gaat straks wandelen in gebieden.. waar geen goed bereik is.. hier in Nederland is dat geen probleem.. nou ik ken een paar gebieden waar je geen bereik hebt maar normaalgesproken heb je overal bereik. Dat is in het buitenland dan niet zo dus dat daar zijn we echt serieus naar aan het kijken dus je moet dat gewoon zien: website combinatie website app om de manier om informatie aan te bieden, maar dan ook echt alle informatie, eigenlijk is dat je basis, want je kunt straks alles wat je maakt die route wil je ergens presenteren, dat moeten mensen kunnen vinden, ook gratis.. daarvoor is een website en een app is gewoon, is reuzehandig dat zul je gewoon moeten hebben. Doe je het op andere manieren, op boekwerken wat dan ook, ja dan, gaat er een prijskaartje aanhangen, dan kun je, dat is niet flexibel je kunt ook de prijs niet constant veranderen dus ja.. website, app, ik zie het als basis.

NN: Hmhm oke.

PK: Doe je dat niet, dan wordt het heel lastig. En kun je ook de samenhang niet laten zien, dan zie je niet dat Oldenzaal Groenlo en Den Bosch aan elkaar gekoppeld zijn.

NN: Hmhm. Euhm ja.. wat ik me ook aanvraag, omdat het de tachtigjarige oorlog is, het is immaterieel erfgoed eigenlijk, dat is eigenlijk erfgoed dat zie je niet meer. Maar zou je dan zeggen een app is genoeg om dat te laten zien? Of.. ja dat is de vraag..

PK: Hmm, ja dat is een moeilijke, dat weet ik niet.

NN: want hoe is jullie ervaring daarmee is een app voldoende om die verhalen te vertolken? Of is dat meer ook een..

PK: ja kijk wij hebben dan de mazzel dat er.. kijk er is nog heel veel te zien over de tweede wereldoorlog, er zijn bruggen, bunkers gebouwen, er is zo ontzettend veel te zien, mensen weten het vaak niet eens. Wij kunnen vertellen van nou je moet dus bij de brug gaan. Daar is dit en dit en dit gebeurd en dan hebben mensen zoiets van: Oké ja! Dus bij ons is heel veel erfgoed is er nog, bi jjou zou dat anders zijn, hoe moet je dat aanbieden. Ik denk dan meer aan een periode dat ik best veel in Groenlo zat: er zijn ook nog schansen, en die zijn in het landschap nog te zien, maar dat moet je wel weten, en als je het weet is het gewoon écht heel boeiend. Nou hoe ga je mensen dat vertellen en kun je dat met een app doen.. ja dat kan.. maar ik denk uiteindelijk ook.. dat je in jou geval terplekke informatie moet hebben.

NN: Ja, ja.

PK: Want je kunt mensen met een app wel iets vertellen, maar dan gaan ze pas dingen zien als ze die app hebben en lang niet iedereen heeft die app. Dus het is veel boeiender, denk ik, dat als mensen daar in de buurt staan van zo'n schans, en die ligt bijn altijd in de buurt van fietspunten of wandelknooppunten, dat je daar een paneel of iets dergelijks hebt of iets.. en dat je het wel even kort vetelt, en dat mensen zoiets hebben van: wow nooit geweten! Dat is gaaf inderdaad je kunt het nog een beetje zien dat zijn die verhogingen, gaaf! En dat je dan aan de hand van hé, maar er is een manier om er nog veel meer van te weten te komen, dat is dit project, de app en die kun je op deze manier downloaden. Of dit is de website, begin eerst met een website.

NN: ja precies ja.

PK: Ik denk dat mensen eerst willen kijken, en dan een app downloaden, maar op voorhand een app downloaden.. ik denk dat dat een obstakel is.. dus eerst die website verhalen, dan via die website kun je heel mooi die app promoten.

NN: Ja heel duidelijk, ja.

PK: Maar er zijn nog meer initiatieven trouwens hoor, wat je nog zeker zou moeten doen.. nou moeten... wat ik je zou aanraden is contact te hebben met limburg marketing..

NN: Limburg marketing.. ja..?

PK: ze hebben daar een archeoroute ontwikkeld, daar zou je echt eens contact mee moeten hebben. In Lumbridge is heel veel van archeologie te ontdekken, het probleem is het is niet meer te zien he.

NN: Ja, ja..

PK: en als het er is zit het diep in de grond. Dus zij hebben markeringen ontwikkeld, daar ook een app

aan gekoppeld, de app verteld jou op een leuke manier, laat je op een hele leuke manier zien wat er gebeurd is, wat zit er nou zo diep onder die grond.

NN: Hmhm.

PK: en dat sluit wel een beetje aan met wat jij aan het doen bent. Dan zal je contact moeten hebben met.. ik kan je de gegevens wel mailen..

NN: Ja dat zou heel fijn zijn, dat ga ik ook wel zeker doen dat is bruikbaar zijn. Ik moet zeggen ik heb ook heel veel geleerd nu hoor van de liberation route. Bedankt dat je tijd voor me hebt vrijgemaakt, ik heb heel veel van je geleerd.

PK: Ja? Nou ja het ging een beetje van de hak op de tak misschien..

NN: Ja klopt maar toch een beetje op die manier, een vloeiende manier ben ik wel aan al mijn informatie dus dat is wel heel fijn.

PK: nee top, nee leuk gesprek, heel veel succes, als je straks een advies hebt zou ik die heel graag willen ontvangen.

NN: ja geen probleem

PK: Ik ga hem echt niet tot in de punt comma bekijken maar er zitten waarvan wij leren, we zijn ook heel geïnteresseerd in de mening van jonge mensen zoals jij, we werken graag samen met studenten dus heb je vragen mail me later, ik wil echt graag tijd voor je maken, maar wel op voorwaarde van mail ons ook waar jij mee komt want misschien zitten er ook wel dingen bij waarvan wij denken van ohh.. shit hee dat is gaaf, dat moeten we ook..

NN: nee dan spreken we dat af, dat is goed, dat vind ik heel fijn.

PK: Ja dan voor dit moment heel veel succes.

NN: Ja bedankt! Bedankt voor alles.

PK: Ja graag gedaan.

Appendix XVI Transcript Lebuïnusroute (R6)

ER: Eibert de Ruiter

NN: Nick Nieboer

Date: 22.05.2020

NN: Ja ik ben eigenlijk benieuwd ja he is nu volgens mij 2018 is de Lebuïnusroute van start gegaan?

ER: Ja.

NN: Kunt u mij vertellen wat u heeft geïnspireerd om met dat project aan de slag te gaan?

ER: Oh, sowieso ik ben ook torenwachter van de lebuinustoren in Deventer he. Want heel veel kerken in de regio heten ook Lebuinus, ook het kerkje in Wilp

NN: hmhm

ER: En die weten door de geschiedenis is Wilp en Deventer heel nauw met elkaar verbonden he. Het was eerst Wilp en toen pas Deventer he. Die kerstening is begonnen 1250 jaar geleden. En omdat je daarin werkt ga je je verdiepen, waar komt dat toch allemaal vandaan? Wie heeft ons dat geloof gebracht? En nou.. dan komt lebuinus op je pad en ik was door een kunstenaar geïnspireerd, die heeft een kunstwerk gemaakt over Lebuinus. En dat kunstwerk wilde hij eigenlijk plaatsen in de stad Deventer, voor de stad, op de Worp. Ik zeg Theo dat gaat volgens mij niks worden.. alleen een beeld.. we moeten er iets aan koppelen, alleen een beeld.. er zijn al zoveel beelden.. het moet gekoppeld worden aan geschiedenis.. aan de historie.. en ja.. Lebuïnus die is vanuit Engeland weggegaan en vanuit utrecht deze kant opgewaaid, en die heeft hier natuurlijk overal gelopen. Sowieso is hij gekomen bij de bron bij Wilp, bij de bron was natuurlijk water en daar kon hij natuurlijk geschiedenis doorgeven en van daaruit is het hele uit ontstaan: We gaan een pad, het lebuinuspad.. het moet ook interessant zijn voor de regio, voor het toerisme.. affijn toen kwamen we bij de burgemeester terecht hier in Voorst en ook de burgemeester van Deventer die waren zeer enthousiast over onze stedendriehoek om wat toe te voegen uit de geschiedenis, he, vanuit het verleden. En toen zeiden we weet je wat we gaan doen, we gaan dat pad starten in Twello

NN: Hmhm

ER: En dan eindigen we in de stad Deventer, en dat doen we omdat Twello weer bijzonder is want Twello ligt in de gordel van landgoederen.

NN: Ja

ER: Dus er zit een stukje landgoederenroute in en dan kom je hier terecht, ik zal je straks wat laten zien daarin.. en dan kom je hier terecht en bij het kerkje in Wilp, en dan kun je langs de uiterwaarde naar Deventer en dan kun je van station naar station en toen zeiden de NS leuk, dat is een leuke wandelroute dan kun je in Twello uitstappen en je eindigt in Deventer of andersom, en daar is Laura ook bij betrokken geraakt voor de storytelling

NN: Ja.

ER: En mijn kleinzoon ook weer afgestuurd die heeft een mooie app erop gebouwd.

NN: Ja.

ER: Die app van Daan Smit.. die heeft een aantal verhalen heeft.. Laura.. heeft die verhalen gedaan in die route. En wij vonden het heel leuk om wat terug te brengen in die route, toen viel hier een hele dikke eik om. Een eik komt uit ook uit die tijd van Lebuinus, kerkjes werden gebouwd van eik natuurlijk, dat was sterk. Maar hier viel die eikenboom om die was wel 140 jaar oud.. en we zeiden weet je wat leuk zo zijn, als we ook overal bankjes in die route gaan zetten. En dan kun je die bankjes gaan verkopen aan instellingen en bedrijven.. en dan heb je een paar centen om ook een project mogelijk te maken want zo'n project is kostbaar.. en het beeld moest er ook nog bij van Theo Schreurs.. en die bankjes zijn er ook bijgekomen door een sociaal werkplaats is die gemaakt hier in de regio, De paserel, en de planken zijn gezaagd bij bolwerksemolen, dat was een houtmolen, die heeft de planken uitgezaagd.. en zo hebben we dat gemaakt en hebben we door de route heen van Twello tot aan de stad Deventer.. kom je een bankje tegen van Lebuinus met een logo erop, ik zal het je straks wel even laten zien.. we lopen zo wel even een rondje.. en zo is dat zo'n beetje ontstaan.. en nu ondertussen wordt die route best veel bewandeld, dus het is heel leuk voor de geschiedenis.. leuk voor de toerisme en het doet iets met je.. we hebben hier al een groep gehad van de koppastella, van dat wandelen van die paden weet je wel he, dit was natuurlijk van Spanje. Maar die hele groep die die wandeling hadden bewandeld gingen ook deze wandeling doen met vaandels erbij. Schitterend, affijn die zijn ook begonnen bij station Twello en eindigden in Deventer.. Toen heb ik ze ook gelijk verteld over de Lebuinustoren, en zo breng je de geschiedenis weer bij elkaar he. De lebuinuskkerk in Deventer is in grondbeginselen eigenlijk ook 1000 jaar oud.. Onze burgemeester, zowel deventer als twello natuurlijk.. voorst, die had ik bij elkaar bij de onthulling van het beeld van Lebuinus.. en toen zei de burgemeester, dat vond ik heel mooi gezegd: "Wilp, bedankt, bedankt dat jullie Lebuinus hebben weggestuurd want nu zijn wij een stad en zijn jullie een dorp.. ' "

NN: Haha

ER: Vond ik mooi.

NN: Ja!

ER: Had ook andersom gekund, dan was Wilp nu een grote stad geweest!

NN: Haha, ja, ja precies!

ER: Hij moest naar de saksen he, de Saksen kerstenen. En ja als je iets wilt bereiken in het leven, dat geldt voor ons allemaal, dan moet je het samen doen.. he.. je hebt elkaar nodig.

NN: En met die verhalen van Lebuinus he.. wie had u in gedachten die u zou bereiken?

ER: Nou zo.. sowieso..

NN: Qua wandelaars..

ER: Oh het doel.. van welke groep mensen?

NN: Ja, Ja.

ER: Ja wat ik het leukste vind, om geschiedenis aan jonge mensen door te geven, tevens sportiviteit want je gaat wandelen, ik heb met een journalist, Stefan Keukenkamp van de stentor, heb ik het pad bewandeld, heeft hij ook een leuk verhaal over geschreven.. ja dat inspireert dan toch.. maar ja, de wandelaars zijn vaak dan toch.. de gepensioneerden met rugtasjes die een wandeling willen maken, maar ons landje.. er komt wel steeds meer belangstelling voor die historie..

NN: Hmhm..

ER: Hoe jij hetzelfde had, dat boeit mij ook weer

NN: Dus op het moment zijn het vooral de ouderen die geïnteresseerd zijn?

ER: Ja ook wel jonge mensen omdat ze die sportieve wandeling.. het is 15 kilometer.. dus he dat is net ietsje meer dan, 15 kilometer is een hele.. dat weet ik vanuit de VVV, heel veel vragen over.. 2 kilometer vonden ze niks, 10 zou een beetje veel zijn en 15 nog wel meer maar er zijn ook mensen die maken er dan een uitje van en je kunt het bewandelen in 3 uur als je doorwandelt, 15 kilometer, maar meestal doe je er langer over omdat die storytelling erbij komt. Je hebt er natuurlijk mooie verhalen bij, en het is een hele boeiende route want het is toch van alles gebeurd, ook na lebuinus.

NN: Daar ben ik dan wel benieuwd naar want u zegt het zijn toch vaak ouderen die daarop afkomen.. hoe zijn zij in de omgang met die app?

ER: Dat weet ik niet. Ik zie de verschillende.. ik zie ze op afstand altijd wandelen.. sommigen wel.. app is bij ouderen minder bekend dan bij jongeren, er is ook een wandelroute he op papier.. en ja ik ben ook zo'n man ik kijk liever op papier dan naar de app. Hoewel ik wel veranderen ga omdat je er

langzaam ook in duikt, ga je ook meer opzoeken, ik doe er veel meer mee dan dat ik had gedacht in het verleden. He, ik heb mijn telefoon wel in de buurt maar ik hou het ook veel op afstand omdat het, dan blijft het zo rustig..

NN: En als u kijkt naar het pad zelf.. en de app.. wat .. hoe zou u de app omschrijven als onderdeel van de route? Bijvoorbeeld is het.. ondersteunend.. of is het..

ER: Jazeker weten! Want ik merk dus van mijn kleinzoon, die kan dus ook meten hoeveel mensen er gekeken hebben naar de, na het eerste jaar waren het toch wel 1200 mensen.. dat is best veel, en hoe het nu is.. dat weet ik niet, zou ik moeten vragen. Je moet het ook jaarlijks in de lucht houden, dat kost ons per jaar.. ik weet niet dat gaat via apple geloof ik ofzo, dat is 100 euro, en dat betalen we vanuit de stichtend. Het is zeker onderbouwend, het hoort er echt bij.. maar een stukje papier vasthouden of een boek.. Ja ik ben van die generatie jij niet.. jij zegt ik zoek het wel even af..

NN: Ja, ja nou een beetje beiden hoor. Maar u.. op een gegeven moment dacht u, ja de route is mooi maar ik wil het ook beleefbaar maken.. waar komt die..

ER: ja dat is.. beleving, ja je moet beleving hebben in een route. Je kunt er ook nog van alles aan gaan koppelen alleen... dat heb ik een klein beetje losgelaten want ik ben een initiatiefnemer maar op het laatsts als je er niet mee ophoudt neem je alle initiatieven en daar heb ik ook geen zin in. Dus maar je kunt er ook.. toneel, kunst, het hoort er allemaal bij. Vooral in zo'n route. He, binnenkort krijgen we de IJsselpruive is dat, dat is een theatergezelschap en die gaat van Doesburg naar Zwolle, en die gaat over naar kleine theatertjes die in de buurt liggen van de IJssel kleine voorstellingen geven. En dan producten uit de regio met elkaar proeven. Nou, dat is een fantastisch initatief. En nou ze kwamen ook bij ons aan omdat we hier een theater hebben, cultuur kleine noorddijk zijn. Dan ga je dat met elkaar beleven en denk je: o ja hier zit een appelboer in de buurt, daar zit die in de buurt, en dan ga je kijken, tijdens de voorstelling ga je iets eten uit de regio. Dat kun je allemaal koppelen aan zoiets he.

NN: Dus u bent ook wel bezig met de zintuigen.. bijvoorbeeld, het zien en het proeven, en meer?

ER: Ja wat wij vertellen he, je hebt het allebei nodig..

NN: En dat draagt ook bij aan de beleving?

ER: Ja, ja beide. Ik heb hiervoor, een week terug pas.. twee weken terug was er een imker die mij belde voor bijen nou en ik heb altijd voor het bijenvolk an sich, dat is heel interessant. En die zei, die leerde mij kennen via via en mag ik hier acht kasten neerzetten? Heeft hij ook gedaan en nu was hij er gisteren, na een week, die 8 kasten hebben elk al een kilo honing uit de regio opgehaald.. hij was er heel enthousiast over, daar word ik helemaal blij van.

NN: Haha, snap ik ja.

ER: Snap je? En als je dan een fractie mensen hebt zeg je: neem een potje honing mee van de noorddijk, het koppelt allemaal dan aan elkaar.

NN: Zijn er ook dingen die 1250 jaar geleden, bijvoorbeeld gerechten, die hier nog in terugkomen, de route?

ER: Nee. Ik denk het niet, ik heb ook geen idee wat ze toen aten.

NN: Nee, nee precies.

ER: We hebben wel bijvoorbeeld van de Noorddijk, de vroeger familie die op de landgoederen woonden, adel over het algemeen, en die hadden natuurlijk eigen personeel en eigen kookboekjes.. ze hebben wel kookboeken gevonden van begin 1800 en zo worden die wel gebruikt. Nouja en dan is het van we kunnen er wel een boekje van uitgegeven maar dat is niet eenvoudig, als je zo'n boekje op de markt wil zetten en je bestelt er 500 dan gaat het je weer 5000 euro kosten en dan remt dat af en je kunt niet alles maar gaan sponsoren ook van boekjes.. maar goed we hadden het over eten, er zal best anders gegeten zijn, dat weet ik niet.

NN: En als we nu door de route lopen, wat zorgt ervoor dat de route.. gemakkelijk is?

ER: Ik denk sowieso de schoonheid hier van onze regio. En de natuur en ook nog zo aardig vorig jaar is gemeente Voorst de groenste gemeente van Europa genoemd. Nou, he.. ik heb daar ook zo mn twijfels over, er is nog wel meer he.. Maar goed, toch een internationale jury.. en die zijn in Italië overall geweest en die hebben ook beoordeeld, wat ze toen meteen ook aangaven, dat vond ik wel leuk eraan: ga de lebuinusroute niet vergeten, dat is uniek voor de regio.. kijk, dat haalt ie er wel uit, dat was toch een Belg, en een engelsman en een Fransman dus dat was een heel goed gezelschap. En die waren hier bezig, na afloop hebben ze hier de hele regio bekeken samen met de wethouders

enzo, affijn de hele club hier. En ze lekker aan een glaasje wijn gezet en een borrel en toen kwamen ze erachter van ja: bijzondere mooie regio. Ze raakten heel erg geïnteresseerd in het Lebuinuspadd. Net als jij er nu voor komt, dat vind ik toch wel leuk.

NN: Dat is een internationale jury geweest?

ER: Ja, Ja, Europees dan he.

NN: Ja, Europees.

ER: En die beoordeelde dat. En die gaven dus aan van doe wat met het lebuinuspadd, dat was het advies

NN: Dat vind ik wel leuk om te horen want ik kijk ook internationaal en ik ben ook bezig met: kijk, hoe maak ik dit internationaal interessant voor neit alleen nederlanders Duitsers en spanjaarden.. dus dat is allemaal leuk om te horen dat het ook gewaardeerd wordt.

ER: ik vind het altijd, als ik naar het buitenland ga ik ben in heel veel dingen geïnteresseerd. Maar het is heel breed en daardoor kan het ook verwarren. Maar ja je hebt wel mensen nodig die de markt kennen en zo krijg je mensen achter je aan, ik heb ook niet die kennis.

NN: U had het er net over dat ook jongeren aangetrokken zijn, met name door sportiviteit, hoe zorg je ervoor dat een verhaal zoals over Lebuinus aantrekkelijk wordt gemaakt voor jongeren.

ER: Ja je hebt PR nodig. Je hebt een aantal prikkels nodig, en hoe krijg je dat? Ik zou er graag nog veel meer van zien. Want het is gewoon ontzettend boeiend, wat nu door de coronatijd ook is gekomen, er gaan veel jongeren wandelen want ik zie hier veel meer mensen op het wandelpadd. We kunnen hier wel het eerste stukje wandelen van de route dan weet je van waar hebt die man het over.. zullen we dat doen?

NN: Ja is goed!

ER: Want hij ligt hier door het land heen en dan kun jij weer zien hoe we het hebben aangegeven.

NN: Ja is goed, ja.

NN: Ik merk wel in het padd u heeft wel een soort van, elementen of kunstwerken om te inspireren.. zijn dat de prikkels die u gebruikt?

ER: Ja, Ja. En nu in de loop der jaren want het is een paar jaar oud krijg je er allemaal wat aandacht mee he, ook het oude kerkje in Wilp krijg je allemaal concertjes, ik weet zeker dat het allemaal combineert op een gegeven ogenblik, dat gaat niet ineens. He, je hebt ook een aanlooptijd nodig voor .. hoe meer mensen horen over zo'n lebuinuspadd hoe meer er gaan wandelen, dat is leuk voor de regio. Dan zie je in Twello ze beginnen met een kop koffie en ze eindigen met een etentje Deventer.. Je ziet hier er zijn ook heel veel stinsensoorten, heel uniek voor west europa, staat hier allemaal zo in het bos.. maar je moet het weten..

NN: Ja dat is het, ja.

ER: En je kunt nog veel meer koppelen, ik weet niet of mensen dan nog geïnteresseerd blijven hoor..

NN: Ja maar het is.. als ik hier alleen zou lopen dan.. de dingen die u nu zegt, daar zou ik niet zo snel bij stilstaan.

ER: Ja ik heb ook in Deventer gidswerk gedaan, en je hoort toch van mensen, mensen vinden het fijn om met een gids te gaan lopen. Dat is toch een andere beleving dan via een appje en op afstand..

NN: Hmhm

ER: Kijk hier heb je die steen die is toen onthuld: de molensteen, van de oude molen hier oude de regio. En Lebuinus kwam uit York, dat ligt die kant op, daar ligt Deventer, daar ligt Wilp en dan in het voetspoor van Lebuinus..

NN: En dan heb je een app en als je deze app hier gebruikt ie dat hele verhaal over die molensteen?

ER: als het goed is wel. Ja leuk.

NN: Ja leuk, je ziet York, Utrecht, Nederland, Engeland.

ER: Ja dat is juist die verbinding die je zoekt he, Wilp, Deventer. En daar tussenin ligt nog een heleboel, wat aardig is Amsterdam bestond toen nog niet.

NN: Ohja.. ja dat is waar!

ER: daar had je zo'n palenpadd.. Deventer is veel ouder. Deventer is 500 jaar ouder dan Amsterdam. Ja dus die geschiedenis ligt hier met name in de IJsselregio, dat is natuurlijk logisch. Want het was allemaal moeras, ja. Die app kun je ook heel erg uitbouwen, als er interesse is, maar ik weet niet hoe

zoiets gaat bij mensen.

NN: Daar ben ik benieuwd naar, als je hier loopt hoe weet men er is een app die ik hier kan downloaden.. je moet ergens beginnen.. en dan heb je hier van ohh kijk je kunt een app downloaden dan kun je meer informatie verkrijgen.. staat dat ergens aangegeven of?

ER: als het goed is wel in die app maar ja ik ben bezig geweest en eigenlijk wil ik dat nog wel doen om uiteindelijk een boekje uit te geven over die wandeling en weer een aantal sponsors. En haal je Dirk Otten erbij om het meer te laten leven. Kijk wij gaan hier links.

NN: Ohja daar heb je weer zo'n eiken bankje.

ER: Nou kijk dit is zo'n bankje dat uit die boom is gehaald. En daarop staat Lebuinus. En dit bankje is ook weer gesponsord, een meneer hier uit de regio.

NN: Ik had het gezien inderdaad, elk bankje werd dan verkocht..

ER: Ja, ja die bankjes werden verkocht voor 1000 euro. Want je hebt geld nodig, want het project, het lebuinusproject heeft meer dan 50.000 euro gekost.

NN: Hmhm , waar zaten die kosten voornamelijk in?

ER: Nou, het beeld, de bankjes laten maken, boekje, weet ik veel wat er allemaal aan uitgegeven is, en daar gaan die kosten van oplopen. Niet privé, ik heb hier de stichting voor, daar komt van alles bij kijken. Kijk hier heb je een ijsvijver, weet je waarvoor die gemaakt zijn?

NN: Nee.

ER: we hebben aan de overkant de ijskelder en s'winters werd door het persoonlijk het ijs eruit gehakt en werd heel diep onderin de grond gelegd onder hooi om zo s'zomers het ijs er weer uit te halen als die mensen dan mooie buffetten gaven, buiten, dan kon het ijs koelen. Het ijs werd dus bewaard in die ijskelder, in Deventer in die Lebuinuskkerk stond ook een ijskelder.

NN: Waar werd dat ijs zoal voor gebruikt?

ER: Nou niet als ijs om op te eten maar te koelen

NN: te koelen, oke ja ja.

ER: En nu zetten we er een koelkastje neer, toen hadden we geen koelkast, ook niet in de tachtigjarige oorlog.

NN: Ja, nee tuurlijk

ER: En dat is best bijzonder, dan denk je ijsvijver, wat moet je met een ijsvijver? En dat is de reden ervan en dit zijn twee landgoederen die aan elkaar gekoppeld zijn. Nou ik weet niet of er iets van die ijsvijver in het verhaal staat.. maar dat kun je allemaal koppelen, en dat is leerzaam toch?

NN: Dat voegt veel toe aan de beleefbaarheid, nu zie ik eigenlijk alleen maar een vijver.. maar als ik dan dat hele verhaal erbij hoor..

ER: je hebt bepaalde punten waar het zelf ontstaan is, daar weet ik te weinig van af, in de winter dan stroomt het helemaal over ook dat gaat mee op en neer en zie je heel mooi helder water. Maar deze is al eeuwen oud en je kunt er swinters ook op schaatsen, maar zo'n winter hebben we niet meer.. nou als je jong bent , zoals jij, jij denkt van ijsvijver?

NN: Ja..

ER: Ja wat het was met deze families, er staat we landgoed het was een buitenplaats, en een buitenplaats was al daarna. Die buitenplaats dat werd S'zomers gebruikt, dan gingen die in september op slot, en in het voorjaar gingen ze hier zo'n beetje naartoe. S'winters waren ze in de stad, warmer en comfortabel, en szomers, gingen ze hierheen en gingen ze met families buffetten organiseren en dat soort dingen en dan deden ze ijs onder het buffet, dat is de ijsvijver. Maar als je die verhalen in je kopt hebt zitten als dit vind je dat allemaal vanzelfsprekend, maar als je jong bent denk je verdorie dat heb ik nooit ge.. maar het is ergens ooit begonnen, toen hadden we geen koelkasten toen hadden we geen elektriciteit.. ik ben zelf nog geboren... we hadden geen gas, geen licht, geen radio, dat hadden we allemaal helemaal niet.

NN: ja.

ER: Maar als je dat nu aan je kleinkinderen verteld die staan met grote ogen te kijken die vinden dat niet normaal.

NN: Nee dat is ook niet voor te stellen.

ER: Nee dat kun je niet voorstellen toch?

NN: Ja dat heb ik nu met m'n mobiel, 50 jaar eerder, hoe deden we dat toen?

ER: Ja ik ben zelf nogal geïnteresseerd in de 19^e eeuw, van 1800 tot 1900 dat is die hele ontwikkeling

NN: Ja.

ER: en nu denk ik slaan we niet door? Maar ik heb ook gelezen oudere mensen denken dat nogal gauw. Dat hoort bij je ouder worden.

NN: Ja het is natuurlijk, als je begon met niks, een lastige omslag als je kijkt hoe ver we nu zijn gekomen. Ik begrijp het wel, ik vind dat het ook wel minder mag eerlijk gezegd.

ER: Ja en je doet het met elkaar he. Kijk hier ben jij binnen gekomen, hier staan nog een paar beelden. Die mensen kunnen even van het pad af gaan, wij hebben besloten om het langs het landgoed te lopen lopen omdat we hier nog privé wonen. Daar heb je nog een bankje, die is gesponsord door het Geldersch landschap, die door de groene mens.

NN: U had het er net over dat u nog een boekje wilde ontwikkelen, maar denkt u dat een boekje misschien succesvoller is dan een app?

ER: Ik denk dat zo'n boekje.. ik weet ook van de VVV zo'n wandelgidsje, hoeft helemaal niet overdreven te zijn maar.. in Deventer heb je zo'n wandelboekje, dat wordt continu afgenomen. Dus een wandelboekje hou je vast en dat kun je zo oppakken. Ik heb gehoord jonge mensen hebben een app nodig, toen hebben we er een app op gezet.

NN: Ja want ik vraag me af of een app nou effectief is, want je hoort verschillende verhalen.

ER: Ja en zo'n app moet je ook gewoon in stand houden, jaarlijks kost je dat in dit geval 100 euro en dit geval, heb ik er best wel 100 euro voor over wil ik best betalen, maar je moet er toch wat voor betalen. Maar een boekje.. ik denk allebei.. ik weet niet of jij veel leest via zo'n ebook?

NN: Ja, maar nee gewoon normale boeken heb ik liever.

ER: Ja ja ja, ik dus ook, ik moet er niet aan denken. Maar goed.. in die tachtigjarige oorlog zal hier ook wat afgespeeld worden, die tachtig jaar moeten we ook niet te nauw nemen, het is niet dat het elke dag oorlog was.

NN: Ja sommige mensen zeggen daarom nu liever de opstand.

ER: Ja en S'Winters hadden ze geen oorlog he?

NN: Nee dat kon toen niet.

ER: Dat is toch prachtig?

NN: Ja.

ER: Ja dat is wel allemaal mooi om over na te denken, en als je dat allemaal meepakt in een mooi verhaal, dat moet jouw klasse worden.

NN: Ja, absoluut. Ik heb wat onderwerpen opgeschreven ik heb ook wat onderwerpen opgeschreven die ga ik globaal even langs. Ik heb ook het onderwerp esthetiek, dat is als je door het pad loopt.. voel je dan ook echt dat je.. de voetstappen bewandelt van lebuinus, wat vindt u daar zelf van?

ER: Ja ik wel. Maar ik heb het ook gecreeërd, lebuinus heeft ook niet precies op dit padje gelopen want die paden zijn ook weer verlegd, maar hij zal ongetwijfeld hier hebben rondgelopen he. Ja je kunt ongetwijfeld alles koppelen aan elkaar.. want nederland is best een boeiend land, dat is eigenlijk onderschat, dat doen we zelf ook. We zijn één groot museum.

ER: Ik weet niet of je Deventer goed kent?

NN: Ja dat kan ik wel goed

ER: Ja dat ademt ook middeleeuwen.

NN: Ja al die kleine steegjes en straatjes, dat herken ik wel.

ER: Met name de Waegh, dat is prachtig gerestaureerd, de Waegh zelf is de oudste van Nederland. Ja Deventer heeft veel historie. Ook het Lebuinuspadd, het lebuinuspadd de app is ook weer gekoppeld aan als je de lebuinuskkerk binnenwandelt he.. in Deventer krijg je de lebuinuskkerk krijg je al die beelden ook op je app die je daar ziet en ons pad is ook weer gekoppeld aan die.. en zo .. dat is het mooie van een app. Maar of je daar allemaal mee wat doet dat weet ik niet, ik heb er zelf meer mee om in een boek te kijken. Dat beleef ik niet anders, ik weet niet hoe jij daar mee bent?

NN: Ja, ik denk van beide eigenlijk wel, een app kan wel potentie hebben maar je moet het wel goed naar voren kunnen brengen.

ER: Ja ik zie het als een toegevoegde waarde maar niet als dé waarde. Maar wat ik vroeger had mijn leraar die vertelde over Samson, bijbelse verhalen en geschiedenis, ik kon die man aan zijn lippen hangen, die kon zo mooi vertellen. Wat ik zeg met een gids is het toch anders, dat maakt het

beleefbaarder. Toen wij er net wandelden, en ik praat natuurlijk veelste veel maar dat zit in m'n aard maar zo beleef je het allemaal van elkaar

NN: Ja, Ja. Maar hoe kun je dat verhaal dan naar voren brengen zonder dat er een gids bij is want tegenwoordig kan er natuurlijk van alles..

ER: Ja dat is mooi, dat is kostbaar, als je het zo wilt zien heeft het een hele mooie toegevoegde waarde.

NN: en heeft u er wel eens over nagedacht, andere aspecten zoals luisterzuilen.. of.. eh..

ER: Met dat project doe ik verder niks mee, en ik zal je eerlijk zeggen ik wil dat niet meer, ik heb hier mijn stichting.. en verder, leuk college en voorstellingen, ligt nu plat maar het komt er weer aan als het goed is.. ik zal het je zo laten zien. Want dat wereldje is kleiner, ik ga het niet allemaal niet doen, ik heb al zo'n kop dus ...Nee ik ben heel open over die dingen met je hoor.. het doet me een beetje denken aan mijn oudere burens die buurman kon weer heel leuk vertellen uit hun periode he en die zijn er ook in 1850 geboren he. En dan zaten we als kinderen te luisteren naar hem want we hadden in die tijd geen televisie dus we luisterden naar elkaar. En nu luister we niet naar elkaar, jij zegt zoek het maar op op de app.

NN: Ja klopt.

ER: Dat is beleving. Wat voel je erbij, en ik vind mijn tijd ontzettend mooi maar van deze tijd zijn dingen denk ik anders, jij zal het anders beleven.

NN: Wat vindt u wat maakt het pad echt uniek?

ER: Ontmoetingen, puur ontmoetingen met mensen en dan kom je achter de geschiedenis. Als ik hier mensen tegenkom en die zijn nieuw dan zie ik dat vaak. Ze hebben een rugzakje om, en als ik in Twello een boodschap doe zie ik ze uit de trein komen en denk ik oh god ze gaan het lebuinuspad lopen en ja hoor! En dan kom ik veel eerder thuis dan dat ik ben de auto ben en dan denk ik ja hoor. En dan krijg je dus je verhalen.

NN: Dus ontmoetingen.. dus een soort van verbinding?

ER: ik denk dat ontmoeten ook verbinding is, want als je je gesprek hebt dan, ineens zie ik die mensen nog een keer, dan denken ze ik vind het zo leuk daar, ik ga terug, het zit 'm in dat soort gevoel.

NN: In hoeverre denkt u dat het lebuinuspad bijdraagt aan de educatie van mensen?

ER: educatie..

NN: Je wilt die mensen toch wat overdragen.. hoe dat je dat op een manier dat het toch leuk is?

ER: .. je kunt tomatensoep maken, maar als je er geen zout en peper bij doet.. is het echt geen donder aan, het is een beetje dit, een beetje dat, ik ben kok van beroep. Het is niet één het is niet twee, het is veel meer. Maar het ligt ook aan de interesse, als je een wandelaar hebt die niet geïnteresseerd is dan ga ik het echt niet opdringen, daar heb ik geen zin in, maar het kan een klik geven met elkaar van goh wat leuk.

Appendix XVII Transcript Viking Route (R7)

ESM: Ea Stevns Matzon

NN: Nick Nieboer

Date: 25.05.2020

ESM: And I might not be able to justice because we are speaking in another language than our own, even though I think we both can speak extremely well. So let's see if sometimes I had to write the answers down and send them to you. Otherwise, I mean, there could also be a solution.

NN: That's perfect. Yes. No problem.

So could you tell me a little bit about yourself? -Why why you wouldn't why were you interested in working and cooperating with the Viking Route

ESM: Well, the way I entered the Viking road is I was director of a museum here in this area where I live. And in 2002, I came to look to work here. And one of the departments in my museum was the Viking for a fortress in Tylenol, which is one of the big go round fortresses that was built by Bluetooth. Yes. Do you know Harald Bluetooth?

NN: Yes.

ESM: And I was so happy to get this job because it was a merger. I have to have six different municipalities, museums to work together. And one of them was the Viking Museum, which was great, I think, because when I did my master many years ago in the 80s, I worked with the Vikings, as I told you before. This was like going to work with something I really liked a lot as a historic topic, because I find the Viking age very interesting. And Tallebo is a place with a lot of re enactments and it's a place where we kind of rebuild some of the houses based on archeological evidence. We always try also on the culture route. It's like a parallel here. We worked in evidence based and based on research and based on archaeology. When we do a reenactment, when we do our storytelling, when we do our school programs, and we do it because we believe that history can be entertaining, even informing.. infotainment, we call it, to inform people about the history in an entertaining way. We believe that it's possible. So that's also some of your questions. I've been going through them, of course. And when you talk about how we entertain people and about the ethics and ... sometimes I'm just talking..

NN: Yes, please go on, haha..

ESM: Haha, Sometimes you can.. I mean, we don't know everything for certain, of course, because there's not so many written sources to this time and sometimes we dramatize perhaps a little too much.

other times we tell a good story, as I called it a good story might be a lie, but I always do it smiling in the way people say: err.. should I believe what they're saying?

So we when we do this, we are very much aware when I mean to grab the hands of the audience and lead them and sasy: see it for yourself. Could this happen? And many of us working with this have..

I'm not a research scientist.. I have my master, but I've been working a lot with other branches in education a lot. And I've been working with administration being the director. You don't do research. You you work with the organization. And so so I'm not the one who I've been doing a lot of research since I did my master. Not a lot.

NN: So for you, you're also a historian. And you also went. So, of course, historical facts are very important for you.

ESM: Yes.

NN: And then you have a concept that is tourism and storytelling. And like you said, sometimes you have to dramatize it. How do you feel about it? To what extent can you dramatize stories like where should the truth be?

ESM: This is one of the very big topics. We discuss our lives in the Viking worlds because we don't agree always. I mean, you have different. We have different opinions. Some people think everything should be 100 percent authentic. And we have had some some drama, some battles, even Tallebo when I was a director. We have this huge market every year where people from all over the world come and live in their Viking tents and do that. There are some two different kind of crafts and some too entertaining and some to battling and some cooking and so on. And we had this shoot some of the tents they brought. This is very specific. They're more medieval than Viking. So we had some hues. Should we allow them to come here? Our banking, please. Because this is where we disagree. In Denmark, we distinguish between the Vikings and medieval age. A lot. You cannot put a date on it, of course. But I can see working worldwide with the Vikings. We have different interpretations of Viking period. But when we have peace, give me the question again?

NN: So.. So where should the truth be when you you're like, what's the balance between the story and the historic value or the truth?

ESM: It's very important. I mean, don't read. Don't go and tell. And manipulate with the truth. That is essential for us. And we have just one year ago, we finished a very, very huge project we spend in use for a period of four years, 15 partners ups doing it how to do to disseminate dissemination of the well. I lost you. Are you there?

NN: Yeah, I'm here.

ESM: Something happened. You're back. Can you hear me ok?

NN: Yeah.

ESM: I've got this thing. I might have touched something on my computer. So we think we can not allow that, when things are not correct. Yeah. So. So that's. That's our foundation. And that's not a discussion. So here we are. So when we allow went when people when we're entertaining around the bonfire, telling funny stories, that would be a time where we say we start based on what we know about the Viking age, but we might, you know, get carried away when we tell a story. And that's that's more like, oh, I don't know if I know the English word I called it. When the Viking men are bragging, they're just sitting there telling lies to each other like I thought they might have done.

I mean, I studied all the good things in the landscape laws and the it and the and the sagas. This part of my studies many years ago, and I can see they love a good story. They know when people start to tell them stories. So so that might be like. A border that cross a little bit, but the base, the foundation is always the history that we know and us working with this or have some kind of degree in history or archeology. I'm also an ethnologist, ethnology and anthropology. So that's my other study.

NN: Ooh nice!

ESM: Oh, yeah, that's a great one. Knowing about how people less interests me a lot. How do people live their lives? The story of how they lived life. And I think. I think that the ethics is very much valued in our group, the viking route group. So I don't think we would accept if we knew. And to become a member. You have to go through this questionnaire, about our, our statement of process and so on and so on. And that you much like you must say, OK. I work to tell about the Viking history. And since many of the we have, of course, in Iceland, we have the heritage route. I mean, Iceland what is not.. Viking in Iceland?. I think in any way when you go traveling around in that beautiful place. But many of many of the partners are sites out of museums that work with history and museums. They are very serious about their history. They cannot they cannot afford to be questioned about is it is it facts or are they just another view? We don't want to be an amusement park practically so.

NN: So to summarize, the foundation is the truth of the history. However, this Vikings like to tell stories so sometimes you can elaborate a little bit of play on that..

ESM: Exactly, yes.

NN: but it doesn't really influence the debate.

ESM: No, because our base is always the facts that we know it based on research and the research is going on. We have a lot of archaeologists, historians and so on. And we have people that are really researchers, professors not like me. I'm just happy ethnologist.

NN: So you just spoke about the infotainment, let's say, about the Vikings, its history. Many, for example, young people don't really like history so much. How do you make it entertaining to them?

ESM Yes, that's a very good question, because as I told you before, I also have been working in education. I didn't know how to do that, but I have notI was in culture and I always wanted to bring those two things together. And so I have had a lot of young people coming, visiting and trying to. But sometimes I came also to be there when they were doing the education program with them. And one day that tradition things television came when and they really, really wanted the kids to see that museums are so boring that they prefer to stay home with their computer games and so on and so on. And these kids say, no, no, not really, because we can play without games when we at home relax so much to be here because we sit we get smoke in our eyes at the bonfire. We had we tried to make stuff with our hands and we get dressed as a Viking. So what we do in Viking history, that could be in other periods, also, like a hundred years ago in schools, we try to give them the clues. And sometimes we give them new names so they get into a new identity. In this way, the kids and the grown ups that they leave behind them. The role that they brought some some boys, all this, the clown of the class. Some of this and they have this stigma this way that they are in class and the beautiful thing is to discover new sides. I had this boy. I have so many stories..

NN: No please continue..

ESM: I finish the part of the TV first: They said no we like it here, because now I translate into my teacher's words: they like about the authenticity. They like that they felt that they met the history. They lived in the history. They try to be as Viking. Sometimes they can stay over for the night with the teacher in the lower house and they cooked as Vikings and they do crafts. Or, game games. Or, well, live as Vikings. And so you can teach by do do things. And I have seen too many years of experience that this is something that kids really, really like.. The other story I must tell you is about.. This guy who he was not he was not the most clever boy in class with when it came to mathematics and Danish and English and so on. And this was a class we adopted when they were first graders and we had them for nine years. So I followed them through the years. And sometimes I took the education because I like to be close to the kids. I've had a lot of kids, things that they were like. Operators and the best in the beginning of the year, they have very.. as I know them. And then I didn't see them for four or five months and five months later they were puberty. They were crazy in their heads. I thought this was going to happen. So I decided at the place we do have some weapons training and we have some bows and arrows. And that was luck. And this boy, he took over and said, let me show you, because it turned out that he was a master bowman, from where I live. So taught the others how to do this, shooting a target. And he grew one meter. I mean, everybody, you know, something fun, being the dumb boy in the class wearing some Viking clothes And something happened with.. and something happened with him. And this is what in education of the kids in history is about. Even this first finding out they have some resources they didn't know they had. Give them some victories and let them live history in a way that they remember. Because, I mean, I've been getting here since 18, 18 years ago, and I now meet in the supermarket, some young adults saying, oh, do you remember me? Am so, you know, 15 years ago, I never forgot this. And this is what it's about, making it authentic and respect them how to behave to the kids. You meet them. I said you don't talk down to them. I don't know how you say that.

NN: Yes. I understand what you mean So do you believe that immersion is very important then?

ESM: Absolutely, yes.

NN: So it is. So to summarize, actually, to make it approachable for kids, immersion is a way to do it. And what I also noticed in your story is that you tell a lot about senses, for example, like they smell fish and..

ESM: always, always yes. and I might have. We also have in Danish that. But now I. You must understand the Viking route. I'm representing only one of the partners. So, so.

NN: Hmmh.

ESM: So what.. I think we have to go back to that. I have to show you this. This is a book that if I had

made from Tallebo where where it was a story about the. Well, it wasn't a made up story, but it's based on the history of this with King Herod Bluetooth and his son spine to be. And I had a very good cartoonists drawing make the drawings. So along with the facts about the thing, we had this fun history. So we kind of also try to I mean, there must be some school books sometime. But we design them in a way. So this is for fifth grade. Sixth grade. So we have this kind of material made..Yeah. And then to the Viking route, we are the minimal 60 or more partners in all these countries. And we have had a huge this photo the Vikings program program for four years. And we spent a lot of time in the.. Amongst others, to discuss how to teach young kids so we had to reach out program along with a road show, we had a road show around Europe where we had a story about Egil Skellgrimson. I don't know if you know Viking history. I got some some very funny contested story about how I could. He was this girl.. storyteller and he was not good friends with the king and Queen go to him because he actually killed one of their sons. And, you know, this was back in history. Often it's about how they kill each other all the time. And and this is fantastic.

And we had dramatize with dance and dramas and films and all kind of. And then some acting, some actors and some reenactors from Poland doing some battle scenes and with this road show, because I took credit a few times, we had a local school program and we were a group that taught of my people because we do a lot of. I was after the merging seven years ago I was head of the interpretation and dissemination and in education and so on. So we do a lot of. Teaching our colleagues in the other places back in place how to teach kids in. Well, we involved the kids in history and that one we just talked about is one way of doing it. We kept many meetings involving the kids. So the kids, they don't sit and listen to the teacher. But they're doing something. But this is what we do in Denmark and probably also other places. But we have noticed some differences because it was actually our friends. And that was in York, In York, the Jorvik Viking... in their school program is that you come with a teacher. They see the teacher, and they sit, and the kids are quiet for one hour and a half and listen to the teacher showing them interesting stuff until we get started. It's just sitting and I don't know any kids, myself included, that I'm not a kid anymore. That can stick to one hour and a half listen to somebody talking without being very, very dire or not conscious after a while. So we have been we have been doing a lot of showing and tell me how to cheer the audience in other than just talking to them.

NN: So maybe you like the book you just showed me. It's also kind of representative, like you have a historical fact on one side, but on the other side you have some entertaining story. So you. So you also engage with the child, but you also try to educate them about something at the same time.

ESM: And that's the thing. Yes, yes. Yes.

I want to show you some pictures from our colleges. We have some fact boxes. And then we have the story that goes. A parallel in the book is two stories. The things that you know and the story that we made up. And of course, there's also a teacher's book for this telling them we made this story up based on our knowledge about Viking age. So there's a blacksmith, There's this king. And they were this training of warriors. We tried to to do it. We know they had these clothes on and they had these sorts. But, of course, these men are made up and they know that. They know no problem at all. No, that's that's a way out. Instead of just who built Tallebo and it was so big and it was made out of wood. And then so on. So which you and I might find interesting. But not kids. So we make up a story. And I have this cartoonist. I am a grandmother. And I had some discussions. He actually sometimes is a little daring see.. and shot in his arse. And that's the thing. That's how he died in the 80s when he was in battle with his son. And then and some of my colleagues that I was the boss of said, oh, you cannot show kids this. This is not my grandsons were this age of that time when we made it. And they said: Oh, yeah. This is the way to show it. Now we want to look at it. So the kids are very, very keen users of cartoons.

NN: Hmhm

ESM: So it's so. And actually, we followed the Vikings program. We made a graphic novel.

And it's I think is about another of the in histories of the Vikings is the Havemo. Yeah. I don't expect you to know the whole sagas

NN: No, no. I've heard of only a few, like the Draughr for example, but not much. Yeah. I'm also curious to know because you often mostly talk about children right now. But how about like families, like parents or children? How do they engage in in the tour.

ESM: I think we have to start another place right now, because when you see the route, the Viking route itself, it's not one physical route It's like a virtual what is that called a paper, because I thought it wasn't It's like we call it a 'non-linear thematic network' And you couldn't you couldn't take your bicycle and go from A to B.. And .. sometimes you can take a boat and go from one place to another. That's more Viking age anyway, though. So we are more like a virtual route. And so as a route we have we have had a lot of seminars and meetings every year. We meet on the Internet also. And so we exchange knowledge about it. It's important for me to say so when I represent the route. I only represent a part of it.

So when I assess from my own experience, that's important to understand. OK?

NN: Yes that's very clear.

ESM: And then your question. Sorry.

NN: Yes, sure. So about the network. What is. How do you engage families?

ESM: Well, we do have one. We have. It depends it depends on if you see.. visit a classic museum outward exhibitions of Vikings you might have some .. what do you call it.. Some tasks you get, you can get like. Some assignments are something that you get as a family and you go around and solve some problems, some issues, or answer some questions. When you go around and here you are more like a family, that's that's that's like the big national museums. They don't always have reenactment indoor. If you go to the historic places, I have seen some examples where you have like like in York. Have you been to York?

NN: No, no, no.

They have the Viking place. This place is under ground. And you go there as a family. And part of it is what I call a dark ride. You get into wagon, in this carriage and drive through Viknig age. And in your own language, you want language. In my language, you can push a button and get it in our own language. You get the whole story about the Viking age and you see and you smell and you hear about it And that's. It should be experienced and tested to explain this very action is very interesting. And so this is not. Many of these places also , Tallebo where I was the director, They have day to day businesses where people come with a picnic basket and just walk around and look at the area and talk to some of those who live in the houses and do some. Showing, though, how do you work as a blacksmith? How to make beads out of glass and so on and so on. So is in. I try to think of many places when I speak. Not so far from Stockholm, Sweden. And you have many places. You have people dressed up as Vikings being in the houses as Vikings during opening hours. And as families, you go and visit those places and talk to the whoever said they can make. In Sweden, they made some Salah hearings offer and you can commentate it. Oh, they they they have like they have a program all summer. This is some thing mostly. And and every weekend there would be new events going on. So. And sometimes we just sit and look at somebody estimate. Oh. Sometime they're asked to take part in and role play. And this is something we discuss a lot. Also, who should wear Viking clothes and who should not? I have never to myself. I've done it once. I don't. Well, I and I don't feel comfortable in it. But other people, they love being in them. I think those. But but I think we we can say that we have a program, all the places have programs all summer. This year is crazy to all of us, really bad. But, yes, we have a program that, in fact, it would come for some a holiday or they would come for weekends. Some of the places you can you can actually come and live for one week in the house where you can come and live. You can choose between my age and other times and stay and be a Viking for a week. That's a way to engage families. And yet you have you are not allowed to have your cell phone. I have a phone or whatever during the day. You have to be dressed. You have to cook in their way on a fire and so on and so on. So this is a way to to engage families, which I know that do it. They know it's...

NN: So it seems that immersion is, again, a very, very effective, to put it.

ESM: Yes, yes. Yes. Yeah. That's an old saying in education. If you tell me. I might listen. If you hear and you, at different levels, and when you experience for yourself, that's when you remember. That's what it's about. Yeah.

NN: Yes. Yes. Exactly. That's why I will. Also really very like to make an experienceable route because I think anything that could be the effective way. So it's very nice to hear your point of view.

ESM: But also, I can also say that when you think of it as a cultural route, I wrote that some of the places. They don't have to do a lot because this is the place itself. It's the story. It's so spectacular that.. go to Tallebo.. the other round fortresses in Denmark. And just stand there in the middle of nowhere and stand in the middle of the long hall. And I've been so lucky because I work there. I could go there with no other people. So stand there and feel here. Years ago, people were running around and do whatever they did. So this some places have the history so immense so makes such a strong feeling. So. You don't want people to come in and disturb you. And went all kind of show and market and so on and so on.

NN: So, for example, if I would be standing there and I had no knowledge whatsoever about Vikings, how. And I want to learn about it. So how would you still make it approachable for me?

ESM: I think I've seen in all the places I've gone to. We have not talked about social media and Virtual reality yet saw what that was on the program also on your questions.

NN: Yes

ESM: We can come back to that later because that would be part of it. Was that also so.. So what I see almost anywhere, are huge signs... So if you want, you can stand and know things. The first ... began. That was where the QR test, you know, put your phone on and you can get some some more knowledge about it. because we don't want to have signs all over the place. But this is always guided to us. Good people showing you around. They would always be a small exhibition somewhere in that area. Many of the Viking in sight, huge, huge areas with with their own house, a boat house and so on. But also, as you see them with some exhibition of of some of the the time with the explanation of this exhibition, some. So reconstruction of a smaller scale of the whole area, how it looked during Viking age for example. And so so there will always be that possibility. That's the old way of doing it. But today we have I think we have been pretty good at.. It's just forthcoming. I mean, we have so many followers. We had more than twenty five thousand followers on Instagram. Yes. I don't I don't know the numbers today. I haven't checked for a while..

NN: I think it is now at 26.000, I checked it just now..

ESM: Hmhm.. And I don't know about because I haven't really made a check. I've been in my summer cabin waiting for the last week I just came back last night. So, yeah, that's why I couldn't talk to you last week. I had been ..

NN: No problem..

ESM: But we we had we had been good at also Facebook. But I don't I'm not so sure about Facebook because Facebook is for young kids and for grandmothers, my my own kids are not on Facebook. They're grown ups. They say it's for you, mom. Haha

NN: Haha, I'm still on Facebook, by the way.

ESM: Haha, But anyway. But but we we .. It's actually very funny when we make the application for the huge EU approved projects. We make four times applications before we got the money. So. And then we had the project for four years and then a year ago. So you have to go back six years, six, seven years. When you started to make these applications. And we always thought, oh, we would make a home page. Oh, that's really. Wow. Are going to be very social media. We will make a home page.

ESM: And I mean, what is that today? Today we really are changing it. I know. I don't know if you've been looking at it.. It is difficult, follow the Vikings. But the way I think this is, it is for the Destination Marketing Association, which is the cultural route. During the program, during the whole project.. Instagram came and Facebook was new, but suddenly we this is, New World, but also doing this. We had to start to teach you how to make an augmented reality and virtual reality. And the museum, I represent and we have made we have made a lot of virtual reality and augmented reality is where you go with your..

I have my phone. And when I hit this hot spot somewhere and then the story gets up ahead, we have it.

We have made it an app that I, of course, have on my phone and then if I hear a sound, suddenly something is close to me, I will get something... You you're getting to a point of interest here. And this is also a we we do a lot for families.

[And we do it for a specific for school kids.

We have different narratives in this application that say if you are family and you go to this ruin and you can see nothing.. what's here for me? We have actually made it because we got enough money the municipality

So we made it so the whole monastery is built and you talk to the monks live there and you can do so, some some questionnaires and so on and you can actually.. Also the idea is that if you are a student that makes a good paper on the subject regarding this, you can also put it in the app. So this is a way to engage young people. I can tell you. And also families and I noticed during lockdown the last few months that our app, this part of Sjaelland, where I live, is so many more times being used because people go out there as families, as small groups. We are allowed to go out during lockdown and find out these apps and discover history. So this is a good way of catching people.

NN: So how will how do you actually capture people by the app? How do they know about the app?

ESM: Oh, we we have to do a lot of advertisement. But since we live in Sjaelland, ththisat push that this island where, you know, Copenhagen is situated, we have a fantastic relationship with the local media. So it's been all in local news, on TV, radio and newspapers and of course, we have made pamphlets giving to brochures, giving them to people. And then we, uh, we have our museum. You seem to go concepts, which is in incorporation with the local train station. Let's see if I have have one, yes. Yes, I'm at my work desk at home. See: it's a podcast...

NN: Hmhm

ESM: So we have small stories. This is in Danish. And then if you want to hear the podcast, you go here. And then I notice this three, four summers ago, three summers ago, that podcast is very big here in Denmark. So this is another way. And we have been introducing this, too, to the Viking world we make one in English: follow the Vikings, let's conquer the world and made by the podcaster I hired to the museum. And so we know that we have to be. We have to be present that all kind of medias in the old days when I was young and starts to be a historian. There were the museums and the books, and that's it. Today, you have to have to realize that you have to have so many mediums to get in contact with different peer groups because people have different preferences what they want. And you have to respect that. I think that has been a change in the paradigm, in the concept of how you understand the audience that... When I was young, then the classic museum curator.. or.. whatever, He was like on his high tower talking to the people and he wouldn't change himself in any way because he was.. not the God. But he was then superior and he knew everything. Today we more say: I have to meet the public. The audience where they stand, on their basis. I don't know if you know the Danish philosopher Soren Kierkenggaard, but anyway he lived Hundred and fifty years ago. But he said you're in order to capture your audience. You have to meet them where they are so they can understand you what you're talking about. Bring them whenever you want to. If you can. If you are good enough. But I can see that has changed a lot and that which is why I have to we have to respect that young people need social media, perhaps, to understand that they don't want to talk for hours.., see, I can talk a lot. I wouldn't do it in an audience. I promise you.

NN: Haha.

ESM: So I think we have been better at knowing more about our public.

Actually, we have a PHD at my museum was also a part of the Viking world. We got some of the grants from the Viking projects for him. And he sees what he sees. Three years ago. But he worked with actually how to capture the audience in the in the living history of the Vikings and the medieval in Denmark, Germany and Sweden. I believe is what he worked with and this was a phd.. not about knowing more about history or archaeology or anthropology, but all about to understand the public, to understand the audience and to research. His research was much about going to the Viking market, going into the Viking battles, going to this different site and ask the audience, what did you get out of this visit? What do you think should be more of and what is not so good? And that was that was interesting, too, to actually do a study because it's like this management in tourism economy, cultural tourism, that's what we call it. We want it because it's actually it's important for our country. It's vital

basis to to to know that the audience. They come for a reason. And that's one of the main issues is in this research, the results. He discovered that people came for various reasons. There were people who came because of the life of the old day. I mean, people who are nostalgic about history and wanted to. And then there you have what we call the nerds.

NN: Hmhm..

I had discussions with those saying, why don't you show more stone axes at the museum? Oh, but you like to look at. You can come and look at our study collection because the others don't want to look at all the stone axes. Also we have long texts and short texts and so on and so on. So and some people, they come because they want to be amused and entertained. Some come because they want to be educated. Some come for nostalgic reasons. And so on. So on. This is actually very interesting to understand.

NN: Hmhm..

ESM: If you work in tourism and cultural tourism because I have his thesis here. It could be interesting, but I'm not sure it's in English. It should be in English

NN: I mean, no, I mean, maybe even if it isn't. I can translate it. I think it will be very useful to me because the target group is.. It's like you say, it's very difficult because I have the same I mean, I have the exact same problem. There's people coming from all the places. You have the experts. They want to know all the little historical facts and you have two people that just want to be entertained. That's it.

ESM: Exactly. if you want to work with tourism, you must understand that it's you cannot change. You cannot change people. You cannot bring them in. And in order to change them, you have to accept the way they are and understand the way they are. You can meet them and do your stuff with them.

I think this is the very core off of the home working with tourism. And have you talked to other Cultural routes? Yes, I have talked to the liberation route. And also another is a smaller route that I've talked to. It's just a local route. That's the people that I've been talking to.

ESM: Because, well, I have and of course, because I am the manager of the Viking route So I know a lot of people from other routes. I've been. I don't know how many times I've been traveling so much the last couple of years, so this is so strange. I travel a lot. I have to, too, likes so far gone to Isle of Man and so Slovenia, because I work together with partner cultural routes But but I think one of the new routes could be good for you to talk to the Iron Curtain Route

NN: Iron curtain?

ESM: Yes. Yes. But east and the west of Europe. Yes. And we celebrated last year, 30 years after the war fell down in Berlin. And he kind of started. That is Michael Kramer, I can find this. He was also in the European Parliament for the meeting in Germany. He's. His route is so different from the from the Vikings, its new history? And one road goes from the sea up north of Norway down to the sea or the Caspian I can't remember, but it's a physical route. You can walk or bicycle all the way. It's a very different way. And here you have a cultural route, which is about going on your bike.] And visiting the sites on the road having these maps and stories. So that's quite different. Yes. I mean, invented routes.

ESM: Yes, they are all carried out. They are very enthusiastic about it

NN: Yeah, it's very nice to see. Yeah. I think yeah. Liberation route is also similar. So it kind of follows the trail of how people were freed. So yeah that is very interesting.

ESM: Yeah, yeah.

NN: I also have a question more about to get into because you've already told me about a A.R.. Could you tell me a little bit more about the view on V.R.?

ESM: That's when you get the glasses on?

NN: Yeah, yeah. Yeah, yeah.

ESM: We were told about it on a seminar on Iceland, which means that it's in Iceland it was developed..

We have been so many places the last years. And and we have been taught how to make fantastic pictures and how to make things happen in your classes. The one example I can tell you about is not made by us. But we received it as a present because we helped them with all the knowledge in it, it's about the local history of medieval times in **weather**. And it was made in connection with a huge set things to the mission program about the old times in the programs. And here you have. A story, the

true story, but a ditch that was dug, as a canal.. you know a lot about canals living where you live in this country.. Haha..

NN: hahaha.

ESM: From one lake to another lake and this story is about some monks in this monastery. They were to receive a huge inheritance from this old man who died and he wanted the monastery to get the money. So the monks they were very good diplomats and after arguments they ended up saying, OK, if you pay for this ditch to be dug from this way to that way. And then we are happy. And actually this is in the twelve hundred and something they built this ditch. And because of the difference in the level of the two lakes, I don't know how then the engineers were also monks. They knew that if for every hundred meters the water fell three centimeters, you would have flow in the water, meaning you could have a water mill.

And meaning that the monastery had running water in their kitchens and in the loos. So the shit could be put away in a ditch instead of just outside the monastery. They were Cistercian monks and the work with water closet is a shame to the Cistercian. So it is fantastic. And that is the story. And as they go started you can understand most of it. And that we had made virtual reality where you had the glasses and you go. You also have a local historian who's an expert in this area. And so we have this mix of going and see the places and you feel when you have the glasses on, you know, you can turn around and then and also see what's behind you. And you go in the church and see and you the story. That's the best one I can just think of now. And I think for me, it's very interesting. And we have this market for museums, book publisher and so on all kind of.. and kids love to sit there with the glasses on, that's fun.. And we also make it in my own museum about fire it is the way you can really. This is a very dramatic way of showing it to.

ESM: And with the VR, don't like this at all. So it's not so much anything to the entity.

Do you understand what I mean? I mean, it just one person just sitting there in his glasses.

NN: Just one moment please the connection is bad.

ESM: So with VR there is just one person with glasses, whereas with Augmented reality, you are a group of people that can walk around and experience something together. For me. And we see of amusement. One of these things think it's a social event. You go with people together with your grandchildren or your friends. Whoever you walk with and you do it together because you then start to talk about it and you have something to discuss when you come home. When it's a virtual reality. It's you and your own experience.

NN: I see what you mean, yes.

ESM: It's very expensive. And you hate when you come to a place and half of the machines say out of order due to technical problems and so on. I think that many of my colleagues who had made their virtual museums, one about the explosion of Pompeii. That's another story. I've been doing a lot of studies to see how to make them see.. And it was very funny because it was a group of local politicians. We brought that to show them how to make a virtual museum, how to make them in three different museum.. And before we went to Italy, to Napoli, they say, oh, we are all we have Ipads,. We have virtual reality. Oh, it must be all based on technology. And I say, yeah, but when I talk to the audience, they like the bonfire. The smell of smoke. And then when we came into this museum, after two, three, four things, they were all virtual, everything. And it was very funny. Each thing was very interesting. But after 20 minutes, some of the politicians said and they said, is that all?, is that what they have? Where is the real stuff. Where are things we can look at, where the things that we can experience in other ways than in the Virtual way.. So so they they saw that that your social media office can be good, but it's not enough. Stand alone. So my main opinion and I share this with my colleagues is we can use all the stuff, all the new technology.

But to support the history. What is in the main frame is the history you want to tell, the story you want to tell. And sometimes it makes sense to put your VR glasses on because it's the best way to show this I can feel it. Other times you have to try and taste it in some way.

NN: So to summarize, your opinion is that technology should only be used as the support of the history?

ESM: Yes, it should not be technology, because you can do technology, but because this is a way to improve the telling of this story.

NN: So only because it adds value.

ESM: Yes and I think it does, don't think that I don't like technology,

NN: I just I understand that. Yeah,. so why are you trying to say it's it supports the history, but it should not be the main main focus. So it should be about. So like the topic is history and there's technology you can add to it. It's not technology. And we put history in it.

ESM: Yes, and when you want to start a cultural route, you have much to think of your brand. And I must say, of course, the Vikings, they are lucky. They are a strong brand. We don't we don't need that much. And we have been so lucky. We call it a third wave of the Viking because the first time the Vikings were big. That was in the mid eighteen hundred: Wagner,. And you've been doing and all this. And second was actually not so good, this was during Hitler's era because the Vikings, the idea of, I don't know, the ideal human for the nazis. And now the Vikings really have a new vitality, they are revalidated.. I cannot say this, they have a revival anyway.. And it's due to this TV series, The Vikings. So so for us, we don't have to do a lot. If you want to do something about the 80 years, well, you have to consider a lot about the tourism and the how to capture the audience. And I think people expect a lot when they go and see something with Vikings that they want to meet a Viking ,, someone dressed up as Vikings. And we have some fun, funny stories about American tourists. And I don't. I have lived in the United States, so I can. And when I was young, that sometimes they really believe everything you tell, you have to say you have to be very careful. And one question that we always joke about is, oh, do you have your biking Vikings? That's a bit like we have our Vikings behind fence sitting in America.

NN: Haha nice.

ESM: But when you consider working with it, you have to really think about what should be the brand, what should be the vision of your cultural route.

NN: Yes. I think I ask all the questions I wanted to. I have definitely learned a lot from you. So I'm very thankful for your time.

ESM: You're welcome, I hope you can use it for something, do you want me to send the PHD?

NN: That would be very helpful

ESM: Yes, I have your address. I would do that right away because I remember right now. Yes.

NN: Yes, of course. Thank you. And of course, I would love to share my results with you. Maybe it can be helpful in any way. I don't know. But I would love to share a few words I heard.

[00:26:58] When I like you, I'll send you my private e-mail address. At a certain point. The email address I have is closing down because I'm not on the list anymore, but I'm still doing as long as we have a lockdown. I'm still representing the Vikings following amongst. So at least until October, we're probably. Yes.

ESM: Good work with all this. Yes.

NN: Thank you. Have a nice day.

ESM: OK, bye bye. Thank you.